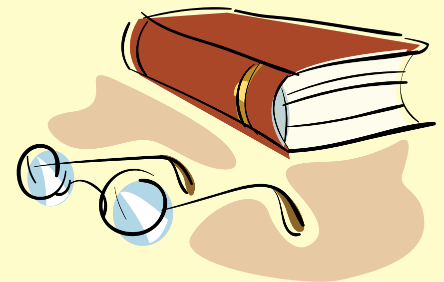
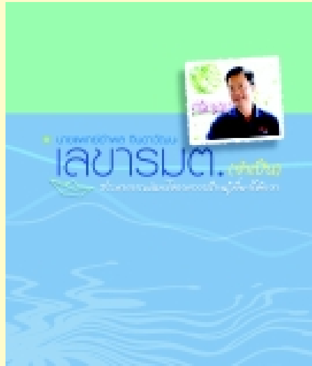
ด้วยความปรารถนาดีจาก

อำพล จินดาวัฒนะ

(นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ)

เลขารมต. (จำเป็น)

นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ

เลขมาตรฐานประจำหนังสือ	๙๗๘-๖๑๖-๑๑-๐๑๑๑-๔
พิมพ์ครั้งที่ ๑	ตุลาคม ๒๕๕๒
จัดพิมพ์โดย	สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ชั้น ๒ อาคาร ๘๘/๓๗ ติวานนท์ ๑๔ ตำบลตลาดขวัญ อ.เมือง นนทบุรี ๑๑๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๒-๕๙๐-๒๓๐๔ โทรสาร ๐๒-๕๙๐-๒๓๑๑
บรรณธิการ	สุนีย์ สุขสว่าง ศิริธร อรไชย
ออกแบบปก - รูปเล่ม	ไพโรจน์ ชินศิรประภา ๐๘๑-๓๔๓-๑๕๕๙
พิมพ์ที่	บริษัท พิมพ์ดี จำกัด ๐๒-๘๐๓-๒๖๙๔

■ เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ร่วมงาน ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

■ รายงานตัวหลังได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นสนช. ที่รัฐสภา (ตุลาคม ๒๕๔๙)

เลขา รมต. (จำเป็น)

นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ

คำนิยม

ต้นเดือนตุลาคม ๒๕๔๙ เมื่อผมได้รับการทาบทามจากท่าน **นายกรัฐมนตรี (พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์)** ให้เข้าร่วมคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลที่ตั้งขึ้นช่วงบ้านเมืองมีวิกฤต ผมได้ต่อโทรศัพท์ถึง**คุณหมออำพล** เพื่อชวนให้ไปช่วยทำหน้าที่เลขานุการรัฐมนตรีให้หน่อย

ในช่วงนั้นคุณหมออำพลเป็นผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) กำลังรอผลักดันพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติอยู่ คิดว่าน่าจะพอปลีกเวลามาช่วยกันทำงานเพื่อชาติบ้านเมืองได้ ประกอบกับผมมองเห็นว่าคุณหมออำพลมีประสบการณ์ในการบริหารงานมามากทั้งในส่วนภูมิภาคและในส่วนกลาง อีกทั้งยังทำงานเชื่อมโยงอยู่กับองค์กรภาคีเครือข่ายทั่วประเทศน่าจะทำงานต่อได้ง่าย

คุณหมออำพลยินดีรับมาช่วยทำงานเป็นแม่บ้านให้ผมพร้อม ๆ กันนั้นคุณหมออำพลก็ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ด้วย และยังคงต้องทำหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติด้วย จึงต้องทำงานหนักหลาย ๆ งานไปพร้อม ๆ กัน แต่คุณหมออำพลก็ทำได้ดีมาก เพราะมีฝีมือบริหารและฝีมือการประสานงานสูง สามารถจัดทีมน้อง ๆ มาช่วยงานทำหน้าที่เป็นกองหนุนและกองหลังให้ผมทำงานในหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้เต็มที่ สมกับที่ผมเป็นคนชอบบุกไปข้างหน้า โดยมีคุณหมออำพลกับทีมงานและภาคีอีกส่วนหนึ่งทำงานหนุนอยู่ข้างหลังอย่างทุ่มเท

จึงกล่าวได้เต็มปากว่า งานของกระทรวงสาธารณสุขที่ทำสำเร็จในช่วงที่ผมเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข คุณหมออำพลและทีมงานมีส่วนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง *ซีแอลยา กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กฎหมายสุขภาพแห่งชาติ การจัดตั้งสถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน การผลิตพยาบาลภาคใต้ ๓,๐๐๐ คน การตั้งโรงงานผลิตวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ การเพิ่มงบประมาณหลักประกันสุขภาพ* เป็นต้น

ผมคิดว่า ในบทบาทหน้าที่เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ คุณหมออำพลคงได้ประสบการณ์และได้เรียนรู้อย่างมากมาย แบบที่เรียกได้ว่า **“หาโอกาสได้ยาก”**

สำหรับผม ผมคิดว่าผมคิดถูกที่เลือกคุณหมออำพลมาเป็นเลขานุการรัฐมนตรีครับ

นายแพทย์มงคล ณ สงขลา
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

คำนำ

ในชีวิตการทำงานของผม หลังจากจบออกไปทำงานเป็นแพทย์ในชนบท ก็ได้ขยับมาทำงานบริหารสาธารณสุขและทำงานวิชาการสาธารณสุขในระบบราชการ จากนั้นก็ได้ทำงานขับเคลื่อนสังคมเพื่อการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ ได้ทำงานกับองค์กร ภาคี เครือข่ายทุกระดับทั่วประเทศ

แล้วก็มาถึงปี ๒๕๔๙ การทำงานพลิกผันได้มาทำหน้าที่ *“เลขานุการรัฐมนตรี”* ซึ่งเป็นงานทางการเมืองฝ่ายบริหาร ในขณะนั้นยังคงเป็นข้าราชการประจำอยู่ เนื่องจากเป็นช่วงรัฐบาลที่เกิดขึ้นหลังการปฏิรูปการปกครองตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ในขณะเดียวกันก็ได้รับโปรดเกล้าให้ทำหน้าที่ *“สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.)”* อันเป็นตำแหน่งทางการเมืองฝ่ายนิติบัญญัติ ทำหน้าที่เป็นทั้ง สส. และ สว. ตามรัฐธรรมนูญฯ

ฉบับชั่วคราวปี ๒๕๔๙

งานข้างต้นที่มาโดยบังเอิญ ทำให้ผมได้มีโอกาสทำงานทั้งการเป็นข้าราชการ เป็นนักวิชาการ เป็นผู้ทำงานขับเคลื่อนทางสังคม ทำงานการเมืองฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติไปในเวลาเดียวกัน ทำให้ผมได้รับประสบการณ์ที่ครอบคลุมกว้างมาก นับเป็นโชคดีของชีวิตอย่างยิ่ง

เมื่อใกล้จะพ้นหน้าที่เลขานุการรัฐมนตรีและสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ผมจึงได้เขียนข้อเขียนที่เกี่ยวข้องออกมาชุดหนึ่ง ข้อเขียนบางส่วนได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ใน *มติชนสุดสัปดาห์* ไปแล้ว บางส่วนเขียนเพิ่มเติมภายหลัง จึงได้รวบรวมทำเป็นหนังสือเล่มนี้ขึ้น เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันต่อไป

ผมขอขอบคุณเพื่อนพ้องน้องพี่ทุกคน ที่ช่วยกันทำงานอย่างเต็มที่ในห้วงเวลาที่ผ่านมา และขอบคุณน้อง ๆ ที่ช่วยทำหนังสือเล่มนี้จนสำเร็จด้วยดีครับ

อำพล จินดาวัฒนะ

(นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ)

สารบัญ

สารบัญ

สารบัญ

สารบัญ

เลขา รมต. (จำเป็น)

ถ่างขาทำงาน

"ต้องทำหน้าที่หลายหมวกในเวลาเดียวกัน
พี่และเพื่อน ๆ แซวว่า ผมเดินขาถ่าง
เพราะต้องนั่งคร่อมหลายเก้าอี้
สภาวะอย่างนี้ไม่สนุกนัก เพราะเป็นช่วงที่ต้อง
ทำงานหนักมากที่สุดในชีวิตช่วงหนึ่ง
ถ้าเลือกได้คงไม่เลือก"

ตอนที่ผมได้รับมอบหมายจาก รมต. ให้มาทำหน้าที่เลขานุการ รมว. นั้น ผมยังมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษากระทรวงระดับ ๑๐ อยู่ และยังต้องปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติอยู่อีกหน้าที่หนึ่ง ประจวบกับในช่วงเดียวกันนี้ ผมได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) อีกด้วย

จึงเป็นช่วงเวลาที่ต้องทำหน้าที่หลายหมวกในเวลาเดียวกัน

พี่และเพื่อน ๆ แซวว่า ผมเดินขาถ่างเพราะต้องนั่งคร่อมหลายเก้าอี้

สภาวะอย่างนี้ไม่สนุกนัก เพราะเป็นช่วงที่ต้องทำงานหนักมากที่สุดในชีวิตช่วงหนึ่ง

ถ้าเลือกได้คงไม่เลือก

สัปดาห์แรกที่เข้าทำหน้าที่เลขานุการรัฐมนตรี นั่งเคลียร์งานจนมืดค่ำ ผมไปหารุ่นพี่ที่เคารพรักคนหนึ่ง เพื่อปรึกษาว่าผมไม่ไหวแล้วจะทำอย่างไรดี

"พี่ (รมต.) เขาอุตส่าห์ไว้ใจให้มาช่วยเป็นเลขา น่าจะลองอดทนทำไปดูสักระยะหนึ่ง ถ้าไม่ไหวจริง ๆ ค่อยคิดอีกที" รุ่นพี่แนะนำ

ความรู้สึก ณ วันนั้น ผมรู้สึกไม่ไหวจริง ๆ งาน ๔ หน้าที่

ต้องลุยหนัก ๓ หน้าที่ ยกเว้นงานที่ปรึกษากระทรวงนั้นไม่ต้องทำอะไรมากนัก แต่อีก ๓ หน้าที่จะทำแบบลอยชายไม่ได้เลย ผมไปปรึกษาเพื่อหาทางออกจริง ๆ ไม่ใช่ไปประบายความรู้สึก

แต่เมื่อได้รับคำแนะนำอย่างนี้ ก็จนมุม

มาคิดอีกที ดูผู้บริหารงานภาคเอกชนบางคนเขาทำงานพร้อม ๆ กันเป็นสิบบริษัทเขายังทำได้ งานที่เราได้รับมอบหมายอยู่นี้ ก็น่าจะต้องทำให้ได้

ภรรยาผมบอกว่า *"น่าจะถือเป็นโอกาสดีที่ได้ทำงานสำคัญหลายเรื่องพร้อม ๆ กัน ควรทำให้เต็มที่เลย อย่างนานก็ไม่น่าจะเกิน ๑ ปี รัฐบาลนี้มีช่วงเวลาทำงานชัดเจน ไม่ต้องห่วงเรื่องทางบ้านทางครอบครัว ทำงานให้เต็มที่ไปเลย"*

นี่คือความเห็นเชิงคำสั่งระดับศาลฎีกา!

งานเลขานุการรัฐมนตรีเป็นงานทางการเมือง ปกติเป็นบทบาทหน้าที่ของนักการเมืองเขา ส่วนใหญ่เลขานุการจะมาจาก สส. พรรครัฐบาล พรรคให้มาเรียนรู้งานของกระทรวงนั้น ๆ เพื่ออนาคตจะได้เติบโตเป็นรัฐมนตรี จะได้เข้าใจงาน สามารถไปอยู่กระทรวงใดก็ได้เพราะระบบงานหลัก ๆ จะคล้ายคลึงกัน

เลขานุการรัฐมนตรี มีทั้งที่ทำงานเข้าขากับรัฐมนตรีได้เป็นอย่างดี และที่ไม่ค่อยดีนักก็เห็นกันบ่อย เพราะพรรคกำหนดมาตามโควต้ากลุ่มต่าง ๆ ในพรรค รัฐมนตรีไม่ได้เลือกเองก็บ่อย

ส่วนผมไม่ได้เป็นนักการเมือง เป็นข้าราชการได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เลขานุการรัฐมนตรีที่มาจากรัฐบาลชั่วคราวหลังการปฏิรูปฯ จึงเป็นกรณีที่แตกต่าง

ผมต้องพยายามคิดและทำงานแบบที่เรียกว่า **"ทำงานเชิงการเมือง"** คืองานเชิงนโยบาย ไม่ใช่งานประจำของฝ่ายข้าราชการ คำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชนและผลกระทบของงานที่จะเกิดแก่ประชาชนเป็นหลัก

ทั้งรัฐมนตรีและทีมงานที่มาจากข้าราชการ ถ้าเผลอไม่ระวังก็อาจคิดและทำงานแบบข้าราชการ ดีไม่ดีไปแย่งทำงานซ้ำซ้อนกับปลัดกระทรวง ถ้าคิดและทำงานเชิงนโยบายไม่เป็น

แต่เขาว่ากันว่า รัฐมนตรีและทีมงานที่เป็นนักการเมืองบ่อยครั้งก็ไม่ค่อยได้ทำงานเชิงนโยบาย แต่ชอบล้วงลูกทำงานประจำงานบริหารจัดการของฝ่ายข้าราชการอยู่เสมอ

งานเลขานุการรัฐมนตรี ก็คือ งานแม่บ้านของรัฐมนตรี

รัฐมนตรีมอบให้ผมดูแลทุกเรื่อง ตั้งแต่การหาทีมมาช่วยทำงานทั้งเรื่องวิชาการ และการจัดการ ดูแลกำกับการทำงานของสำนักงานรัฐมนตรี ซึ่งเป็นฝ่ายราชการประจำ การสังเคราะห์นโยบายและกลั่นกรองงานทุกเรื่องที่ผ่านขึ้นลง การประสานงานกับ สนช. ครม. ส่วนราชการทุกหน่วย ปลัดกระทรวง และอธิบดีทุกกรม หน่วยงานในส่วนภูมิภาค และองค์กรต่าง ๆ ดูแลการนัดคิวงานของรัฐมนตรี การดูแลเรื่องราวร้องทุกข์ และการช่วยเหลือประชาชนทุกกรณีที่เกี่ยวข้องกับรัฐมนตรี รวมไปถึงการคอยติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวงานโดยรวมของรัฐบาลและของกระทรวง และการประสานงานเชิงการสื่อสารประชาสัมพันธ์

ในบทบาทนี้คือการนั่งทำงานอยู่ข้างหลัง แต่ต้องดูทั้งฝ่ายบู๊และบุ๋น ดูทั้งงานที่ต้องรุกไปข้างหน้า คอยระวังหลัง คอยเก็บตกแก้ปัญหาทุกงานที่เกี่ยวโดยตรงกับรัฐมนตรี ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทุกเรื่องทุกเวลา

โชคดีที่มีคนรักรัฐมนตรีแยะ ก็เลยมีคนยินดีมาช่วยทำงานให้รัฐมนตรี ทั้งผู้ใหญ่ระดับอาวุโส ทีมงานน้อง ๆ ทั้งที่เป็นแพทย์และไม่ได้เป็นแพทย์ ทั้งจากส่วนภูมิภาคและจากส่วนกลาง ยินดีให้ยืมตัวมา

ช่วยทำงานรวมเกือบ ๒๐ คน เมื่อแบ่งบทบาทหน้าที่กันชัดเจนแล้ว ผมทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการประสานงาน งานจึงลื่นไหลไปได้ดีพอสมควร

รัฐมนตรีมีคนรักแยะ แต่ก็มีคนไม่รักแยะเหมือนกัน เลขารัฐมนตรีก็เช่นกัน จึงต้องคอยระวังหน้าและระวังหลังตามหน้าที่ตลอดเวลา •

เลขา ธมต. (จำเป็น)

■ กับเด็ก ๆ ที่ประเทศเวียดนาม

■ ร่วมรายการ “มองรัฐสภา” ทางสถานีโทรทัศน์รัฐสภา (๒๕๕๐)

■ ที่สถานทูตไทย เมืองเจนีวา (Geneva) ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (๒๕๕๐)

■ ร่วมงานสัมมนา “โครงการเวทีสาธารณะ” ณ อาคารรัฐสภา โดยมีท่านผู้หญิง ปรียา เกษมสันต์ ณ อยุธยา ประธานคณะกรรมาธิการสาธารณสุข เป็นประธาน

เช้ายันค่ำ

“งานเลขานุการรัฐมนตรี
เป็น**งานรับใช้สนองความต้องการของทุกคน**
ที่ติดต่อเข้ามาให้สำเร็จสมประสงค์
ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
ทุกคนที่ติดต่อเราหรือเราไปติดต่อด้วย
ล้วนคือ**ลูกค้าของเรา**”

การบริหารราชการแผ่นดินของไทยเรา ยังเป็นระบบที่รวมศูนย์อำนาจอยู่มาก แม้ว่าได้มีความพยายามกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมาหลายปีแล้วก็ตาม

เรื่องราวต่าง ๆ จึงขึ้นมาถึงรัฐมนตรีแยะ ทั้งเรื่องใหญ่ เรื่องเล็กทั้ง ๆ ที่รัฐมนตรีควรดูแลเฉพาะงานระดับนโยบายที่สำคัญเท่านั้น

แต่ในความเป็นจริงไม่ใช่

ในฐานะเลขานุการหรือแม่บ้านของรัฐมนตรีจึงต้องรับรู้เกือบจะทุกเรื่อง และต้อง **“จัดการ”** ให้ได้

ผู้ที่ติดต่อมาที่รัฐมนตรี ทุกคนล้วนมีความต้องการ บ้างก็ต้องการให้งานสำเร็จ บ้างก็ต้องการให้เรื่องส่วนตัวสำเร็จ

งานเลขานุการรัฐมนตรี จึงเป็น

“งานรับใช้ สนองความต้องการของทุกคนที่ติดต่อเข้ามาให้สำเร็จสมประสงค์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้”

แต่ทุกเรื่องต้องถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

มองอีกมุมหนึ่งแบบการบริหารร่วมสมัยก็คือ

“ทุกคนที่ติดต่อเราหรือเราไปติดต่อด้วย ล้วนคือลูกค้าของเรา เราต้องสนองความต้องการของลูกค้าให้ได้ดีที่สุด”

งานที่ส่วนราชการต่าง ๆ เสนอผ่านปลัดกระทรวงมาถึงรัฐมนตรีเป็นงานที่ต้องการให้รัฐมนตรีรับรู้ รับทราบ ให้ข้อคิดเห็น หรือตัดสินใจอนุมัติ อนุญาต ซึ่งมีทั้งที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี บางเรื่องส่วนราชการต้องการให้รัฐมนตรีเห็นความสำคัญจะได้สนับสนุนก็เสนอมาถึงรัฐมนตรี ข้อมูลข่าวสาร เรื่องทั่วไปจำนวนไม่น้อยที่รัฐมนตรีไม่ควรต้องทราบ หรือไม่มีทางที่จะรับรู้ได้หมด ก็ถูกส่งขึ้นมา

การเชิญรัฐมนตรีไปเปิดงาน ปิดงาน ร่วมงานต่าง ๆ รวมทั้งการปาฐกถา การบรรยาย การสัมภาษณ์ ก็มีมากมาย เจ้าของงานล้วนอยากได้รัฐมนตรีไปร่วมกันทั้งนั้น เพราะจะทำให้ดูว่าเป็นงานสำคัญระดับที่รัฐมนตรีมาร่วม ถ้ารัฐมนตรีคนใดไม่ระวังหรือสนุกกับงานพรรคนี้ ก็จะหมดเวลาไปกับงานประเภทนี้ จนหมดเวลาและหมดสมองที่จะมาคิดงานเชิงนโยบาย แบบที่เรียกว่า

“หมดทั้งเวลา หมดทั้งสมอง”

รัฐมนตรีให้หลักและอิสระในการทำงานกับผมว่า

“คุณหมอกรองงานทุกเรื่องเลย อะไรที่เห็นว่าพี่ไม่ต้องรู้ก็ไม่ต้องเสนอมา อะไรที่สำคัญค่อยเสนอมา”

“การจัดคิวงาน คุณหมอและทีมงานดูไปได้เลย ว่าพี่ควรรับงานใดบ้าง แต่ถ้างานใดสำคัญพี่รับไว้แล้ว พี่จะบอกให้รู้”

นี่คือการไว้วางใจสุด ๆ จากรัฐมนตรีที่เป็นรุ่นพี่ ไม่ใช่รัฐมนตรีที่เป็นเจ้านาย เราไม่ได้มาตกลงกันว่า อะไรต้องเสนอ อะไรไม่ต้องเสนอ แต่ใช้วิธีทำไป ปรับไป

มีเรื่องอะไรต้องปรึกษา ผมใช้วิธีรวมหลาย ๆ เรื่องไว้รายงานให้รัฐมนตรีทราบ หรือขอความเห็น หรือขอการตัดสินใจในคราวเดียวกัน

อะไรที่เห็นว่าเร่งด่วน ก็ใช้การปรึกษาทางโทรศัพท์

อะไรไม่ด่วนแต่สำคัญก็รอไว้

อะไรไม่สำคัญก็ประสานเจ้าของเรื่องจัดการไปได้เลย เป็นการลดงานไม่สำคัญให้กับรัฐมนตรี

งานหลายเรื่องที่ฝ่ายประจำรับไปปฏิบัติ แต่หายเงียบไป ผมก็มีหน้าที่ต้องคอยติดตามผล

แต่รัฐมนตรีไวกว่าผมแยะ ท่านจำได้และเร่งให้ติดตามอยู่บ่อย ๆ เพราะในสมองของท่านมีแต่งาน ๆ ๆ

ที่มีคนวิจารณ์ว่าในรัฐบาลขิงแก่ มีแต่รัฐมนตรีเกียร์ว่าง ข้าราชการเกียร์ว่าง แต่รัฐมนตรีลูกพี่ผมตรงกันข้าม มีแต่เกียร์เดินหน้า ไม่มีเกียร์ว่าง และไม่มีเกียร์ถอยหลังอีกต่างหาก

คิดงานไว ลุยไปข้างหน้า ตามงานเร็ว

จนหลายคนแอบนินทาว่า **“สั่งงานวันนี้ แต่จะเอาเมื่อวาน”**

รัฐมนตรีลูกพี่ผมท่านมีสไตล์ทำงานอย่างนี้ เห็นหรือยังครับว่างานเลขานุการของผมจะอยู่ในสภาพใด

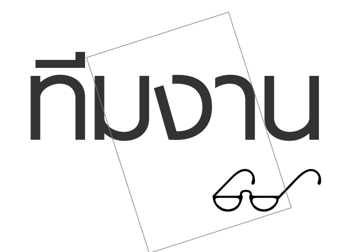
งานนี้ จึงทำให้ผมไม่เคยกลับบ้านก่อนพระอาทิตย์ตกดิน

ส่วนใหญ่ก็สามสี่ทุ่มเป็นอย่างเร็ว

กลางวันต้องติดต่อประสานงาน เข้าประชุม ไปทำงานในฐานะสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และกรรมาธิการในสภา ไปทำงานในฐานะผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติด้วย บางวันรับโทรศัพท์คุยโทรศัพท์เกือบทั้งวัน จนเสียงแหบแห้ง

ตกค่ำนั่นแหละถึงได้นั่งทำงานหนังสือและเก็บงานตกค้างให้หมดเป็นวัน ๆ ไป •

ทีมงาน

เวลางานผมยุ่งมากๆ
เหมือนยุงตีกัน ไม่รู้จะลงตรงไหน
ก็มักจะลงตรงแถวทีมงานหน้าห้องนี่แหละ

ผมมีน้อง ๆ มาช่วยทำงานในรูปของทีมสนับสนุนวิชาการให้รัฐมนตรี ๕ - ๖ คน บางคนมาเต็มเวลา บางคนมาสัปดาห์ละ ๒ - ๓ วัน สลับกัน

ทีมนี้ช่วยงานได้มาก

แต่ละคนผ่านงานบริหารโรงพยาบาลในส่วนภูมิภาคมาแล้ว บางคนเป็นนักวิชาการมือดี ยืมตัวมาจากบางกรมในกระทรวง

กระทรวงสาธารณสุขมีโครงสร้างใหญ่มากพอสมควร มีกรม ๙ กรม มีข้าราชการและบุคลากรในสังกัดกว่า ๒ แสนคน ดูแลตั้งแต่หน่วยงานในส่วนกลาง โรงพยาบาลเฉพาะทาง โรงพยาบาลศูนย์ (รพศ.) โรงพยาบาลทั่วไป (รพท.) โรงพยาบาลชุมชน (รพช.) ไปจนถึงสถานีอนามัย (สอ.) กว่า ๑ หมื่นแห่งทั่วประเทศ

เนื้องานและปริมาณงานจึงค่อนข้างมาก

ทีมสนับสนุนวิชาการ ช่วยผมทำหน้าที่ทั้งกลั่นกรองเรื่องที่เสนอขึ้นมาจากกรมกองต่าง ๆ เพื่อให้ผมจับประเด็นสำคัญได้ถูกต้องและรัดกุม เพื่อเสนอรัฐมนตรีได้ง่ายและชัดเจน

ถ้าอะไรยังไม่ชัดเจน ต้องศึกษาเรื่องเดิม ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องจนกระจ่างก่อนส่งให้ผมดู

เมื่อชัดเจนจึงเสนอรัฐมนตรี ซึ่งจะช้ามากก็ไม่ได้ ต้องเร็วเข้าไว้

ทีมงานสนับสนุนวิชาการเหล่านี้ เปรียบเสมือนทีมเสนาธิการ แถมยังสามารถช่วยผมแบ่งสลับสับเปลี่ยนกันติดตามรัฐมนตรีไปทำงานต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและต่างจังหวัดและต่างประเทศอีกด้วย

เมื่อกลับมาแล้ว เขาจะทำสรุปสั้น ๆ รายงานให้ผมทราบ จะได้ต่อเรื่อง ตามเรื่องได้ติด

เพราะผมก็เวลาจำกัด จึงเกือบจะไม่ติดตามไปทำงานกับรัฐมนตรีด้วยตัวเองเลย นอกจากในวันหยุดราชการหรือในงานจำเป็นจริง ๆ จึงติดตามไป

แต่งานที่สภา เนื่องจากผมเป็น สนช. อยู่ด้วย จึงสามารถดูแลประสานได้ด้วยตนเอง คือ ทำ ๒ บทบาท เป็นทั้งฝ่ายบริหาร คือ เลขานุการรัฐมนตรี และเป็นฝ่ายนิติบัญญัติไปพร้อม ๆ กัน

“พี่อำพลครับ ท่าน รมต. สั่งว่าให้พี่ช่วยประสานกระทรวง........ เรื่อง .... ท่านขอทราบผลวันนี้ครับพี่”

น้องทีมสนับสนุนวิชาการโทรบอกผม ในขณะที่ติดตามรัฐมนตรีไปปฏิบัติงานอยู่ที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

“พี่อำพลครับ รัฐมนตรีสั่งว่าให้ตามเรื่อง..............เอาเข้า ครม.

วันพรุ่งนี้ด้วย รัฐมนตรีต้องการเสนอ ครม. อนุมัติด่วนที่สุด”

ฯลฯ

ทีมงานรัฐมนตรีอีกกลุ่มหนึ่งที่สำคัญมากไม่ยิ่งหย่อนกว่ากลุ่มอื่นก็คือ ทีมช่วยสนับสนุนงานบริหารจัดการหน้าห้องรัฐมนตรี หน้าห้องที่ปรึกษา หน้าห้องเลขานุการ น้องเหล่านี้ต้องทำงานเหนื่อยมาก ต้องมาตั้งแต่เช้าตรู่ กลับดึกดื่น

ทำงานได้ ๖ - ๗ เดือนบางคนดูโทรมลงไปถนัดตา

พวกเขาต้องประสานงานกับทุกฝ่าย ทั้งในและนอกกระทรวง

ต้องคอยรองรับความต้องการของใครต่อใครทั่วไปหมด

ต้องจำเรื่องต่าง ๆ ได้เก่ง ต้องจัดระบบหนังสือและการจัดการที่ดี ไม่งั้นงานจะมั่ว เพราะมีงานเข้ามามากและส่วนใหญ่ล้วนเป็นงานสำคัญและเร่งด่วนทั้งนั้น

“อาจารย์คะ มีคนมาดักรอพบรัฐมนตรี จะมาร้องเรียนเรื่องโรงพยาบาล รัฐมนตรีกำลังรับแขกและมีประชุม อาจารย์ไปรับหน้าให้หน่อยได้ไหม”

เขาช่วยกันเบนสายน้ำที่พุ่งสู่รัฐมนตรีมาที่ผม

“อาจารย์คะ ทำเนียบโทรมาแจ้งให้กระทรวงส่งผู้แทนไปร่วมประชุมแก้ไขความเดือดร้อนประชาชนพรุ่งนี้เช้า จะให้เรียนท่านปลัดโดยตรงหรืออย่างไรดีคะ”

“อาจารย์คะ พรุ่งนี้มีเรื่องของกระทรวงเข้า ครม. ๒ เรื่อง จะต้องให้เจ้าของเรื่องมาสรุปให้รัฐมนตรีทราบ หรือทางเราจะสรุปเรื่องให้รัฐมนตรีทราบเองดีคะ”

“อาจารย์คะ มีคุณ .... เอาจดหมายฝากย้ายข้าราชการ ....”

“อาจารย์คะ ท่าน...............โทรมาติดตามผลว่า ที่ฝากท่านรัฐมนตรีเรื่องนายแพทย์ .... ขอโควต้าเรียนต่อ ผลเป็นอย่างไร ดิฉันตามเรื่องแล้ว เขากำลังนำเรื่องเข้าคณะกรรมการตามระบบ ดิฉันรายงานให้ทราบแล้ว แต่ดูว่าท่าน.............. จะยังไม่ค่อยพอใจค่ะ”

ฯลฯ

เวลางานผมยุ่งมาก ๆ เหมือนยุงตีกัน

ไม่รู้จะลงตรงไหน ก็มักจะลงตรงแถวทีมงานหน้าห้องนี่แหละ

"ผมจำได้ว่าผมส่งเรื่องออกมานานแล้ว ช่วยค้นดูว่ามันหายไปไหน ทำไมไม่จัดระบบสืบค้นเอกสารให้ดีกว่านี้"

"ทำไมช้าจัง รัฐมนตรีตามเรื่องนี้หลายครั้งแล้ว ไม่เสร็จสักที"

นี่เป็นการบ่นเจ้าของเรื่อง แต่บ่นให้เขาได้ยินโดยตรงไม่ได้ ก็บ่นใส่ทีมงานใกล้ตัวนี่แหละ บ่นแล้วก็สบายใจขึ้น

แต่ทีมงานหน้าห้องคงไม่สบายใจด้วย

ยังไงก็ขออโหสิด้วยก็แล้วกัน

ถือว่าเลิกแล้วต่อกันไปนะครับ (ฮา) •

ตีพิมพ์ใน มติชนสุดสัปดาห์ ๒๕ - ๓๑ มกราคม ๒๕๕๑

๓ เลขา รมต. (จำเป็น)

ที่ปรึกษา

มีพี่ที่ปรึกษาคนหนึ่ง
รับทำหน้าที่ช่วยจัดคิวงานให้รัฐมนตรี
ท่านเหน็ดเหนื่อยมาก แต่ก็ทำได้เยี่ยม
ผมบอกพี่ว่า *"เวลาให้คิวใคร บอกไปเลยว่าพี่ให้
แต่ถ้าจำเป็นต้องตัดคิวใคร
บอกได้เลยว่าเลขาฯ เป็นคนตัด"*

ตามกฎหมายแล้ว รัฐมนตรี ๑ คน ไม่ว่าจะเป็นรัฐมนตรีว่าการหรือรัฐมนตรีช่วยว่าการก็ตาม จะมีที่ปรึกษาที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ ๑ คน มีเลขานุการที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ ๑ คน

ที่ปรึกษาของรัฐมนตรีว่าการ เรียกว่า *ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการ*

เลขานุการของรัฐมนตรีว่าการ เรียกว่า *เลขานุการรัฐมนตรีว่าการ*

ส่วน*เลขานุการของรัฐมนตรีช่วยว่าการ* เรียกว่า *ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการ* ไม่เรียกว่า *เลขานุการรัฐมนตรีช่วยว่าการ* คงอยากจะให้เลขานุการของรัฐมนตรีช่วยว่าการทำงานเป็นทีมเดียวกับเลขานุการรัฐมนตรีว่าการ จึงเรียกว่าเป็นผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการ

แต่เขาเล่ากันว่า ส่วนใหญ่แยกกันทำงานทีมใครทีมมัน ไม่ค่อยเป็นทีมเดียวกัน และมีบ่อยที่ขัดแย้งกันอีกต่างหาก

ผมทำหน้าที่เลขานุการรัฐมนตรีว่าการในขณะที่ยังรับราชการอยู่ ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เนื่องจาก พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เปิดช่องไว้ว่า ในกรณีที่ไม่มีเลขานุการรัฐมนตรีว่าการ ให้ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการปฏิบัติราชการแทนเลขานุการ

รัฐมนตรีว่าการ ในกรณีไม่มีทั้งเลขานุการรัฐมนตรีว่าการและผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการ ให้รัฐมนตรีว่าการแต่งตั้งข้าราชการคนหนึ่งในกระทรวงมาปฏิบัติราชการแทนเลขานุการรัฐมนตรี

ผมจึงมาทำหน้าที่เลขานุการรัฐมนตรีว่าการ โดยไม่ได้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รับเงินเดือนจากราชการในตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงระดับ ๑๐ ไม่ได้รับเงินเดือนเลขานุการรัฐมนตรีว่าการ

ช่วงแรกกระทรวงมีรัฐมนตรีว่าการคนเดียว ผมก็เป็นเลขานุการคนเดียว ต่อมาเมื่อโปรดเกล้าฯ ให้มีรัฐมนตรีช่วยว่าการเพิ่ม ก็ต้องไปชวนหมอรุ่นน้องมาช่วยทำงานในหน้าที่ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีเป็นการภายในอีกคนหนึ่ง คือช่วยผมและช่วยทำหน้าที่เลขานุการรัฐมนตรีช่วยว่าการ เพื่อให้การทำงานสนับสนุนของพวกเราเป็นทีมเดียวกันเช่นเดิมต่อไป

สำหรับที่ปรึกษารัฐมนตรี ช่วงแรกรัฐมนตรีแต่งตั้งรุ่นพี่อาวุโสที่เคยเป็นผู้บังคับบัญชาของรัฐมนตรีมาในอดีต ให้ลงตำแหน่งนี้ซึ่งเป็นตำแหน่งทางการเมือง

"ที่บ้านยุ่งไปหมด ในเรื่องการแสดงรายการบัญชีทรัพย์สิน พี่ไม่เคยสำรวจทรัพย์สิน พอเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรี ต้องแสดง

ทรัพย์สินละเอียดยิบ โชคดีที่ภรรยาพี่ช่วยจัดการ" ที่ปรึกษารัฐมนตรีเล่าให้ผมฟัง

เนื่องจากที่ปรึกษารัฐมนตรีผู้อาวุโส ท่านเป็นทีมเดียวกันกับรัฐมนตรีว่าการ และได้รับการขอร้องให้มายอมเหนื่อยช่วยงานเพื่อชาติครั้งนี้ ท่านรัฐมนตรีจึงมอบงานสำคัญให้ท่านช่วยดูแลเป็นการเฉพาะหลายเรื่อง จึงทำให้ดูเหมือนท่านทำหน้าที่รัฐมนตรีช่วยว่าการไปกลาย ๆ นั่นเอง

ผมและทีมงานเลขานุการ ทีมงานสนับสนุนวิชาการ จึงทำหน้าที่สนับสนุนงานของที่ปรึกษารัฐมนตรีท่านนี้ไปพร้อม ๆ กันด้วย ซึ่งก็ไม่เหลือบ่ากว่าแรงอะไร เพราะผมคุ้นเคยเหมือนเป็นลูกศิษย์ของท่านมานานกว่า ๒๐ ปี

นอกจากที่ปรึกษาที่เป็นตำแหน่งทางการเมืองแล้ว รัฐมนตรีได้แต่งตั้งที่ปรึกษาอื่นอีกหลายคน

กลุ่มหนึ่งคือคณะที่ปรึกษาอาวุโส รัฐมนตรีได้เชิญอาจารย์ผู้ใหญ่ในแวดวงสุขภาพทั้งในและนอกกระทรวงกว่าสิบคนมาช่วยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับงานนโยบายที่ควรทำ มีการประชุมกันทุกเดือน โดยบางท่านได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าคณะกรรมการพัฒนา

นโยบายอีก ๑๐ ชุด

เรียกว่าท่านมาทำหน้าที่ช่วยรัฐมนตรีคิดงานกันจริง ๆ ไม่ใช่ตั้งแบบให้เกียรติ หรือพอเป็นพิธี

ทำให้รัฐมนตรีได้รับฟังความคิดที่รอบด้านมากขึ้น

ในขณะเดียวกัน ที่ปรึกษาอาวุโสเหล่านี้สามารถท้วงติงหรือให้คำแนะนำ กรณีจำเพาะต่าง ๆ แก่รัฐมนตรีได้โดยตรงอีกด้วย

ทำให้งานรัฐมนตรีเดินไปได้ดี

เลขานุการและทีมงานก็มีหน้าที่ประสานงาน สนับสนุนการบริหารจัดการให้คณะที่ปรึกษาทำงานได้สะดวกที่สุดเท่าที่จะทำได้ด้วย

ยังมีที่ปรึกษารัฐมนตรีอีก ๓ - ๔ ท่าน ซึ่งเป็นอดีตข้าราชการเกษียณอายุไปไม่นาน รัฐมนตรีชวนมาช่วยทำงานกึ่งประจำ คือมานั่งประจำหรือมาบ้างไม่มาบ้าง ก็แล้วแต่สถานการณ์และความพร้อม

นอกจากจะให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีแล้ว พี่กลุ่มนี้ยังช่วยกลั่นกรองงานให้รัฐมนตรีได้มาก ทั้งงานที่เกี่ยวกับกฎหมาย การจัดซื้อจัดจ้าง การสอบสวน การร้องเรียนร้องทุกข์ที่สำคัญ การดำเนินงานตามกฎหมายที่กำหนดให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรี

ท่านจึงเหมือนกับทำงานเป็นทีมเดียวกับผม ปรึกษาหารือส่งเรื่องถึงกันไปมาอย่างใกล้ชิดโดยตลอด

เมื่อผมส่งให้ท่านช่วยกลั่นกรองหรือวิเคราะห์เรื่องให้ ก็มักจะได้ผลออกมาดีเสมอ ทำให้สรุปเสนอรัฐมนตรีได้ง่ายขึ้น

ผมเหนื่อยน้อยลงไปแยะ

ถ้าผมมัวนั่งงมโข่งทำเองคนเดียว รับรองตายแน่นอน

พี่ ๆ เหล่านี้ท่านยังช่วยติดตามรัฐมนตรีลงพื้นที่เป็นบางครั้งบางคราวอีกด้วย

ในขณะเดียวกันทั้งทีมสนับสนุนวิชาการและที่ปรึกษารัฐมนตรียังต้องช่วยติดตามงานที่เป็นนโยบายของรัฐมนตรีที่มอบให้กรมต่าง ๆ ปฏิบัติ เพื่อให้งานเดินไปตามเวลาที่ควรจะเป็น และสามารถนำเสนอผลหรือสามารถปฏิบัติได้เป็นรูปธรรม รวมทั้งยังต้องช่วยกันประสานงานกับส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้านด้วย

มีพี่ที่ปรึกษาคนหนึ่ง รับทำหน้าที่ช่วยจัดคิวงานให้รัฐมนตรี ท่านเหน็ดเหนื่อยมาก แต่ก็ทำได้เยี่ยม

ผมบอกพี่ว่า *"เวลาให้คิวใคร บอกไปเลยว่าพี่ให้ แต่ถ้าจำเป็นต้องตัดคิวใคร บอกได้เลยว่าเลขาฯ เป็นคนตัด"*

ก็เพื่อเขาจะได้ด่าผม เพราะใคร ๆ ที่ขอคิวมาก็คิดว่างานของตนเองสำคัญกว่า อยากจะได้คิวรัฐมนตรีไปงานของเขากันทั้งนั้น

เมื่อไม่ได้คิว แล้วด่าผมก็ไม่เป็นไร เพราะนั่งในตำแหน่งนี้ต้องทนได้

ส่วนใหญ่ เวลางานหลายงานชนกัน ก็ต้องตัดบางงานออก พี่ที่ปรึกษากับผมก็มักจะคุยกันก่อน ส่วนมากผ่านทางโทรศัพท์ เจอกันก็ช่วงค่ำ ๆ โดยเราจะจัดคิวงานสำคัญก่อนเสมอ ได้แก่ งานเกี่ยวกับราชวงศ์ งานเกี่ยวกับรัฐบาล งานที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่มีผลกระทบกับงานของกระทรวงโดยตรง งานนโยบายสำคัญ

ส่วนงานประจำ รัฐมนตรีให้นโยบายว่า ให้ปลัดกระทรวงหรืออธิบดีดำเนินการไปได้เองเลย

ส่วนงานที่เป็นผลประโยชน์ส่วนตนของบุคคล หรือของธุรกิจ ไม่ใช่งานที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ เราตัดเกือบหมด ยกเว้นกรณีที่รัฐมนตรีสั่งเป็นการเฉพาะจริง ๆ เท่านั้น ซึ่งก็มีน้อยมาก เพราะพวกเราไม่ใช่นักการเมืองที่ต้องรักษาฐานเสียงแต่อย่างใด •

ลูกเล่นราชการ

“ผมเป็นข้าราชการมาได้ ๓๐ ปี
รู้และเข้าใจระบบวัฒนธรรมราชการเป็นอย่างดี
อะไรที่เป็นพฤติกรรมราชการที่ไม่ดี
พวกเราพยายามช่วยกันทวนกระแส
อะไรที่ดี ช่วยกันพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน”

ผมเป็นข้าราชการมาได้ ๓๐ ปี รู้และเข้าใจระบบ วัฒนธรรมราชการเป็นอย่างดี

อะไรที่เป็นพฤติกรรมราชการที่ไม่ดี พวกเราพยายามช่วยกันทวนกระแส

อะไรที่ดี ช่วยกันพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน

ผมรู้ดีว่าราชการมีลูกเล่นสารพัด เรียนรู้ไม่รู้จบ

พอมารับหน้าที่เลขานุการรัฐมนตรี แม้ยังคงเป็นข้าราชการอยู่ แต่ก็ต้องสวมหมวกฝ่ายการเมือง แยกความรู้สึกนึกคิด ๒ ส่วนออกจากกัน

มีงานอยู่เรื่องหนึ่ง คณะที่ปรึกษารัฐมนตรีชุดหนึ่งรายงานผลการปรึกษาหารือขึ้นมาว่าควรดึงหน่วยงานที่บำบัดรักษาปัญหาสุขภาพที่สำคัญอย่างหนึ่ง ออกมาตั้งเป็นหน่วยงานกลางเพื่อให้เกิดการประสานงาน บูรณาการงาน พัฒนาวิชาการและมาตรฐานอย่างเป็นเอกภาพ โดยเสนอทางเลือก ๒ ทางคือ หนึ่งจัดตั้งเป็นสถาบันในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง และสอง จัดตั้งเป็นกรมใหม่เพิ่มอีก ๑ กรม

ที่ปรึกษารัฐมนตรีกลั่นกรองเรื่องนี้เพื่อเสนอความเห็นให้กับรัฐมนตรี โดยถามความเห็นปลัดกระทรวงว่าคิดว่าควรดำเนินการด้วยทางเลือกใด ปลัดกระทรวงให้ความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรว่า ***“ควรเป็นทางเลือกที่หนึ่ง”***

ผมเสนอให้รัฐมนตรีพิจารณาตัดสินใจ

รัฐมนตรีเห็นด้วยว่าควรเลือกทางเลือกที่หนึ่ง จะสามารถจัดตั้งได้ง่ายและเร็วกว่า เพราะไม่ต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ อีกทั้งการเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง จะสามารถทำงานประสานงานเชื่อมโยงกับองค์กรอื่นได้ดีกว่า เพราะมีปลัดกระทรวงเป็นหัวหน้า

จากนั้น มีการประชุมคณะกรรมการระดับชาติที่ดูแลงานเรื่องนี้

นายกรัฐมนตรีมาเป็นประธานด้วยตนเอง

รัฐมนตรีก็เข้าประชุมด้วยตนเอง พร้อมทั้งได้แสดงความเห็นไว้อย่างชัดเจนในเรื่องนี้ ว่าควรจัดตั้งหน่วยงานกลางในรูปของสถาบันสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง ที่ประชุมมอบให้กระทรวงรับมาดำเนินการให้เป็นผลสำเร็จโดยเร็ว

ผมรับทราบเรื่องนี้จากทีมสนับสนุนวิชาการที่ติดตามรัฐมนตรีไปร่วมประชุม รายงานให้ทราบ จากนั้นก็ลืมไป ๒ - ๓ เดือน

มาเห็นเรื่องนี้อีกทีก็ตอนที่ฝ่ายข้าราชการประจำเสนอโครงการขอจัดตั้งกรมใหม่ขึ้นมาให้รัฐมนตรีพิจารณาเสนอ ครม.

เมื่อดูเรื่องที่เสนอ ผมชักเอะใจว่าทำไมกลายเป็นเรื่องขอตั้งกรมใหม่ไปแล้ว เพราะเท่าที่จำได้ น่าจะเป็นเรื่องการขอตั้งสถาบันในสำนักงานปลัดกระทรวง

จึงส่งเรื่องให้น้องทีมสนับสนุนวิชาการไปศึกษาเรื่องราวย้อนตั้งแต่ต้น

ก็พบว่า มีข้าราชการระดับบริหารในสายงานนี้คนหนึ่ง ได้สอดไส้ขอแก้ไขรายงานการประชุมระดับชาติครั้งที่ผ่านมา โดยขอแก้ไขในส่วนที่รัฐมนตรีเสนอว่าควรตั้งหน่วยงานกลางในรูปของสถาบันสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง เป็นว่ารัฐมนตรีเสนอว่าควรตั้งกรมใหม่

เรื่องขอแก้รายงานการประชุมนี้ ไม่ผ่านผม เพราะช่วงนั้นผมไม่อยู่ เรื่องจึงไปผ่านผู้ช่วยเลขาฯ ที่อาจไม่รู้เรื่องเดิมลึกซึ้งจึงผ่านเรื่องออกไป

เมื่อเรื่องเป็นเช่นนี้ข้าราชการผู้นั้นจึงไปผลักดันให้มีการประชุมผู้เกี่ยวข้องเร่งรัดจัดทำโครงการตั้งกรมใหม่ โดยมีการอ้างว่ารัฐมนตรีสั่งการให้ทำเรื่องตั้งกรมใหม่ให้เสร็จโดยเร็วไม่เกิน ๓ เดือน

พอผมจับต้นชนปลายได้ ก็ต้องรายงานรัฐมนตรี

"พี่ฟังผมเล่าเรื่องนี้ อย่าควันออกหูนะครับ"

ผมบอกรัฐมนตรีเพื่อเตือนให้ท่านใจเย็น ๆ (จะได้ไม่เผลอ

มาลงที่ผม) แล้วผมก็เล่าเรื่องทั้งหมดอย่างสรุปให้รัฐมนตรีฟัง เมื่อฟังจบรัฐมนตรีพูดว่า

"พี่เคยบอกคุณหมอแล้ว ว่าข้าราชการบางคนไว้ใจไม่ได้ คุณหมอเห็นหรือยังล่ะ"

รัฐมนตรีสั่งให้ผมทำหนังสือมาให้ลงนามไปถึงหน่วยงานดูแลเรื่องนี้ในระดับชาติ ยืนยันไม่ขอแก้ไขรายงานการประชุมระดับชาติครั้งที่ผ่านมา โดยขอยกเลิกหนังสือแจ้งขอแก้ไขรายงานการประชุมซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีช่วยว่าการที่เคยมีไปก่อนหน้านี้

พร้อมกันนั้นก็สั่งให้ผมส่งเรื่องคืนฝ่ายประจำ ให้ไปดำเนินการใหม่ให้เป็นไปตามนโยบายเดิมที่เคยเสนอไว้ในคณะกรรมการระดับชาติแล้ว

เรื่องนี้ ไม่มีการลงโทษ ไม่มีการเรียกมาตำหนิ เพราะรัฐมนตรีใจดี ให้เกียรติข้าราชการ ถือว่าทุกคนเป็นผู้ใหญ่กันแล้ว เมื่อรู้เรื่องทั้งหมดควรจะเข้าใจ และน่าจะทำงานอย่างตรงไปตรงมา

นี่ยังดีนะที่ฝ่ายเลขานุการกลั่นกรองงานพบประเด็นสำคัญ ไม่เช่นนั้น เรื่องสำคัญ ๆ อาจหลุดลอดออกไปแบบหน้ามือเป็นหลังมือก็เป็นได้ •

ขอไปอเมริกา

"ผมจะมาร้องรัฐมนตรี
ขอให้ส่งผมไปอเมริกา
ให้หมอตรวจและรักษาโรคหนองในเทียมให้ผม
ให้รัฐมนตรีออกค่าใช้จ่ายให้ด้วย
ผมจะได้หายซะที"

"ท่านเลขาคะ มีผู้ชายวัยกลางคนมารอขอพบท่าน ดิฉันขอให้พบทีมงานคนอื่นแทน แต่เขาบอกว่าจะขอพบท่าน เขาถามว่าท่านเลขาเป็นผู้ชายใช่ไหม อายุประมาณเท่าใด ดิฉันบอกว่าใช่ อายุ ๕๐ เศษ เขาจึงยืนยันว่าจะขอพบท่านเลขา ตอนนี้เขานั่งรออยู่หน้าห้อง ถามว่ามีธุระอะไร เขาไม่ยอมบอก เขาบอกว่าจะบอกกับท่านเลขาเอง"

หัวหน้าทีมงานหน้าห้องผมรายงาน

เมื่อผมจัดการกับงานด่วนเสร็จ ก็ออกมาพบกับชายนิรนามคนดังกล่าว เขาเป็นชายวัยกลางคน หน้าตาดูเคร่งเครียด สวมกางเกงขายาวสีขี้ม้าคาดเข็มขัดคล้ายทหาร สวมเสื้อยืด

ผมทักทายเขา แล้วถามว่า

"พี่เป็นทหารหรือครับ"

ผมเรียกพี่เลย ทั้งที่คาดคะเนว่าอายุน่าจะอ่อนกว่าผม

เขาตอบ *"ใช่"*

ผมก็เลยบอกไปว่า *"พ่อผมก็เป็นทหารเหมือนกัน"*

เป็นการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางอ้อมเอาไว้ก่อน

"พี่มีธุระอะไรหรือครับ"

"ผมขอร้องเรียนรัฐมนตรี" เขาพูดพร้อมกัดฟันจนเห็นกล้ามเนื้อข้างกระพุ้งแก้มเกร็งชัดเจน

"ดื่มน้ำก่อนสิ มีเรื่องอะไรลองเล่าสิครับ"

"ผมถูกหมอทำให้เป็นหนองในเทียม"

จากนั้นเขาก็เล่าว่า เมื่อ ๕ - ๖ ปีก่อน เขาไปเที่ยวโสเภณี จากนั้นก็ติดกามโรค ไปรักษาที่ศูนย์บำบัดกามโรค ของกรมควบคุมโรคในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กามโรคหาย แต่หมอที่ตรวจได้เอาเชื้อหนองในเทียมมาป้ายที่อวัยวะเพศของเขา จนทำให้เขาเป็นโรคหนองในเทียมมาจนถึงทุกวันนี้

เขาเล่าว่า ไปร้องเรียนมาหลายแห่ง จนถึงอธิบดี ถึงปลัดกระทรวง แต่ก็ไม่มีใครช่วยเขาได้ เล่าไปพลางก็หยิบเอกสารออกมาให้ดูเป็นปึก

"ที่ว่าหมอเอาเชื้อหนองในเทียมมาทำให้พี่ติดโรคน่ะ เป็นยังไงกัน" ผมถาม

"คือผมเคยไปตรวจที่ศูนย์กามโรค เวลาหมอเขาป้ายเชื้อไปตรวจเขาจะต้องใช้เครื่องมือที่เป็นลวด มีวงกลมตรงปลาย ลนไฟจนแดงเพื่อฆ่าเชื้อที่ลวดก่อน ปล่อยให้เย็นแล้วก็ป้ายที่ปากท่อปัสสาวะ แต่มีอยู่ครั้งหนึ่ง หมอลนไฟไม่แดง จึงเอาเชื้อที่ปลายลวดมาป้ายผมจนผมติดเชื้อหนองในเทียมมาจนทุกวันนี้" เขาพูดไปกัดฟันไป สีหน้าเคร่งเครียดจนสังเกตได้ชัด

ผมฟังแล้ว รู้ทันทีว่าสิ่งที่เขาเล่า มีความเป็นไปได้น้อยมาก ดูว่าบุคคลผู้นี้จะเกิดอุปทาน และมีแนวโน้มสภาพจิตบางอย่างผิดไปจากคนปกติธรรมดาแน่นอน

"หลังจากนั้นพี่มีอาการอย่างไร"

"ผมก็รู้สึกว่า เวลาถ่ายปัสสาวะก็ขัด ๆ เรื่อยมา ไปหาหมออีกหลายหน หมอส่งไปตรวจหลายแห่ง ไปโรงพยาบาลใหญ่ ๆ ก็หลายครั้ง แต่พวกหมอเขาช่วยพวกเดียวกัน ทุกแห่งจึงบอกผลตรวจว่าผมไม่เป็นอะไรเหมือนกันหมด แต่ผมรู้ว่าผมติดเชื้อหนองในเทียมจากที่หมอแกล้งผม"

ผมจึงลองแหย่เขาไปว่า

"อ้าว ถ้าพี่คิดว่าไปที่ไหน ๆ หมอก็เข้าข้างพวกเดียวกัน แล้วพี่มาที่นี่ พี่จะแน่ใจได้อย่างไรว่าเขาจะไม่ช่วยพวกเดียวกันอีก"

คำตอบเขาทำเอาผมถึงกับบึ้ง

"ผมจะมาร้องรัฐมนตรี ขอให้ส่งผมไปอเมริกา ให้หมอที่อเมริกาตรวจและรักษาโรคหนองในเทียมให้ผม ให้รัฐมนตรีออกค่าใช้จ่ายให้ด้วย ผมจะได้หายซะที" •

ตีพิมพ์ใน มติชนสุดสัปดาห์ ๑ - ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

๓

เลขา รมต. (จำเป็น)

ตรวจแล้วถูกต้ม

ข้าราชการรุ่นพี่ ๆ ถึงเตือนกันนักหนาว่า
ให้ตั้งใจปฏิบัติราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต
และรอบคอบ แต่ต้องไม่ล่าช้า
ที่เซ็นผ่าน ๆ กันมา ว่า**ตรวจแล้วถูกต้อง**
ให้ระวังให้ดี อาจจะกลายเป็น**ตรวจแล้วถูกต้ม**ก็ได้

ใครที่คุ้นเคยกับการปฏิบัติราชการ จะคุ้นเคยกับการเสนอหนังสือจากเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานผ่านผู้บังคับบัญชา เป็นขั้นตอนที่ยาว ยิ่งเรื่องที่เสนอถึงรัฐมนตรี จะยิ่งมีขั้นตอนยาวมาก ๆ เพราะเป็นการเสนอถึงจุดสูงสุดในกระทรวง

จะเห็นว่าเรื่องที่เสนอมีเจ้าหน้าที่ผู้พิมพ์งานลงนามกำกับไว้ที่มุมขวาล่าง

จากนั้นก็มีหัวหน้างานเซ็นกำกับต่อกันเป็นขั้นมาตามลำดับ

เมื่อผ่านระดับกองถึงระดับกรมและกระทรวงก็มีการทำบันทึกปะหน้าใหม่ เสนอเรื่องพร้อมเอกสารประกอบหนาขึ้นเรื่อย ๆ ผู้รับผิดชอบในขั้นตอนต่าง ๆ ก็ลงนามกำกับไล่กันขึ้นมา

เมื่อเรื่องถึงเลขานุการรัฐมนตรี เอกสารก็หนาเป็นปึกผ่านการตรวจงานมาเป็นสิบคน ถ้าเป็นเรื่องต้องให้หลายหน่วยงานกลั่นกรองหรือตรวจสอบด้วย บางเรื่องจึงผ่านการดูมาแล้วหลายสิบคน

อย่างเรื่องการขออนุมัติก่อสร้างตึกที่เสนอมาถึงรัฐมนตรีจะมีเฉพาะเรื่องที่ต้องขออนุมัติรัฐมนตรีเนื่องจากวงเงินเกิน ๑๐๐ ล้านบาท ซึ่งเป็นอำนาจของรัฐมนตรี หรือเรื่องที่ต้องเสนอเข้า ครม. เป็นต้น ผมคิดว่าผ่านขั้นตอนปฏิบัติราชการมาไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ขั้น และมีข้าราชการเกี่ยวข้องร่วมร้อยคน

เอกสารหนาเป็นตั้ง อ่านเองไม่ไหวหรอกครับ

“เรื่องก่อสร้างหรือเรื่องที่เกี่ยวกับเงิน ๆ ทอง ๆ ให้ดูให้ละเอียด”

รัฐมนตรีและที่ปรึกษาเตือนผม เพราะรู้ดีว่าเรื่องเหล่านี้อาจมีทั้งที่ถูกต้องเรียบร้อยและบางกรณีอาจมีปัญหา

“เรื่องอะไรที่มีคนตรวจผ่านเซ็นกำกับต่อกันมายาว ๆ ก็ต้องระวัง เพราะคนลงนามหลัง ๆ ถ้าไม่รอบคอบ มักไม่ค่อยได้ตรวจสอบเรื่อง แต่เซ็นตาม ๆ กัน คนแรก ๆ ก็คิดว่าเดี๋ยวข้างบนคงจะตรวจ คนข้างบนก็คิดว่า ข้างล่างคงตรวจกันมาดีแล้ว ในที่สุด ไม่มีใครตรวจจริงจัง”

รุ่นพี่คนหนึ่งเคยเตือนผมมานานแล้ว

ทำหน้าที่เลขานุการรัฐมนตรีเดือนแรกก็เจอของจริง

มีการเสนอเรื่องขออนุมัติผลการก่อสร้างอาคารโรงพยาบาลแห่งหนึ่งวงเงินเกินอำนาจปลัดกระทรวง จึงเสนอให้รัฐมนตรีอนุมัติ

เรื่องเสนอมาเป็นปึกหนา ดำเนินงานมาตั้งแต่เจ้าหน้าที่พัสดุของโรงพยาบาล ทำงานตามขั้นตอนในระเบียบพัสดุ ผ่านผู้อำนวยการโรงพยาบาล ผ่านนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ผ่านผู้ว่าราชการจังหวัด ผ่านกองที่เกี่ยวข้องในสำนักงานปลัด ผ่านการตรวจสอบของกลุ่มกฎหมาย ผ่านรองปลัด ผ่านปลัด เสนอรัฐมนตรี

ผมอ่านเรื่องสรุปปะหน้าแบบสแกนเรื่องพร้อมกับพลิกดูเอกสาร

ประกอบที่เขาเรียงไว้อย่างคร่าว ๆ

มาสะดุดเข้ากับเอกสารชิ้นหนึ่ง เป็นหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินงานเรื่องนี้จากโรงพยาบาล มีลักษณะกระดาษพับ ๓ ท่อน เหมือนแกะออกมาจากซองจดหมาย

เอกสารชิ้นนี้ ไม่มีการลงรับตามระบบเหมือนเอกสารราชการชิ้นอื่น

ผมจึงอ่านสรุปเรื่องราวทวนใหม่อีกครั้ง

ก็พบสิ่งพิรุธได้ไม่ยาก

ความเห็นของเจ้าหน้าที่ด้านกฎหมายที่ให้ความเห็นตอนกลั่นกรองงานนี้ ๒ ครั้ง แตกต่างกัน

เอกสารชิ้นที่ผมพบความผิดปกติ ถูกส่งเข้ามาประกอบเรื่องโดยไม่ผ่านระบบงานปกติคือมาจากโรงพยาบาลโดยตรง ไม่ผ่านสาธารณสุขจังหวัด ซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานระดับจังหวัด และไม่ผ่านผู้ว่าราชการจังหวัด

ผมจึงส่งเรื่องทั้งหมดให้ที่ปรึกษารัฐมนตรีท่านหนึ่งช่วยกลั่นกรองอย่างละเอียด

หลังจากนั้นก็เชิญเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมาพบ

เขายอมรับถึงข้อบกพร่องผิดพลาด

ผมโทรศัพท์บอกผู้บริหารฝ่ายข้าราชการประจำให้ทราบเรื่องนี้ รายงานให้รัฐมนตรีทราบด้วยวาจา

แจ้งให้เจ้าของเรื่องรับเรื่องคืนไป เพื่อทำให้ถูกต้องแล้วค่อยเสนอขึ้นมาใหม่

ผมไม่อยากคิดตั้งประเด็นถึงความไม่โปร่งใส ยังมองในแง่ดีว่าเป็นความบกพร่องผิดพลาดจากการทำงานของเจ้าหน้าที่ แต่ก็ไม่สบายใจเพราะเรื่องผ่านผู้บริหารหลายระดับและผ่านผู้บริหารระดับสูงฝ่ายข้าราชการประจำมาแล้ว

ถ้าทีมเลขานุการกรองงานไม่รอบคอบ เสนอให้รัฐมนตรีลงนามไปแล้ว หากมีเรื่องราวร้องเรียน มีการตรวจสอบในภายหลังก็คงเป็นเรื่องใหญ่ได้

ข้าราชการรุ่นพี่ ๆ ถึงเตือนกันนักหนาว่า ให้ตั้งใจปฏิบัติราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และรอบคอบ แต่ต้องไม่ล่าช้า

“ที่เซ็นผ่าน ๆ กันมา ว่าตรวจแล้วถูกต้อง ให้ระวังให้ดี อาจจะกลายเป็นตรวจแล้วถูกต้มก็ได้” (ไม่ฮา) •

ฝากเด็ก

"เราจะช่วยอะไรที่ไม่ถูกต้องไม่ได้
จะเสียหายกันไปหมด...
คนอื่นเขาจัดการกับ **"เด็กฝาก"** อย่างไรผมไม่รู้
แต่ผมทำของผมอย่างนี้แหละ
ก็พอถูไถเอาตัวรอดไปได้"

"คุณหมอครับ ผมขอฝากหลาน เขาอยากเรียนต่อแพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขาโรคผิวหนัง คุณหมอช่วยหาทางอนุเคราะห์ให้ด้วย" ผู้ใหญ่ในระดับชาติคนหนึ่งฝากมา

"เลขาคะ มีจดหมายฝากข้าราชการขอย้าย ส่งมาจากหน้าห้องรัฐมนตรี จะให้จัดการต่ออย่างไรดีคะ" ทีมงานถามผม

"ฮัลโหล เลขาอำพลเหรอครับ ท่าน..........ให้ฝากเรียนถามว่าที่ฝาก..........ไว้กับท่านรัฐมนตรี เรียบร้อยหรือยังครับ"

ฯลฯ

เรื่องฝากข้าราชการขอย้าย ฝากเลื่อนซี ฝากขอโควต้าเรียนต่อ ฝากคนไข้เข้าโรงพยาบาล ฝากเร่งขอใบอนุญาตประกอบโรคศิลป์และอื่น ๆ ทั้งที่ฝากตรงกับรัฐมนตรีและฝากที่เลขานุการรัฐมนตรีมีเป็นประจำ สม่ำเสมอ

นี่สะท้อนวัฒนธรรมอุปถัมภ์ของสังคมไทยที่สืบทอดกันมายาวนานตั้งแต่ยุคใดสมัยใดผมก็ไม่ทราบได้

รู้แต่ว่าวัฒนธรรมนี้ยังดำรงอยู่เต็มไปหมดในทุกวงการ

เมื่อมาทำงานตรงนี้ จะปฏิเสธทั้งหมดก็คงไม่ได้

จะทำให้ทั้งหมดก็ตะขิดตะขวงใจ และก็เป็นไปไม่ได้ด้วย

โชคดีที่รัฐมนตรีลูกพี่ผมก็ไม่ใช่คนที่ซีเรียสกับเรื่องการฝากมากนัก เพราะไม่ใช่เป็นนักการเมืองอาชีพที่ต้องคำนึงถึงฐานเสียงตลอดเวลา

โดยปกติ รัฐมนตรีจะไม่ส่งเรื่องพวกนี้ให้ผมแบบว่าต้องช่วยให้ได้ ส่วนใหญ่ใครฝากมา รัฐมนตรีก็ส่งต่อมาให้ผม หรือไม่ก็ส่งให้ฝ่ายข้าราชการประจำไปพิจารณาดูตามอำนาจหน้าที่

อะไรที่ควรช่วยเหลือดูแล ไม่กระทบหลักการ ไม่เสียหายต่อระบบหรือต่อสิทธิของคนอื่น ก็พิจารณาช่วยกันไปตามควรแก่กรณี

รัฐมนตรีไม่เคยมาบีบให้ต้องทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

ฉะนั้น อย่างเรื่องฝากคนไข้เข้าโรงพยาบาลที่พอจะช่วยเหลือได้ก็ช่วยฝากต่อให้ เพราะเป็นเรื่องไม่ยากลำบากจนเกินไป พอช่วยกันได้แบบพึ่งพาอาศัยกัน

บางทีคนฝากเป็นแค่เจ้าหน้าที่ผู้น้อยของหน่วยงานบางแห่งก็ช่วย ๆ กันไป

เรื่องการขอเลื่อนระดับ การขอย้าย การขอโควต้าเรียนต่อผู้เชี่ยวชาญ การขอรับใบอนุญาตประกอบโรคศิลป์ เรื่องพวกนี้เขามีระบบระเบียบหลักเกณฑ์ จะทำตามอำเภอใจของใครไม่ได้ ไม่ว่าคนฝากจะใหญ่โตมาจากไหน

ดังนั้น สิ่งที่ผมและทีมงานทำก็คือ หาข้อมูลเกี่ยวกับกรณีนั้น ๆ

ให้ชัดเจน แล้วประสานไปที่ตัวละครในเรื่อง และที่ผู้ฝาก เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนให้เขาได้ทราบ เรื่องใดรายใดที่เจ้าของเรื่องเขาดูแลจัดการได้โดยไม่ผิดกฎเกณฑ์กติกา เขาก็อาจช่วยเหลือดูแลจบไป

เรื่องใดทำไม่ได้ ก็ไม่ทำ ให้ข้อมูลเพื่อให้ผู้ฝากเข้าใจ

"หลานของท่านที่ฝากขอโควต้าเรียนต่อสาขา ...... นั้น ได้ตรวจสอบข้อมูลรายละเอียดแล้ว พบว่าเขาจะครบหลักเกณฑ์ปีหน้าจึงจะมีสิทธิ์สมัครเรียนต่อได้ ปีนี้ยังทำอะไรไม่ได้ครับ ผมให้ทีมงานส่งรายละเอียดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้เจ้าตัวทราบด้วยแล้วครับ"

ผมรายงาน **"ผู้ใหญ่"** ที่ฝากเพียงเท่านี้ เพื่อให้ทราบว่าเราใส่ใจให้เกียรติท่านเป็นธุระให้แล้ว ซึ่งท่านย่อมทราบด้วยตนเองว่า เราจะช่วยอะไรที่ไม่ถูกต้องไม่ได้ จะเสียหายกันไปหมด

บางครั้งผมรู้สึกหงุดหงิดกับคนที่ไปวิ่งให้ผู้ใหญ่ฝากช่วยเหลือตัวเองโดยคิดถึงแต่ประโยชน์ของตน เช่น เพิ่งจบแพทย์ได้ไม่ถึงปี แทนที่จะตั้งหน้าตั้งตาทำงานเพื่อประชาชน กลับให้ผู้ใหญ่มาฝากรัฐมนตรีเพื่อหาทางไปเรียนต่อในสาขาที่จะได้ทำงานสบายหาเงินได้มาก ๆ ผมรู้สึกเซ็งกับคนพวกนี้

คนอื่นเขาจัดการกับ **"เด็กฝาก"** อย่างไรผมไม่รู้ แต่ผมทำของผมอย่างนี้แหละ ก็พอถูไถเอาตัวรอดไปได้ •

ร่วมเดินทางไปดูงานที่ประเทศบราซิล
กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข (๒๕๕๐)

■ ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. กับท่านรัฐมนตรีมงคล ณ สงขลา

■ ที่มูลนิธิคลินตัน (Clinton Foundation)
นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา (๒๕๕๐)

กับอดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา บิล คลินตัน
ที่นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา (๒๕๕๐)

จับมือคลินตัน

"ขึ้นเครื่องบินข้ามน้ำข้ามทะเลไปครึ่งโลก...
ไปนิวยอร์คทั้งที ไม่ได้ไปดูอะไรเลย
แม้กระทั่งเทพีสันติภาพ
หรือบริเวณที่เคยเป็นตึกเวิล์ดเทรด
ก็ไม่มีโอกาสเห็น"

พฤษภาคม ๒๕๕๐ ผมติดสอยห้อยตาม (ห้อยตามจริง ๆ) รัฐมนตรีไปนิวยอร์ค ในโอกาสที่รัฐมนตรีไปพบกับอดีตประธานาธิบดีคลินตัน ในนามของ *"มูลนิธิคลินตัน"* ร่วมกับผู้นำอีก ๒ - ๓ ประเทศ เพื่อร่วมกันแถลงข่าวเรื่องการจัดซื้อยารวม เพื่อให้ประชาชนยากจนในประเทศต่าง ๆ มียาจำเป็นใช้

"มูลนิธิคลินตัน" ตั้งขึ้นมาทำงานเพื่อสาธารณะ มีกิจกรรมหลายอย่าง หนึ่งในนั้นคือ การจัดหายาจำเป็นราคาถูกไปช่วยเหลือผู้ป่วยในประเทศยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้แก่ ยารักษาเอดส์ ยารักษาโรคมาลาเรีย เป็นต้น

การซื้อยาจำเป็น ถ้าเป็นยาที่ยังติดสิทธิบัตร จะมีราคาแพงมาก เพราะบริษัทยาเจ้าของลิขสิทธิ์กำหนดราคายาสูงตามใจชอบ แต่ถ้าสามารถซื้อยาชื่อสามัญที่ไม่ใช่ยาต้นตำรับ ก็จะได้ราคาถูกกว่ากันมาก ถูกกว่าเป็นสิบ ๆ เท่าก็ยังมี

ยิ่งถ้าหากสามารถรวมกันจัดซื้อในปริมาณมาก ๆ การต่อรองราคาก็ทำได้ดีขึ้น ได้ยาที่มีราคาถูกลงไปอีก

มูลนิธิคลินตันรับอาสาเข้ามาช่วยบริหารจัดการการซื้อยารวม เพื่อจะได้มีอำนาจต่อรองกับบริษัทผู้ผลิตยาได้มากขึ้น

กระทรวงสาธารณสุขไทยเอาด้วย

รัฐมนตรีจึงเดินทางไปร่วมแถลงข่าว ผมและคณะอีก ๒ - ๓ คน จึงร่วมเดินทางไปด้วย

ขึ้นเครื่องบินข้ามน้ำข้ามทะเลไปครึ่งโลก ถึงค่ำมืด รุ่งเช้าไปร่วมพิธีแถลงข่าว บ่ายร่วมประชุมกับรัฐมนตรี เพื่อพูดคุยกับบริษัทยาเพื่อต่อรองราคายาที่ประเทศไทยบังคับใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตร วันรุ่งขึ้นรีบขึ้นเครื่องบินกลับเมืองไทย เพื่อมาดูแลงานระวังหลังให้รัฐมนตรี ส่วนรัฐมนตรีเดินทางต่อไปเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ เพื่อร่วมประชุมสมัชชาอนามัยโลก

ไปนิวยอร์คทั้งที ไม่ได้ไปดูอะไรเลย แม้กระทั่งเทพีสันติภาพหรือบริเวณที่เคยเป็นตึกเวิล์ดเทรด ก็ไม่มีโอกาสเห็น

วันแถลงข่าวที่มูลนิธิคลินตัน

ผู้ประสานงานให้คณะแต่ละประเทศไปถึงก่อนเวลาแถลงข่าวประมาณครึ่งชั่วโมง เขารับรองพวกเราในห้องเล็ก ๆ ให้รับประทานอาหารว่าง ให้ยืนคุยกันในห้อง เพื่อทำความรู้จักกัน พอก่อนถึงเวลาแถลงข่าวเล็กน้อย ประธานาธิบดีคลินตันก็มาพบที่ห้องรับรอง ไม่มีใครรู้มาก่อนว่าคลินตันจะมาคุยกับพวกเราก่อนแถลงข่าว ผมยืนอยู่

ปากประตู หันมาเจอคลินตัน จึงจับมือแนะนำตัวและทักทายกับคลินตัน จากนั้นคลินตันก็ทักทายเป็นรายคนจนครบทุกคนที่มาร่วมแถลงข่าว แล้วก็ถ่ายรูปร่วมกับคณะผู้แทนไทย ฝรั่งเศส ไนจีเรีย และผู้แทนจากบริษัทผู้ผลิตยาสามัญจากอินเดีย

ได้จับมือกับคลินตัน ทำให้นึกถึงเรื่องเล่าที่ผมเขียนรวมไว้ในพ็อคเก็ตบุค **“หมอฮาแตก”** เล่ม ๑ ซึ่งเป็นเรื่องเล่าเล่น ๆ เกี่ยวกับคลินตันที่ผมชอบเอาไปเล่าในงานบรรยายโอกาสต่าง ๆ

เรื่องนั้นมีอยู่ว่า

ในสมัยที่นายกรัฐมนตรีใหม่ของประเทศย่านเอเชียแห่งหนึ่งไปเยี่ยมคารวะประธานาธิบดีคลินตันที่ทำเนียบขาว

เนื่องจากเป็นคนจากประเทศตะวันออกไม่ค่อยเก่งภาษาอังกฤษ ท่านนายกฯ จึงปรึกษาเรื่องนี้กับที่ปรึกษาว่าจะทำอย่างไรดี หากคุณคลินตันทักทายก่อน เราฟังไม่ออก ไม่รู้จะตอบว่าอย่างไรดี

ที่ปรึกษาแนะว่า พอเจอกัน ให้ท่านนายกฯ พูดก่อน การทักทายกันด้วยภาษาอังกฤษมันเป็นสูตรสำเร็จ ถ้าเราพูดก่อน เขาพูดมาเราก็ตอบไป พอเข้าไปในห้องเจรจาความเมืองก็พูดภาษาของประเทศตัวเอง เขาจะมีล่ามแปลให้

พอเจอหน้าคุณคลินตันให้ท่านนายกฯ พูดก่อนเลยว่า

“Good morning, how are you?” สวัสดีตอนเช้าครับ คุณสบายดีหรือไม่ คุณคลินตันจะตอบมาว่า

“Good morning, I'm fine, and you?” สวัสดีครับ ผมสบายดี แล้วคุณล่ะ

เมื่อท่านนายกฯ ได้ยินคุณคลินตันลงท้ายว่า and you? ให้ตอบไปสั้น ๆ ว่า “me too” หมายความว่าผมก็สบายดีด้วยเหมือนกัน ก็เป็นอันจบพิธี

ท่านนายกฯ ท่องทั้งคืน “Good morning, how are you?” “me too”

วันรุ่งขึ้นก็เดินทางไปพบประธานาธิบดีคลินตันที่ทำเนียบขาวตรงเวลา คุณคลินตันควงแขนคุณนายฮิลลารีออกมาต้อนรับ พอท่านนายกฯ จับมือกับคุณคลินตัน ท่านนายกฯ ก็ชิงพูดตามสูตรทันทีว่า

“Good morning, who are you?”

ด้วยความประหม่า ท่านนายกฯ จึงพูด how are you ผิดเป็น who are you โดยที่ตัวเองก็ไม่รู้ตัวว่าพูดผิดไปแล้ว

คุณคลินตันได้ยินท่านนายกฯ ทักทาย พร้อมกับถามว่า *“คุณคือใคร”* ก็คิดว่าเป็นลูกเล่นทางการทูตของประเทศนั้น ที่อยู่ดี ๆ ก็มาถามว่าเราคือใคร คุณคลินตันจึงตอบกลับไปว่า

“Good morning, I’m Mrs.Hillary’s husband, and you?”

“สวัสดีครับ ผมเป็นสามีของคุณนายฮิลลารี แล้วคุณล่ะ”

พอท่านนายกฯ ได้ยินคำลงท้ายว่า “and you” ตามสูตรทุกประการ จึงตอบกลับไปตามสูตรที่ท่องมาว่า

“me too”

“ผมก็เป็นด้วยเหมือนกัน” •

ตีพิมพ์ใน มติชนสุดสัปดาห์ ๘ - ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

๔

เลขา รมต. (จำเป็น)

งานสื่อมวลชน

"ยิ่งงานเชิงการเมืองยิ่งต้องเป็นข่าว
เพราะเป็นการทำงานสาธารณะ
รัฐมนตรีเป็นบุคคลสาธารณะ จึงต้องมีข่าว
ไม่ใช่ซุ่มทำงานไปเรื่อย สังคมไม่ได้รู้ด้วย
เขาก็จะหาว่า **"เกียร์ว่าง"** ได้"

ในยุคสมัยนี้ทำงานอะไรก็ต้องทำให้เป็นข่าว ให้สาธารณชนได้รับรู้รับทราบ ยิ่งงานเชิงการเมืองยิ่งต้องเป็นข่าว เพราะเป็นการทำงานสาธารณะ รัฐมนตรีเป็นบุคคลสาธารณะ จึงต้องมีข่าว

ไม่ใช่ซุ่มทำงานไปเรื่อย สังคมไม่ได้รู้ด้วย เขาก็จะหาว่า **"เกียร์ว่าง"** ได้

ถ้าใครเป็นรัฐมนตรี ทำงานเก่ง แต่สื่อสารไม่เก่ง พูดไม่เก่ง ให้ข่าวไม่เป็น ก็แย่เหมือนกัน ชาวบ้านมักจะคิดว่าไม่ทำงาน

แต่รัฐมนตรีบางคน ทำข่าวเก่ง แต่ทำงานอาจไม่ค่อยได้เรื่อง ชาวบ้านได้ยินได้เห็นในสื่อมวลชนบ่อย ๆ ก็คิดว่าขยันคิดว่าทำงานเก่ง เรตติ้งกระฉูดได้เหมือนกัน

ในอดีต เคยมีรัฐมนตรีบางคน ขยันทำข่าวมาก มีทีมงานคอยวางพล็อตให้ ให้มีข่าววันละอย่างน้อย ๔ เวลาหลังอาหารและก่อนนอน

เจอกล้องทีวีเป็นไม่ได้ เดินยิ้มเข้าใส่ ให้สัมภาษณ์ได้ทั้งวัน ฝึกยิ้มเข้าไว้ ขนาดโกรธยังทำหน้ายิ้มได้...เก่งจริง ๆ

ไปเดินตรวจตลาดก็เป็นข่าว เจอเด็กเล็ก ๆ ต้องเข้าไปอุ้มแสดงความเอ็นดูเด็ก ก็จะเป็นข่าว ฯลฯ

รัฐมนตรีลูกพี่ผม ไม่ใช่นักการเมืองมืออาชีพ มาเป็นรัฐมนตรีจำเป็นในภาระที่บ้านเมืองไม่ปกติ ถนัดคิด ถนัดลุยงานไปข้างหน้า ไม่รู้จักหยุดหย่อน

"จะทำอะไรมาก ทำงานมากต้องขัดใจคนมาก มีศัตรูเพิ่มขึ้นเปล่า ๆ อยู่แค่ปีเดียว ประคับประคองไปเท่านั้นก็พอ"

มีบางคนแนะนำรัฐมนตรีอย่างนี้ แต่ลูกพี่ผมไม่เห็นด้วย บอกผมว่า เมื่อตัดสินใจเข้ามารับหน้าที่รัฐมนตรี ต้องทำงานให้เต็มที่ ไม่งั้นบ้านเมืองจะเสียโอกาส ประชาชนเสียประโยชน์

ช่วงเข้ารับงานแรก ๆ รัฐมนตรีหงุดหงิดกับสื่อมวลชนสายกระทรวงที่ชอบถามคำถามเชิงลบ มากกว่าถามเชิงสร้างสรรค์ จนเกือบจะเลิกให้ข่าว

"ไม่ได้ อย่างไรพี่ก็ต้องให้ข่าว บางคนอาจมีอคติส่วนตัวกับพี่มานาน พี่ต้องทน เพราะนักข่าวส่วนใหญ่ดี"

ทีมงานน้อง ๆ ให้คำแนะนำ พร้อมกับแนะนำเพิ่มเติมว่า

"ถ้าพี่จะผลักดันนโยบายอะไรใหม่ แต่ละเรื่องย่อมมีผลกระทบต่อผู้คน ต้องมีทั้งคนเห็นด้วยไม่เห็นด้วย พี่ยังไม่ควรพูดก่อน ควรให้คนอื่นพูดก่อน เป็นการโยนหินถามทาง รัฐมนตรีค่อยออกมาพูดตามหลัง จะไปทางซ้ายทางขวา หรือไปทางกลาง ๆ ก็ได้ หลังจาก

รู้ความรู้สึกของสังคมหรือของผู้คนกลุ่มต่าง ๆ หรือของสื่อมวลชนเองต่อเรื่องนั้นชัดเจนแล้ว”

นักการเมืองที่มีประสบการณ์สูงมักจะทำกันอย่างนี้

แต่คนเรามีสไตล์ที่แตกต่างหลากหลายไม่เหมือนกัน ยิ่งคนที่สูงอายุ สั่งสมบุคลิกภาพของตนเองมายาวนาน ย่อมปรับตัวยาก แม้จะรู้ยุทธวิธีก็ตามเถอะ

รัฐมนตรีลูกพี่ผมเป็นคนคิดไว สั่งงานไว ลุยงานไว

บ่อยครั้งพวกเราจึงรู้เรื่องที่รัฐมนตรีดำริใหม่ทางสื่อมวลชน เพราะรัฐมนตรีได้ให้สัมภาษณ์ไปก่อนแล้ว ไม่รอโยนหินถามทางถามทางอะไรทั้งนั้น ไม่ทันใจว่างั้นเถอะ

นักการเมืองที่เก่ง เขาจะมีทีมงานมองยุทธศาสตร์ คิดยุทธวิธี และจัดวางจังหวะจะโคนของการสื่อสารกับสาธารณะ มีการวางแผนงานข่าวเพื่อสร้างภาพให้กับรัฐมนตรี ในขณะเดียวกันก็เฝ้าระวังข่าวลบที่จะกระทบรัฐมนตรีและหาวิธีบริหารจัดการเพื่อลดผลกระทบ

พวกเราเข้ามาทำงานเป็นแบบมือสมัครเล่นทั้งทีม ไม่มีใครถนัดเรื่องพวกนี้

ทุกอย่างจึงมาลงที่ทีมเลขานุการรัฐมนตรี

พวกเราพยายามวางแผนให้รัฐมนตรีไปเยี่ยมสำนักงานของหนังสือพิมพ์หลายฉบับ เพื่อจะได้มีโอกาสสนทนากับผู้บริหารของหนังสือพิมพ์ รวมทั้งทีวีบางช่อง

ก็ได้ผลดี เพราะคนเราเมื่อได้คุยกัน ได้มองแววตากัน โอกาสสื่อสารจากใจถึงใจก็มีมากขึ้น

นอกจากนั้นก็ไปชวนนักสื่อสารมวลชนอิสระบางคน มาช่วยเป็นที่ปรึกษาให้เป็นครั้งคราว

คำแนะนำของที่ปรึกษา ก็นำมาทำได้บ้างไม่ได้บ้าง

“พี่อยากให้รัฐมนตรีแถลงข่าวเป็นกิจจะลักษณะ ไม่ใช่นักข่าวถามก็พูดเลย มีโอกาสผิดพลาดคลาดเคลื่อนเมื่อถูกถาม ลงรายละเอียดมากเกินไป รัฐมนตรีควรพูดเรื่องเฉพาะนโยบาย เรื่องการปฏิบัติหรือรายละเอียดต่าง ๆ ควรให้เป็นหน้าที่ของข้าราชการประจำให้คำตอบ”

“อีกอย่าง การให้ข่าวกับนักข่าวทันที ทำให้บางฉบับบางช่องเท่านั้นที่ได้ข่าวไป ฉบับอื่นช่องอื่นจะเคืองที่ตกข่าว ตรงนี้ก็ควรระวัง”

“บางเรื่องที่ยังไม่ชัดเจน รัฐมนตรีไม่ควรพูดก่อน รอให้ชัดเจนเสียก่อนค่อยพูด หรือไม่ก็ให้คนอื่น เช่น โฆษกกระทรวงหรือผู้บริหารฝ่ายประจำพูดก่อน รัฐมนตรีค่อยพูดทีหลัง มีข่าวอะไร

ผิดพลาด รัฐมนตรีปรับให้ตรงได้”

นี่คือตัวอย่างบางส่วนที่ที่ปรึกษาเฉพาะด้านให้คำแนะนำ

เลขานุการรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นตัวกลาง และประสานกับทีมโฆษกกระทรวงและกลุ่มงานสารนิเทศ ซึ่งเป็นฝ่ายข้าราชการประจำ รวมทั้งประสานงานกับสื่อมวลชนเท่าที่จำเป็น

ส่วนรัฐมนตรีจะทำได้ตามคำแนะนำหรือไม่เพียงใด

ขึ้นอยู่กับตัวรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้แสดงหลัก

อย่างไรก็ตาม หลังทำงานไป ๓ - ๔ เดือน ประชาชนโดยทั่วไปรู้จักรัฐมนตรีลูกพี่ผมมากพอสมควร

เรตติ้งออกมาใช้ได้

ไม่ถูกระบุว่าเป็นรัฐมนตรีเกียร์ว่าง •

■ กับปลัดกระทรวงสาธารณสุข (นายแพทย์ปราชญ์ บุญวงศ์วิโรจน์) ที่เจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (๒๕๕๐)

■ ร่วมงานเปิดโรงพยาบาลพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ (๒๕๕๐)

■ แถลงข่าวความร่วมมือทางวิชาการ

■ ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน

ไม่มีเกียร์ว่าง

ทุกวันนี้ เราอยู่ในโลก **"ยุคเร็ว"**
จะมัวทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม
หรือแบบเกียร์ว่าง ไม่ทันโลกอย่างแน่นอน
เราต้องทำงานแบบ มีแต่เกียร์เดินหน้า
แถมเครื่องยนต์ต้องติดเทอร์โบอีกด้วย

โดยปกติคณะรัฐมนตรีมีประชุมเป็นประจำสัปดาห์ละครั้ง ช่วงเช้าวันอังคาร

วาระการประชุมจะส่งมาที่รัฐมนตรีทุกวันพุธ ศุกร์ และจันทร์ถัดไป ก่อนที่จะประชุมวันอังคาร การทยอยส่งเรื่องที่ ครม. จะประชุมมาก่อน ๓ วัน ก็เพื่อให้กระทรวงเจ้าของเรื่องได้เตรียมตัวให้พร้อมที่สุด

ทุกวันจันทร์ ผมและทีมงานต้องอยู่ค่ำเพื่อรอการแจ้งเรื่องรอบสุดท้ายเข้ามา จากนั้นก็เตรียมสรุปเรื่องสำหรับรายงานรัฐมนตรีเช้าวันรุ่งขึ้นก่อนประชุม ครม. ยกเว้นมีเรื่องสำคัญมาก อาจแจ้งในคืนนั้นเลย ในขณะเดียวกันก็แจ้งหน่วยงานเจ้าของเรื่อง เตรียมตัวไปชี้แจง หรือรอชี้แจงผ่านระบบเทเลคอนเฟอเรนซ์อยู่ที่กระทรวง

วาระและเรื่องประกอบการประชุม ครม. จะส่งมาเป็นแผ่นดิสเก็ต ต้องมีรหัสผ่านของรัฐมนตรีจึงจะเปิดดูได้ ซึ่งรัฐมนตรีได้ให้รหัสผ่านกับผมและเจ้าหน้าที่ประสานงาน พวกเราจึงเข้าไปดูข้อมูลและพิมพ์ออกมาเป็นเอกสารใส่แฟ้มเตรียมประชุมทุกสัปดาห์ไป งานนี้ข้าราชการของสำนักงานรัฐมนตรีเป็นผู้จัดทำหลักอยู่แล้ว

"พี่อยากให้ช่วยสรุปเรื่องเพื่อพิจารณาของทุกกระทรวงให้ด้วย เวลา ครม. พิจารณา จะได้รู้เรื่องและให้ความเห็นได้"

รัฐมนตรีแจ้งความประสงค์ในช่วงเดือนแรกที่เข้ารับหน้าที่

ผมและทีมงานสนับสนุนวิชาการจึงต้องเหนื่อยเพิ่ม โดยผมมอบให้ทีมน้อง ๒ คน ดูแลเรื่องนี้โดยตรงเพิ่มขึ้นอีกภารกิจหนึ่ง

ในใจคิดว่า รัฐมนตรีไม่น่าจะไปรู้ทุกเรื่องของทุกกระทรวง น่าจะโฟกัสที่เรื่องของกระทรวงตัวเอง และเรื่องที่กระทรวงไปเกี่ยวข้องเป็นหลักก็น่าจะพอ

"เรื่องของกระทรวงอื่นไม่ต้องสรุปให้พี่แล้ว เอาแค่ของกระทรวงเรา และเรื่องที่กระทรวงเราเข้าไปเกี่ยวข้องก็พอ"

นี่คือคำสั่งเปลี่ยนแปลงที่รัฐมนตรีแจ้งกับผมเมื่อทำงานไปได้ ๖ เดือน ทีมงานผมโล่งใจเพราะลดงานส่วนหนึ่งลงไปได้ไม่น้อย

ทุกเช้ามืดวันอังคาร ผมให้น้องหมอที่เป็นทีมสนับสนุนวิชาการ ๑ คน ไปบ้านรัฐมนตรี นำเอกสารสำคัญทั้งหมดไปสรุปเรื่องสำคัญให้รัฐมนตรีทราบก่อนเข้าประชุม ครม. ถ้ามีเรื่องสำคัญมากหรือต้องประสานงานด่วนพิเศษ ผมจะใช้โทรศัพท์ไปเรียนกับรัฐมนตรีโดยตรง

ผมไม่ต้องตามรัฐมนตรีไป ครม. ด้วยตัวเอง ยกเว้นบางครั้งที่มีเรื่องสำคัญมากต้องไปประสานงานบางเรื่องด้วยตนเอง น้องผู้ทำหน้าที่แทนผม ทำหน้าที่ได้ดีมาก ผมจึงมีเวลาทำงานอื่นได้มากขึ้น

ไม่ต้องเสียเวลาติดตามรัฐมนตรี ซึ่งก็เช่นเดียวกันกับการไปต่างจังหวัด ไปประชุม ไปปฏิบัติงานอื่น ๆ ของรัฐมนตรี ผมติดตามไปน้อยครั้งมาก โดยมอบให้น้องทีมงานสลับสับเปลี่ยนติดตามไปแทน หรือบ่อยครั้ง ที่มีที่ปรึกษารัฐมนตรีติดตามไปอยู่แล้ว

น้อง ๆ มีอะไรก็โทรประสานผมได้โดยตรงทันที กลับจากงานทุกครั้งน้อง ๆ ก็จะเขียนสรุปประเด็นสำคัญให้ผมทราบเพื่อประสานงาน สนับสนุน และผลักดันงานของรัฐมนตรีได้ทุกงานทันทีแทบไม่ตกหล่น

หลายครั้งที่รัฐมนตรีคิดงานอะไรได้ ก็โทรมาสั่งผมได้ทันที ไม่ว่ารัฐมนตรีจะอยู่ในประเทศหรือต่างประเทศ บางครั้ง ๓ - ๔ วัน เลขานุการกับรัฐมนตรีไม่ได้พบหน้ากันเลย แต่เราก็ทำงานเป็นทีมเดียวกันได้ตลอดเวลา

"มีงานอะไรสำคัญที่อยากให้พี่อ่าน ส่งอีเมลให้พี่โดยตรงก็ได้"

รัฐมนตรีสั่งผมและทีมงานไว้ตั้งแต่รับงานใหม่ ๆ

เราจึงมีช่องทางติดต่อและทำงานด้วยกันด้วยเทคโนโลยีร่วมสมัยอีกทางหนึ่งด้วย

เวลาประชุม ครม. เสร็จในแต่ละสัปดาห์ เจ้าหน้าที่สำนักงานรัฐมนตรีจะนำเอกสารทั้งหมดจาก ครม. มาส่งให้ผมโดยตรง ผมมี

หน้าที่สแกนเอกสารทุกเรื่อง อะไรสำคัญและด่วน หรือรัฐมนตรีทราบแล้ว ส่งให้ฝ่ายประจำที่เกี่ยวข้องนำไปทำงานทันที ไม่ต้องรอหนังสือราชการที่จะตามมาหลังจากนั้นอีก ๓ - ๕ วัน ทำให้เวลาทำงานได้เร็วขึ้น

มีเรื่องอะไรสำคัญหรือด่วนพิเศษ รัฐมนตรีก็โทรบอกผม หรือไม่ก็โน้ตสั่งผม ผมก็ทำงานต่อได้ทันที

ทุกวันนี้ เราอยู่ในโลก **"ยุคเร็ว"** จะมัวทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม หรือแบบเกียร์ว่าง ไม่ทันโลกอย่างแน่นอน

เราต้องทำงานแบบ มีแต่เกียร์เดินหน้า แถมเครื่องยนต์ต้องติดเทอร์โบอีกด้วย •

ตีพิมพ์ในมติชนสุดสัปดาห์ ๑๕ - ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

การเมือง (จำเป็น)

"เนื่องจาก สนช. แต่งตั้งโดย คมช.
สนช. จึงไม่มีส่วนผูกพันกับรัฐบาลเลย
แตกต่างจาก สส. พรรครัฐบาล
ดังนั้น สนช. ที่เป็นวิปรัฐบาล
จึงไม่ได้เป็นกลไกทำงานให้รัฐบาลอย่างปกติ"

รัฐมนตรีเป็นส่วนหนึ่งของคณะรัฐมนตรีในฐานะฝ่ายบริหาร มีหน้าที่ต้องทำงานประสานเชื่อมโยงกับรัฐสภาที่มีฐานะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เพราะต้องมีการเสนอร่างกฎหมายให้สภาพิจารณา และต้องรับการตรวจสอบการบริหารผ่านการตอบกระทู้ ญัตติ การพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของคณะกรรมาธิการ การอภิปรายทั่วไป และการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

ในฐานะผมเป็นเลขานุการรัฐมนตรีจึงต้องทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมประสานทั้งกับทำเนียบ ทั้งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (สลค.) และสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (สลน.) และกับรัฐสภา

บังเอิญว่าผมได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติด้วย ก็เลยทำงาน ๒ สถานะ คือเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหาร (จำเป็น) และเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายนิติบัญญัติ (จำเป็น) ไปพร้อม ๆ กัน

ตามขั้นตอนปกติ เมื่อกระทรวงเสนอร่างกฎหมาย ก็ต้องเข้า ครม. อนุมัติหลักการก่อน แล้วส่งไปให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจปรับแก้รายละเอียดเชิงกฎหมาย เสร็จแล้วเสนอกลับเข้า ครม. อีกครั้ง เพื่อพิจารณาส่งไปยังรัฐสภา

ช่วงรัฐบาลเชื่อมกับรัฐสภา จะมีการตั้งคณะกรรมการประสานงานที่มักเรียกกันว่า **“วิปรัฐบาล”** (วิปมาจากคำว่า **whip** แปลว่า **“แส้”** นำมาใช้ในทางการเมือง คือหมายถึงคณะกรรมการผู้ประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่คอยควบคุมดูแลให้สมาชิกพรรคต้องลงมติตามมติพรรค เช่น สส. รัฐบาลก็ต้องลงมติสนับสนุนร่างกฎหมายของรัฐบาล เป็นต้น เหมือนกับคอยคุมลงแส้) คณะกรรมการนี้จะประกอบไปด้วย สส. จากพรรครัฐบาลและมีรัฐมนตรีบางคนอยู่ในนั้นด้วย เพื่อคอยพิจารณาว่า ร่างกฎหมายที่จะเสนอเข้าสู่รัฐสภา มีประเด็นทางการเมืองอย่างไรหรือไม่ อารมณ์ความรู้สึกของสังคมต่อเรื่องนี้เป็นอย่างไรควรเร่งเสนอ หรือควรรอจังหวะอย่างไร เพื่อว่าเมื่อเสนอเข้าสภาแล้ว จะได้ราบรื่น ไม่เกิดปัญหาโดยไม่จำเป็น

ในส่วนของรัฐสภาเอง ก็จะมีการตั้งคณะกรรมการวิสามัญกิจการสภา หรือเรียกว่า **“วิปสภา”** ปกติก็จะมี สส. จากทุกพรรคทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านทำหน้าที่ประสานงานกัน เพื่อให้การพิจารณากฎหมายต่าง ๆ และการทำงานของสภาราบรื่นเรียบร้อยเท่าที่จะเป็นไปได้ บางเรื่องที่สามารถคุยตกลงกันได้ในวงนี้ก็ไปแจ้งให้สมาชิกแต่ละพรรคทราบเพื่อทำตามหรือลงมติตามที่ตกลงกัน

เมื่อเข้าประชุมสภาใหญ่ก็จะได้ไม่ต้องไปโต้เถียงขัดแย้งกันในเรื่องที่ไม่สำคัญคอขาดบาดตาย

แต่เรื่องใดที่ตกลงกันไม่ได้ จะไปชิงไหวชิงพริบทางการเมืองกันในสภาใหญ่ก็ไม่ว่ากัน

ช่วงรัฐบาลและ สนช. ที่มาทำหน้าที่ในสภาวะไม่ปกติ ก็มีการตั้งวิปทั้ง ๒ ชุดเหมือนกัน

วิปรัฐบาลส่วนใหญ่ตั้งมาจาก สนช. (ผมไม่ทราบว่าใครเป็นคนเลือก สนช.มาตั้งเป็นวิปรัฐบาล) มีคนของรัฐบาลเข้ามาร่วมไม่มาก มี สลค. เป็นฝ่ายเลขานุการ

แต่เนื่องจาก สนช. แต่งตั้งโดยคมช. สนช.จึงไม่มีส่วนผูกพันกับรัฐบาลเลย แตกต่างจาก สส. พรรครัฐบาล ดังนั้น สนช. ที่เป็นวิปรัฐบาล จึงไม่ได้เป็นกลไกทำงานให้รัฐบาลอย่างปกติ อีกทั้ง สนช. ไม่มีพรรค จึงไม่สามารถนำมติวิปไปแจ้งให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามอีกด้วย เพราะ สนช. แต่งตั้งมาจากหลายแหล่ง ไม่มีพรรค (มีแต่พวก)

หลายครั้งวิปรัฐบาลก็หนุนร่างกฎหมายของรัฐบาลด้วยดี

แต่หลายครั้งวิปรัฐบาลกลับขวางร่างกฎหมายของรัฐบาลเสียเอง แถมบางครั้งวิปรัฐบาลบางคนยังไปเดินเกมเคลื่อนไหวให้ สนช. คนอื่นขัดขวางร่างกฎหมายที่เสนอโดยรัฐบาลก็มี

ร่างกฎหมายที่เสนอโดยกระทรวงสาธารณสุขเคยโดนมา ๒ - ๓ ครั้ง จนบางฉบับถึงกับแท้งไป เพราะมี **"ขาใหญ่"** ในวิปรัฐบาลบางคนขัดขวางอย่างสุดลิ่มทิ่มประตู

เคยมีครั้งหนึ่งที่รัฐมนตรีลูกพี่ผมไปชี้แจงร่างกฎหมายในวิปรัฐบาล (ปกติไม่ค่อยมีรัฐมนตรีไปชี้แจงเอง มักส่งข้าราชการประจำไปชี้แจง แต่รัฐมนตรีให้ความสำคัญกับวิปจึงไปชี้แจงด้วยตนเอง) จนเกิด **"วิวาทะ"** กับ สนช. บางคนในวิปรัฐบาล (ซึ่งโดยระบบแล้วควรทำหน้าที่สนับสนุนงานของรัฐบาล) จนกลายเป็นความไม่พอใจติดตัว ลามไปถึงการพิจารณากฎหมายอื่นของกระทรวงในช่วงหลังด้วย

ส่วนในวิป สนช. ที่เรียกว่า **"คณะกรรมาธิการวิสามัญกิจการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ"** ซึ่งแต่งตั้งมาจากประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาทุกชุด และแต่งตั้ง สนช. มาเติมอีก ๘ - ๙ คน โดยมีรัฐมนตรีมาร่วมเป็นตัวแทนคณะรัฐมนตรี ๑ คน มีเลขาธิการวุฒิสภาเป็นเลขานุการ ผมได้รับแต่งตั้งให้เข้าไปนั่งอยู่ในวิปชุดนี้ด้วย จึงได้ทำหน้าที่ช่วยผลักดันกฎหมายของรัฐบาลรวมทั้งของกระทรวงให้ผ่านไปได้ส่วนหนึ่ง ท่ามกลางทั้งแรงหนุนและแรงต้าน หนักบ้าง

เบาบ้างแล้วแต่ว่าเป็นร่างกฎหมายใด และได้มีโอกาสเห็น **"จุดยืน"** ของเพื่อน สนช. หลายคนได้เป็นอย่างดี

สนช.ในวิปสภาหลายคนนั่งทั้งในวิปรัฐบาลและนั่งในวิปสภาด้วยคงเป็นเพราะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประสานการทำงานเชื่อมต่อกันได้ ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นไปด้วยดี

แต่ก็มีหลายกรณี ที่สนช.บางคนค้านร่างกฎหมายบางฉบับทั้งตอนที่นั่งอยู่ในวิปรัฐบาล แล้วตามมาค้านตอนนั่งในวิปสภาอีก บางคนก็ยอมให้ผ่านร่างกฎหมายจากวิปรัฐบาลมาได้ แต่กลับเข้ามาค้านในวิปสภาอย่างเป็นงานเป็นการ

บางคนก็เล่นใต้ดิน เดินเกมคว่ำร่างกฎหมายบางฉบับของรัฐบาลเสียเอง สับสนอลหม่านในบทบาทหน้าที่กันพอสมควร

นี่คือรัฐบาลและสภาที่มิได้มาจากการเมืองโดยตรง

แต่ก็มีการ **"เล่นการเมือง"** กันตลอดเวลา

มากบ้างน้อยบ้างตามลีลาของแต่ละคน •

๕

เลขา รมต. (จำเป็น)

พยาบาลสามพัน

"คนในท้องถิ่นภูมิภาคต่าง ๆ ควรมีโอกาสศึกษาเรียนรู้
เพื่อกลับไปพัฒนาบ้านเกิด ซึ่งมีสิ่งแวดล้อม
วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่มีความจำเพาะในแต่ละภูมิภาค
คนภาคเหนือก็ควรได้กลับไปพัฒนาภาคเหนือ
คนอีสานก็ควรได้กลับไปพัฒนาอีสาน
คนใต้ก็ควรได้กลับไปพัฒนาภาคใต้"

ทุกคนทราบดีว่า หลายปีมานี้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้รุนแรงมาก ยังไม่มีท่าทีจะสงบลงได้โดยง่าย

เมื่อรัฐบาลหลังการปฏิรูปการปกครองเข้ารับหน้าที่ในเดือนตุลาคม ๒๕๔๙ รัฐมนตรีลูกพี่ผมก็ลงภาคใต้ทันที เพื่อศึกษาสถานการณ์และวางนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้อง

รัฐมนตรีลงภาคใต้เกือบทุกสัปดาห์ เดินทางไปทุกจังหวัด เพื่อประมวลข้อมูล ไม่รอรับรายงานอยู่ที่กรุงเทพฯ

ผมต้องทำงานระวังหลังอยู่กรุงเทพฯ จึงมีโอกาสตามลงพื้นที่เป็นเพียงบางครั้งเท่านั้น เช่น ไปเยี่ยมผู้ป่วยกรณีระเบิดหลายจุดในหาดใหญ่ ไปเยี่ยมโรงพยาบาลชายแดน เช่น ที่เบตง เป็นต้น

ไม่กี่เดือนหลังรับตำแหน่ง รัฐมนตรีก็สั่งการให้จัดโครงสร้างการบริหารงานด้านสาธารณสุขสำหรับ ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ใหม่ทันที โดยตั้งศูนย์บริหารการพัฒนาสุขภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศบสต.) ขึ้นที่จังหวัดสงขลา ให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสงขลาเป็นแกนบริหารงาน ทำงานบูรณาการเชื่อมโยงกับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) อย่างใกล้ชิด โดยส่งรองปลัดกระทรวง ๑ คน และผู้ตรวจราชการ ๑ คน ลงไปกำกับ

ดูแลและประสานเกาะติดพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายคือ ใช้ศักยภาพเครือข่ายงานสาธารณสุขในพื้นที่ร่วมสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในทุกวิถีทาง ในขณะเดียวกันก็พยายามวางระบบคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ แพทย์ พยาบาล บุคลากรสาธารณสุข และอาสาสมัครสาธารณสุขที่ทำงานในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้านในพื้นที่เสี่ยงภัย ให้ได้ดีที่สุดเท่าที่พึงกระทำได้ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ รวมทั้งจัดระบบระดมน้ำใจจากข้าราชการสาธารณสุขในภาคอื่น ๆ ลงไปช่วยปฏิบัติงานเป็นครั้งคราว และระดมทรัพยากรตั้งกองทุนเพื่อนบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่ชายแดนภาคใต้เป็นการเฉพาะด้วย

"อำพล ช่วยเร่งโครงการผลิตพยาบาล ๓,๐๐๐ คน สำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเอาเข้า ครม. สัปดาห์หน้าให้พี่หน่อย"

รัฐมนตรีโทรมาสั่งผมในขณะที่ตัวอยู่ในพื้นที่ภาคใต้

เรื่องนี้เป็นนโยบายของรัฐมนตรีที่เกิดจากการพูดคุยปรึกษาหารือกันกับหลาย ๆ ฝ่าย

รัฐมนตรีมองเห็นว่า รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมให้เยาวชน

ในพื้นที่ได้เข้าศึกษาต่อสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อที่พวกเขาจะได้กลับไปทำงานในท้องถิ่นของเขาเอง เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของเขาเอง ซึ่งจะเป็นการสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนในระยะยาว

"คนในท้องถิ่นภูมิภาคต่าง ๆ ควรมีโอกาสศึกษาเรียนรู้เพื่อกลับไปพัฒนาบ้านเกิด ซึ่งมีสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีความจำเพาะในแต่ละภูมิภาค คนภาคเหนือก็ควรได้กลับไปพัฒนาภาคเหนือ คนอีสานก็ควรได้กลับไปพัฒนาอีสาน คนใต้ก็ควรได้กลับไปพัฒนาภาคใต้"

นี่คือแนวคิดหลักที่เป็นที่มาของนโยบายสำคัญนี้

ในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข มีบทบาทหน้าที่การจัดบริการสาธารณสุข ดำเนินงานและสนับสนุนการดำเนินงานสาธารณสุขทุกด้าน รวมไปถึงการผลิตและพัฒนาบุคลากรสาธารณสุขที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานโดยตรงอยู่แล้ว

กระทรวงสาธารณสุขมีวิทยาลัยพยาบาลในสังกัด ๓๘ แห่ง มีศักยภาพผลิตพยาบาลได้ปีละหลายพันคน ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาพยาบาลรับใช้กระทรวงสาธารณสุขมานานกว่า ๕๐ ปี ผมเองก็เคยเป็นผู้บริหาร ดูแลงานนี้มานานถึง ๕ ปี ในช่วงเกือบ ๑๐ ปีก่อน

จึงเกิดนโยบายที่จะเปิดรับเยาวชน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้และบางอำเภอของจังหวัดสงขลาเข้ามาศึกษาวิชาพยาบาลศาสตร์เพิ่มเติม เพื่อให้กลับไปทำงานที่บ้านเกิดเมื่อจบการศึกษาแล้ว

ที่จริงกระทรวงสาธารณสุขมีการรับนักเรียนจากทุกจังหวัดเข้าศึกษาเป็นพยาบาล เป็นหมออนามัย บรรจุส่งกลับไปทำงานในจังหวัดบ้านเกิดต่อเนื่องมาหลายสิบปีแล้ว แต่นโยบายนี้เกิดขึ้นเพื่อเสริมการดำเนินงานที่มีอยู่เดิมในระบบปกติให้ชัดเจนอย่างมีนัยสำคัญยิ่งขึ้น

"แต่ละปี รัฐบาลมีงบประมาณจ้างเยาวชนในพื้นที่ภาคใต้เดือนละหลายพันบาทต่อคน ปีละหลายพันคนอยู่แล้ว แทนที่จะจ้างทำงานต่าง ๆ แล้วก็จบกันไป น่าจะใช้งบประมาณส่วนนั้นมาสนับสนุน การผลิตให้เยาวชนเหล่านั้นมีความรู้มีวิชาชีพติดตัว จบแล้วก็ส่งกลับไปทำงานในพื้นที่ จะมีผลดีในระยะยาวมากกว่า"

นโยบายนี้ ถูกเสนอผ่าน ศอบต. ผ่านกระทรวงมหาดไทย และกอรมน. ซึ่งทุกฝ่ายเห็นด้วย แต่กว่าเรื่องจะเดินทางถึงคณะรัฐมนตรีก็ใช้เวลานานตามขั้นตอนของราชการ จึงเป็นหน้าที่ของเลขานุการรัฐมนตรีต้องประสานติดตามเร่งรัด

"น่าจะรับจังหวัดละ ๑๐๐ คน ทำต่อเนื่องสัก ๕ - ๑๐ ปี" บางคนเสนอ

"น่าจะรับปีละ ๑,๐๐๐ คน ทำ ๓ ปีได้สัก ๓,๐๐๐ คน" บางคนเสนอเพื่อหวังให้เห็นผลเร็วขึ้น

"รับปีเดียว ๓,๐๐๐ คนเลย" รัฐมนตรีฟันธงแบบคนคิดใหญ่ โดยหวังทำแบบให้เห็นหน้าเห็นหลังกันไปเลย

บางคนเห็นด้วย แต่บางคนก็เห็นต่าง ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป

สุดท้าย โครงการตามนโยบายนี้ก็ผ่านคณะรัฐมนตรีเป็นที่เรียบร้อย จากนั้นก็เปิดรับนักเรียนทันที มีผู้สมัครเข้าสอบประมาณ ๑ หมื่นคน คัดเลือกได้ ๓,๐๐๐ คน ส่งไปเรียนตามวิทยาลัยพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขที่กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ

เป็นที่ชื่นชอบของญาติพี่น้องและคนในชุมชนของ ๓ - ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้

เธอและเขาเหล่านี้ จะเป็นผู้มีส่วนสำคัญมากในการสร้างสรรค์สันติสุขอย่างยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอีก ๑๐ - ๒๐ ปีข้างหน้า •

เรือเกือบล่ม

"รัฐมนตรีช่วยว่าการเกิดอาการเครียดจัด
เพราะเป็นคนไปชวนเพื่อนมาเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีแทนตน
โดยหวังให้มาช่วยกันทำงาน
แต่เพื่อนเกิดความขัดข้องใจ
ลาออกในขณะที่เพิ่งเข้าร่วมทำงานกันได้ไม่นาน"

ในช่วงแรก กระทรวงสาธารณสุขมีรัฐมนตรีคนเดียว ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการซึ่งเป็นอดีตผู้บริหารกระทรวงอาวุโส จึงช่วยทำหน้าที่คล้ายเป็นรัฐมนตรีช่วยอย่างไม่เป็นทางการ

ต่อมาเมื่อภารกิจล้นมือ ท่านนายกรัฐมนตรีจึงให้มีรัฐมนตรีช่วยเพิ่มได้ ๑ ตำแหน่ง

ที่ปรึกษารัฐมนตรีท่านเดิมจึงได้รับโปรดเกล้าฯให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ ทำงานต่อเนื่อง เข้าขากันกับรัฐมนตรีได้อย่างดี

ในฐานะเลขานุการรัฐมนตรีและทีมงาน ก็ทำงานต่อง่าย โดยชวนแพทย์รุ่นน้องจากต่างจังหวัดคนหนึ่งมาช่วยทำหน้าที่เลขานุการให้กับรัฐมนตรีช่วยว่าการ อยู่ในทีมงานเดียวกับผม

รัฐมนตรีช่วยว่าการได้เสนอให้แต่งตั้งอดีตผู้บริหารกระทรวงอาวุโสรุ่นราวคราวเดียวกับท่าน ที่เคยร่วมงานกับท่านมานานแล้วเข้ามาเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการแทนท่านเพื่อช่วยทำงาน

ผมและทีมงานก็มีหน้าที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของที่ปรึกษารัฐมนตรีด้วยเหมือนเดิม

เพราะท่านก็คือครูบาอาจารย์ผู้หลักผู้ใหญ่ในกระทรวง ตั้งแต่สมัยที่ผมและเพื่อน ๆ ยังเป็นข้าราชการตัวเล็ก ๆ

ทีมงานฝ่ายการเมืองจึงใหญ่ขึ้น แต่งานก็ราบรื่น เข้าขากันได้ดีเหมือนเรือที่แล่นไปได้สวย

แต่ก็เป็นแค่ระยะสั้น ๆ เท่านั้น

เพราะจากนั้นไม่นาน เกิดมีปัญหาความคิดเห็นไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับระบบการคัดเลือกเพื่อแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงซึ่งรัฐมนตรีว่าการท่านเดิม (ก่อนเกิดการปฏิรูปการปกครอง) กำหนดนโยบายให้ดำเนินการด้วยระบบสอบคัดเลือกทั้งข้อเขียนและสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ผู้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมเพื่อแต่งตั้งเป็นผู้บริหารระดับสูงในส่วนภูมิภาค

ระบบอย่างนี้ ดำเนินการมาแล้ว ๒ ปีติดต่อกัน ข้าราชการที่ผ่านการสอบคัดเลือกและได้รับการแต่งตั้งก็ดีใจ แต่มีข้าราชการที่ไม่ผ่านการสอบคัดเลือกไม่พอใจ หาว่าไม่ยุติธรรม ผู้มีอำนาจแต่งตั้งฝ่ายข้าราชการประจำก็ไม่ค่อยชอบ เพราะระบบอย่างนี้ทำให้ไม่สามารถใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาตัวบุคคลได้

รัฐมนตรีว่าการมอบให้รัฐมนตรีช่วยว่าการประเมินระบบที่ใช้อยู่เดิมว่า ควรปรับปรุงหรือพัฒนาเพื่อดำเนินการต่ออย่างไร จึงจะเหมาะสมยิ่งขึ้น

รัฐมนตรีช่วยว่าการมอบงานนี้ให้ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการท่าน

ใหม่รับผิดชอบ ศึกษา และพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

เมื่อผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะออกมา เห็นควรให้คงระบบเดิมไว้โดยปรับปรุงพัฒนาบางเรื่องให้รัดกุมและเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งทุกฝ่ายก็เห็นค่อนข้างจะตรงกันในหลักการและแนวทางนี้

แต่เกิดความเห็นแตกต่างเรื่องตัวบุคคลที่สมควรเป็นประธานดำเนินการสอบคัดเลือก ซึ่งความเห็นแตกต่างนี้ รุนแรงจนกลายเป็นความไม่ลงรอยกันในทีมงานระดับสูงของรัฐมนตรีเอง

ที่ปรึกษารัฐมนตรียื่นใบลาออกจากตำแหน่งที่ปรึกษาอย่างเป็นทางการโดยอ้างเหตุผลส่วนตัว

ผมดึงใบลาออกเก็บไว้พักใหญ่ เพื่อให้มีเวลามากพอสำหรับการบริหารความขัดแย้ง

รัฐมนตรีว่าการต้องไปขอร้องให้ **"อาจารย์ผู้ใหญ่"** ท่านหนึ่งที่ทุกฝ่ายนับถือเข้ามาช่วยประสานความคิดความเข้าใจ

ผมก็พยายามประสานในระดับที่ผมจะพึงกระทำได้

แต่ก็ล้มเหลว

รัฐมนตรีช่วยว่าการเกิดอาการเครียดจัด เพราะเป็นคนไปชวนเพื่อนมาเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีแทนตน โดยหวังให้มาช่วยกันทำงาน

แต่เพื่อนเกิดความขัดข้องใจ ลาออกในขณะที่เพิ่งเข้าร่วมทำงานกันได้ไม่นาน

ท่านก็เลยคิดจะลาออกตาม ถึงขนาดสั่งเด็กเตรียมกล่องเก็บของกลับบ้าน ซึ่งก็คงจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ตามมาโดยไม่จำเป็น

บางฝ่ายที่อยากเห็นความแตกแยกในทีมงานของรัฐมนตรีก็ช่วยกันกระพือข่าว และเข้าแทรกให้สถานการณ์ทรุดลงไปอีก

ผมและเพื่อนพ้องมองเห็นว่าปัญหาเรื่องกำลังบานปลาย

รุ่นพี่คนหนึ่งแนะนำว่าให้ประสานไปยัง **"ผู้ใหญ่"** อีกคนหนึ่งซึ่งรัฐมนตรีช่วยว่าการนับถืออย่างมาก เล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง

เมื่อท่านรู้เรื่องอย่างกระจ่างแจ้งแล้ว ท่านก็เข้ามาพูดจาในจังหวะที่พอดิบพอดี รัฐมนตรีช่วยว่าการได้คิดอีกมุมหนึ่ง จึงไม่มีการลาออกตามที่ปรึกษารัฐมนตรีฯ

เรือที่โคลงเคลงก็กลับมานิ่ง และแล่นต่อไปข้างหน้าได้ดังเดิม แม้จะไม่เหมือนเดิมร้อยเปอร์เซ็นต์ •

ลาออก !

"กระทรวงพิจารณามารอบคอบแล้ว
ถ้าวันนี้โผโยกย้าย ๘ คนนี้ไม่ออก
ผมกลับกระทรวงไม่ได้ ผมต้องลาออก"
รัฐมนตรีทิ้งไพ่กับผู้ใหญ่
ที่หัวหน้ารัฐบาลมอบให้ร่วมตรวจสอบข้อมูล

ในช่วง ๔ - ๕ เดือนแรกของรัฐบาลชุดนี้ กระทรวงสาธารณสุขมีรัฐมนตรีว่าการคนเดียว ไม่มีรัฐมนตรีช่วยว่าการ ภาระงานหนักมาก แม้ว่ารัฐมนตรีว่าการพยายามผ่องถ่ายให้ฝ่ายข้าราชการประจำและที่ปรึกษารัฐมนตรีทำไปแยะแล้ว แต่งานก็ยังตกมาถึงรัฐมนตรีว่าการค่อนข้างมาก บางวันท่านปรารภกับผมว่า

"พี่เหนื่อยเหลือเกิน จะไม่ไหวอยู่แล้ว"

เนื่องจากรัฐมนตรีคิดงานตลอดเวลา และอยากทำทุกเรื่องให้ได้เร็วทันใจ ประกอบกับท่านมีปัญหาสุขภาพตามประสาของคนวัยหลังเกษียณมาแล้ว ๔ - ๕ ปี ก็ต้องเหนื่อยเป็นธรรมดา แต่ไม่เคยถึงกับคิดจะลาออก

เรื่องมาเกิดเอาตอนทำงานเกือบครบปี

เมื่อมีการจัดโผแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการระดับสูง ช่วงใกล้สิ้นปีงบประมาณ ๒๕๕๐

ตอนนั้นกระทรวงสาธารณสุขมีรัฐมนตรีช่วยว่าการเพิ่มจาก ๑ เป็น ๒ คนแล้วคือ กระทรวงสาธารณสุขมีรัฐมนตรีรวมกันถึง ๓ คน ด้วยเหตุผลพิเศษจากคมช.

รัฐมนตรีมีการปรึกษาหารือวางโผแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการ

ระดับ ๑๐ รวม ๘ คน

แต่เมื่อเรื่องเสนอขึ้นมาให้รัฐมนตรีว่าการลงนามเข้า ครม.

เป็นการเสนอแต่งตั้งโยกย้าย รวม ๑๐ คน เกินมาจากโผเดิม ๒ คน โดยในวันนั้นมีการเจรจากันทางโทรศัพท์อย่างเร่งรีบ มีการเสนอย้ายอธิบดี ๑ คน ที่ถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวน ไปเป็นผู้ตรวจราชการกระทรวง และเสนอแต่งตั้งผู้ตรวจราชการ ๑ คน ไปเป็นอธิบดีสลับกัน

"อำพล ได้รับเรื่องแต่งตั้งโยกย้ายที่จะต้องเข้าครม. แล้วใช่ไหม หมอคิดว่าพี่ควรทำอย่างไรดี"

รัฐมนตรีโทรถึงผมตอนค่ำของวันจันทร์ ผมยังนั่งทำงานอยู่ที่ห้องเพื่อเก็บงานและเตรียมตรวจสอบเรื่องที่จะเข้า ครม. ในวันรุ่งขึ้น

ผมถามท่านกลับไปว่า *"ทราบว่าพี่โอเค ๒ รายที่เสนอเพิ่มขึ้นมาใหม่แล้วมิใช่หรือครับ"*

"เปล่า พี่ยังไม่เคยโอเค"

ผมจึงไม่ลังเลที่จะตอบไปว่า

"งั้นพี่ก็ควรยืนยัน ๘ คนเดิม เหตุผลคือ การย้ายอธิบดีไปเป็นผู้ตรวจ ผมยังไม่เคยเห็นการรายงานผลสอบสวนทางวินัยเสนอขึ้นมาถึงพี่อย่างเป็นทางการเลย จึงยังไม่มีเหตุผลอย่างเป็นทางการที่จะ

ย้ายออก ถ้ามีข้อมูลเป็นทางการและมีเหตุผลชัดเจน รัฐมนตรีจะย้ายเมื่อไรก็ได้ และการเสนอผู้ตรวจไปเป็นอธิบดีแทน ก็น่าจะต้องพิจารณาข้าราชการระดับ ๑๐ คนอื่นด้วย ซึ่งมีเป็นสิบ ๆ คน"

รัฐมนตรีฟังแล้วก็สั่งผมว่า

"งั้นหมอทำเรื่องใหม่ ให้พี่เซ็นเข้า ครม. ๘ คนเดิม ตัด ๒ คน ที่เพิ่มเข้ามา ออกไว้ก่อน"

ผมลงมือทำทันทีในคืนนั้น แล้วนำไปให้รัฐมนตรีลงนามในเช้าวันรุ่งขึ้นเพื่อเสนอเข้า ครม.

แต่เรื่องนี้ไม่ได้รับการบรรจุเข้าวาระของ ครม.ในวันนั้น

ซึ่งเป็นเรื่องที่แปลกอยู่ไม่น้อย

สื่อมวลชนลงข่าวความขัดแย้งระหว่างรัฐมนตรีว่าการและรัฐมนตรีช่วยว่าการของกระทรวง และมีข่าวข้าราชการที่เกี่ยวข้องโจมตีกันเองด้วยทั้งในโผ ๘ คน และในโผ ๒ คนที่มีความพยายามเสนอเพิ่มเข้ามา

รัฐมนตรีช่วยว่าการบางท่าน ออกมาให้ข่าวตำหนิรัฐมนตรีว่าการหาว่าเปลี่ยนโผโยกย้าย โดยไม่บอกกล่าวกันก่อน แต่รัฐมนตรีว่าการก็บอกว่าไม่เคยมีการตกลงกันในโผ ๒ คนหลัง

วันอังคารถัดมา ในช่วงการประชุมครม. รัฐมนตรีว่าการได้รับเชิญจากหัวหน้ารัฐบาลเพื่อขอข้อมูลชี้แจงข้อร้องเรียนเกี่ยวกับข้าราชการบางคนที่มีชื่ออยู่ในโผ ๘ คนที่กำลังจะเสนอเข้า ครม.

ผมและน้องทีมงานคาดการณ์ตั้งแต่ต้นแล้วว่าอาจมีเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้น จึงประสานให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการสอบสวนกรณีต่าง ๆ ของกระทรวง นำเอกสารไปรอที่หน้าห้องครม. ตั้งแต่เช้า เผื่อว่ารัฐมนตรีอาจต้องใช้ประกอบการชี้แจงนอกรอบก่อนเข้าพิจารณาใน ครม.

ซึ่งเรื่องก็เป็นดังคาดจริง ๆ

รัฐมนตรีเครียดมาก เพราะรู้ดีว่า เรื่องนี้เป็นปัญหาจากคนในกระทรวงขัดแย้งกัน แย่งชิงกันเอง จึงพยายามสกัดกั้นกันเองทุกวิถีทาง และพยายามเดินเกมในระดับที่สูงกว่ารัฐมนตรี

"กระทรวงพิจารณามารอบคอบแล้ว ถ้าวันนี้โผโยกย้าย ๘ คนนี้ไม่ออก ผมกลับกระทรวงไม่ได้ ผมต้องลาออก"

รัฐมนตรีทิ้งไพ่กับผู้ใหญ่ที่หัวหน้ารัฐบาลมอบให้ร่วมตรวจสอบข้อมูล

เลยเที่ยงไปแล้ว เรื่องโยกย้ายข้าราชการของกระทรวงสาธารณสุข ยังไม่ได้รับอนุญาตจากนายกรัฐมนตรีให้บรรจุวาระตามขั้นตอนปกติ

หลายคนที่ติดตามเรื่องใกล้ชิดคาดว่าเรื่องนี้คงบรรจุวาระไม่ทันแน่นอนแล้ว จนกระทั่งเกือบบ่ายโมง เรื่องนี้จึงได้รับการบรรจุเข้าเป็นวาระจรเรื่องสุดท้าย

ในที่สุดโผแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการระดับสูง ๘ คน ก็ผ่าน ครม. ตามที่รัฐมนตรีเสนอ รัฐมนตรีก็เลยไม่ได้ **"ลาออก"** ดังที่ได้ลั่นวาจาไว้ (เกือบไม่ฮา) •

๖ เลขา รมต. (จำเป็น)

ผลักดันกฎหมาย

"กระทรวงศึกษาธิการ
ได้กฎหมายสำเร็จไปถึง ๑๙ ฉบับ
ส่วนกระทรวงสาธารณสุข
ได้กฎหมายเพียง ๗ ฉบับเท่านั้น
เพียงแต่ว่ากฎหมายของสาธารณสุขบางฉบับ
ต้องต่อสู้อย่างถึงพริกถึงขิง"

งานสำคัญประการหนึ่งของรัฐมนตรีผู้ทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองก็คือ **"การผลักดันกฎหมาย"** เพื่อใช้เป็นเครื่องมือบริหารที่มีผลระยะยาว มีความสำคัญและเกิดประโยชน์มากกว่าการทำนโยบายแบบประเดี๋ยวประด๋าว แล้วก็เลิกกัน

รัฐมนตรีมีแผนผลักดันกฎหมายสำคัญหลายฉบับ บางฉบับเป็นร่างกฎหมายที่จัดทำมานานแต่ไม่สำเร็จเสียที บางฉบับเกือบจะคลอดจากสภาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ แล้ว แต่ก็เกิดเหตุการณ์บ้านเมืองจนกระทั่งมีการยุบสภาเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙ เสียก่อน ร่างกฎหมายเหล่านั้นจึงตกไป

ผมเป็น สนช.อยู่ด้วย จึงต้องรับหน้าที่ประสานผลักดันในส่วนของฝ่ายนิติบัญญัติอย่างเต็ม ๆ เมื่อก่อนก็ไม่ค่อยรู้เรื่องกระบวนการจัดทำกฎหมายสักเท่าใด มาคราวนี้จึงได้มีโอกาสเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงครั้งใหญ่ นับว่าเป็นโชคดี

โดยปกติ เมื่อกระทรวงเจ้าของกฎหมายเสนอร่าง พ.ร.บ. เข้าสู่คณะรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (สลค.) ก็จะถามความเห็นไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วรวบรวมเสนอครม. เมื่อ ครม. มีมติเห็นชอบหลักการ ก็จะส่งไปสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เพื่อตรวจแก้ไขปรับปรุงด้านเทคนิคทางกฎหมาย แล้วส่งกลับให้ครม. พิจารณาอีกครั้ง เมื่อ ครม. เห็นชอบก็ส่งไปยังสภา

ประธานสภาก็จะบรรจุเข้าสู่การพิจารณาวาระที่ ๑ ที่เรียกว่าขั้นรับหลักการ เมื่อ สส. อภิปรายกันแล้วก็ลงมติ รับ - ไม่รับหลักการ

ถ้ารับหลักการ ก็จะมีการตั้งคณะกรรมาธิการพิจารณาวาระที่ ๒ (ถ้าสภามีมติเสียงข้างมากไม่รับหลักการร่างกฎหมายฉบับนั้นก็เป็นอันตกไป) โดยอาจส่งให้คณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาพิจารณาก็ได้ (คณะกรรมาธิการสามัญ ประกอบด้วย สส. เท่านั้น ไม่มีคนนอก) หรือไม่ก็ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นมาพิจารณา (คณะกรรมาธิการวิสามัญ หมายถึงคณะกรรมาธิการที่มีทั้ง สส. และคนนอกร่วมด้วย คนนอกก็มักจะเป็นรัฐมนตรีและข้าราชการจากกระทรวงเจ้าของร่างกฎหมายฉบับนั้น ๆ โดยอาจมีการตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เกี่ยวข้องบางคนเข้าร่วมด้วยก็ได้) จำนวนแล้วแต่ที่ประชุมสภาจะกำหนด โดยทั่วไปก็อยู่ราว ๆ ๒๐ - ๓๕ คน แต่บางคณะที่พิจารณากฎหมายสำคัญหรือกฎหมายที่มีผู้เกี่ยวข้องมากก็อาจตั้งคณะกรรมาธิการฯ มากกว่านั้นถึง ๔๐ หรือ ๕๐ คน ก็เคยมี เช่น การพิจารณาร่าง พ.ร.บ. งบประมาณประจำปี เป็นต้น

พร้อมนั้นสภาก็มีการกำหนดเวลาให้ สส. แปรญัตติ ส่วนมากก็จะกำหนด ๗ วัน แต่อาจกำหนดสั้นหรือยาวกว่านี้ก็ได้ การแปรญัตติหมายถึง การที่ สส. ซึ่งมิได้ร่วมเป็นกรรมาธิการแต่ประสงค์จะขอแก้ไข ตัด เติม สาระในร่างกฎหมายฉบับนั้น ๆ ในมาตราต่าง ๆ ต้องทำหนังสือแสดงรายละเอียดแจ้งต่อประธานสภาภายในระยะเวลาที่สภากำหนด อย่างนี้เรียกว่า **"การแปรญัตติ"** ส่วน สส. ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมาธิการแล้วไม่ต้องเขียนคำขอแปรญัตติ เพราะนั่งอยู่ในคณะกรรมาธิการสามารถขอปรับ แก้ ตัด เติมได้ทุกมาตราอยู่แล้ว

เมื่อคณะกรรมาธิการประชุมพิจารณาร่างกฎหมายเสร็จทั้งฉบับก็จะต้องเชิญ สส. ผู้ขอแปรญัตติไว้มาชี้แจงแถลงเหตุผลในมาตราที่ขอแก้ไขเหล่านั้นคณะกรรมาธิการอาจปรับตาม หรือไม่ปรับก็ได้ ถ้าไม่ปรับตามที่ สส.ขอแปรญัตติไว้ ถ้าสส.ผู้นั้นพอใจก็จบ ถ้าไม่พอใจคือยืนยันความเห็นของตน ก็สามารถขอสงวนคำแปรญัตติของตนไว้ไปอภิปรายในที่ประชุมสภาตอนพิจารณาวาระที่ ๒ ได้ อย่างนี้เรียกว่า **"สงวนคำแปรญัตติ"**

การขอแปรญัตติร่างกฎหมายต่าง ๆ จึงต้องอาศัยความตั้งใจและความขยันของ สส. เป็นสำคัญ

สำหรับตัวกรรมาธิการไม่ว่าจะเป็น สส. หรือคนนอก หากมีความเห็นแตกต่างกับคณะกรรมาธิการเสียงส่วนใหญ่ และยังคงยืนยันความเห็นของตน ก็สามารถขอสงวนความเห็นนั้น ขอไปอภิปรายในที่ประชุมสภาตอนพิจารณาวาระที่ ๒ ได้เช่นกัน อย่างนี้เรียกว่า **"สงวนความเห็น"** ไม่เรียกว่าสงวนคำแปรญัตติ

เมื่อคณะกรรมาธิการพิจารณาร่างกฎหมายเสร็จทั้งฉบับ (อาจใช้เวลาไม่กี่สัปดาห์ ประชุมกันไม่กี่ครั้ง ไปจนถึงใช้เวลาเป็นเดือน เป็นปี ในกรณีที่เป็นร่างกฎหมายที่มีความสำคัญมาก ซับซ้อนหรือมีความขัดแย้งสูง) ก็สรุปรายงานเสนอประธานสภาบรรจุวาระ เมื่อถึงวาระ ก็เป็นการพิจารณาวาระที่ ๒ คือ พิจารณาเรียงรายมาตรา มาตราใดที่ไม่มีการแก้ไข ไม่มีผู้สงวนคำแปรญัตติหรือสงวนความเห็น มาตรานั้นก็จะผ่านไปได้เลย ไม่มีใครสามารถอภิปรายมาตรานั้น ๆ ได้อีก เพราะถือว่าผ่านวาระที่ ๑ มาแล้ว ผ่านคณะกรรมาธิการมาแล้ว ให้สิทธิ สส. ทุกคนขอแปรญัตติแล้วในกรณีที่ต้องการแก้ไข แต่ทุกอย่างผ่านมาหมดแล้ว สส. ทุกคนพอใจแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องอภิปรายกันในมาตรานั้นอีก

แต่ถ้ามาตราใดมีการแก้ไข ไม่ว่าจะมากหรือน้อย สมาชิกมีสิทธิอภิปรายได้ทั้งมาตรา ถ้ามาตราใดมีความเห็นแตกต่าง คือ

มีกรรมาธิการขอสงวนความเห็นไว้ หรือมีสมาชิกสภาฯ ขอสงวนคำแปรญัตติไว้ ประธานก็จะเปิดให้อภิปรายในมาตรานั้น ถ้ายอมกันได้ก็จบ แต่ถ้าทุกฝ่ายยังคงยืนยันความเห็นของตน ก็ต้องให้สมาชิกลงมติในมาตรานั้น ๆ ถ้าสมาชิกเสียงข้างมากลงมติตามร่างใด ก็ถือว่าให้เป็นไปตามนั้น

เมื่อจบการพิจารณาทุกมาตราในวาระที่ ๒ ก็เป็นการเปิดให้สมาชิกเสนอแก้ไขถ้อยคำที่อาจมีการผิดพลาดคลาดเคลื่อน แต่ไม่สามารถขอแก้ไขสาระของกฎหมายได้อีกแล้ว สุดท้ายประธานก็ให้สมาชิกลงมติวาระที่ ๓ ว่าจะเห็นสมควรให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายหรือไม่ ถ้าเสียงข้างมากเห็นชอบก็แสดงว่าร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวผ่านออกไปเป็นกฎหมายได้ ถ้าสมาชิกเสียงข้างมากไม่เห็นชอบร่างกฎหมายนั้นก็ตกไป แม้จะพิจารณามาจนจบทุกขั้นตอนแล้วก็ตาม

จากนั้นก็ส่งไปพิจารณาในขั้นตอนของวุฒิสภาอีก ๓ วาระ

แต่ในกรณีที่มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติสภาเดียวซึ่งรัฐธรรมนูญฯ ฉบับชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๔๙ กำหนดให้ทำหน้าที่เป็นทั้งสภาผู้แทนราษฎรและเป็นวุฒิสภาด้วย การพิจารณากฎหมายก็จบแค่วาระที่ ๓ ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยถือประหนึ่งว่าผ่านทั้ง ๒ สภาแล้ว

ขั้นตอนการจัดทำกฎหมายจึงสั้นลงมาก ทำให้สามารถพิจารณากฎหมายได้รวดเร็ว ประกอบกับสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำงานตลอดปี ไม่มีช่วงปิดสมัยประชุมสภา โดยมีการประชุมสัปดาห์ละ ๒ วัน จึงยิ่งทำให้มีเวลาพิจารณากฎหมายได้เต็มที่

ดังนั้นในช่วงเวลาประมาณ ๑๔ เดือนเศษของ สนช. ชุดนี้ มีการพิจารณากฎหมายสำเร็จไปมากถึง ๒๑๕ ฉบับ

"กระทรวงสาธารณสุขได้ไปเต็ม ๆ"

สนช. นายทหารนอกประจำการท่านหนึ่งแซวผม

ซึ่งไม่เป็นความจริง เพราะความจริงคือว่า กระทรวงศึกษาธิการได้กฎหมายสำเร็จไปถึง ๑๙ ฉบับ ส่วนกระทรวงสาธารณสุขได้กฎหมายเพียง ๗ ฉบับเท่านั้น เพียงแต่ว่ากฎหมายของสาธารณสุขบางฉบับต้องต่อสู้อย่างถึงพริกถึงขิง

และผมต้องเข้าไปมีบทบาทอยู่ไม่น้อย เพื่อน สนช. จึงอาจจดจำได้มากกว่าเท่านั้นเอง •

สอบตกก็มี

"ถ้าผมมีอำนาจตัดสินใจเอง
ผมจะไม่ถอนร่างกฎหมายฉบับนี้ออกมา
คงจะขอเดินหน้าสู้
เพราะเราทำเพื่อให้ส่วนรวมได้ประโยชน์"

มีร่างกฎหมายของกระทรวงสาธารณสุขอยู่ ๒ ฉบับ ที่ไม่ผ่าน สนช.ชุดนี้

ฉบับแรกคือ **ร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพการสาธารณสุข** ผมชวนเพื่อน สนช. กว่า ๒๐ คน ร่วมกันเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายฉบับนี้ ในขณะที่กระทรวงสาธารณสุขก็เสนอเข้าสู่การพิจารณาของ ครม. และส่งไปยัง สนช.ด้วย

หลักการและเหตุผลสำคัญก็คือ เพื่อยกระดับการทำงานของบรรดาหมออนามัยที่ทำงานอยู่ในระดับสถานีอนามัยทุกตำบลทั่วประเทศกว่า ๒ หมื่นคน ขึ้นเป็นวิชาชีพด้านสาธารณสุขที่ทำงานส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค พัฒนาสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนที่อยู่ตามชนบททั่วประเทศ

พวกเขาทำงานอย่างได้ผลเป็นที่ประจักษ์มายาวนาน

พวกเขาจะได้มีโอกาสก้าวหน้าทางวิชาชีพ มีศักดิ์ศรี เคียงบ่าเคียงไหล่กับแพทย์ พยาบาล และบุคลากรสาธารณสุขสายวิชาชีพอื่น ๆ

แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้ประสบอุบัติเหตุทางการเมือง มีแรงค้านจาก สนช. บางท่านอย่างรุนแรง

จึงไม่ผ่านการพิจารณาวาระที่ ๑ ของ สนช. ร่างกฎหมายจึงตกไป

ยังความเสียใจให้แก่ บรรดาหมออนามัยทั่วประเทศ ผมเองก็ยังเสียใจมาจนถึงทุกวันนี้

อีกฉบับหนึ่งก็คือ **ร่างพระราชบัญญัติสถาบันพระบรมราชชนก**

สถาบันพระบรมราชชนก คือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาบุคลากร อันได้แก่ พยาบาล นักสาธารณสุขและบุคลากรสาธารณสุขสาขาอื่นสนองความต้องการของกระทรวงสาธารณสุขมานานกว่า ๕๐ ปี มีวิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยการสาธารณสุข และวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์ รวม ๓๘ แห่ง กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ผลิตบุคลากรระดับปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญาตรีให้กับกระทรวงสาธารณสุขปีละหลายพันคน มีครูบา-อาจารย์กว่า ๒,๐๐๐ คน มีวุฒิทั้งปริญญาตรี - โท - เอก เป็นจำนวนมาก

แต่สถาบันพระบรมราชชนกไม่สามารถประศาสน์ปริญญาได้เอง ต้องนำหลักสูตรไปสมทบกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อให้นักศึกษาได้ปริญญาของมหาวิทยาลัยเหล่านั้น ทั้ง ๆ ที่ตนผลิตนักศึกษาเองร้อยเปอร์เซ็นต์

คณาจารย์ไม่มีสิทธิเติบโตด้วยตำแหน่งทางวิชาการ ทั้ง ๆ ที่ทำงานเช่นเดียวกับอาจารย์ในมหาวิทยาลัย แต่ต้องอยู่ภายใต้ระบบ

ของ ก.พ. เติบโตได้แค่ซี ๘ ในขณะที่อาจารย์ในมหาวิทยาลัยไปได้ถึงซี ๑๐ - ๑๑ เป็นได้ถึงศาสตราจารย์

การบริหารจัดการก็ติดขัดกับระบบและระเบียบราชการ ขาดความคล่องตัวทั้งทางด้านบริหารและด้านวิชาการ

จึงสมควรออกกฎหมายให้สถาบันพระบรมราชชนกเป็นสถาบันอุดมศึกษา ที่เป็นนิติบุคคลอยู่ในกำกับกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ก็เปิดช่องให้ทำได้อยู่แล้ว ซึ่งแนวทางนี้ กพร. ก็เห็นชอบและสนับสนุนมาโดยตลอด

ร่างกฎหมายฉบับนี้ รัฐบาลในอดีตเสนอต่อสภาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ แล้ว สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาผ่านทั้ง ๓ วาระแล้วส่งให้วุฒิสภาพิจารณา บังเอิญมีบางมาตราที่คณะกรรมาธิการของวุฒิสภามีความเห็นแตกต่าง จึงต้องมีการตั้งคณะกรรมาธิการร่วม ๒ สภา ซึ่งคณะกรรมาธิการร่วมพิจารณาแล้วและมีความเห็นตรงกันแล้ว จากนั้นก็ส่งให้ที่ประชุมทั้ง ๒ สภาให้ความเห็นชอบเพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมาย

แต่บังเอิญยุบสภาเสียก่อน ร่างกฎหมายฉบับนี้ที่เกือบเสร็จอยู่แล้วจึงต้องตกไป

เมื่อรัฐมนตรีมารับงาน จึงเสนอร่างกฎหมายนี้เข้า ครม. แล้วส่งมายัง สนช. โดยคาดว่าจะสำเร็จได้โดยง่าย เพราะเป็นกฎหมายที่ค้างมาจากสภาก่อนและการพิจารณาก็ผ่านมา ๙๙ % แล้ว

แต่เป็นการคาดผิดถนัด

เพราะการเสนอร่างกฎหมายฉบับนี้ เกิดมีแรงต้านอย่างรุนแรงจากฝ่ายข้าราชการประจำระดับสูงของกระทรวงเอง ผนึกเข้ากับ สนช. บางท่านที่อยู่ทั้งในวิปรัฐบาลและวิปสภา ขัดขวางร่างกฎหมายฉบับนี้ทุกวิถีทาง

ผมให้ข้อมูลเพิ่มเติม ชี้แจงเหตุผลอย่างไรก็ไม่รับฟัง

ตรงกันข้ามมีการเดินเกมคว่ำร่างกฎหมายฉบับนี้อย่างเต็มกำลัง ราวกับว่าถ้ากฎหมายนี้ผ่านออกมาได้ บ้านเมืองจะถึงกับล่มสลายอะไรทำนองนั้น

ในที่สุดรัฐมนตรีจึงตัดสินใจขอถอนร่างกฎหมายออกจาก สนช. ถึง ๒ รอบ รอบแรกถอนออกมาปรับปรุงหลักการและเหตุผลตามที่วิปสภาเสนอแนะ แล้วเสนอกลับเข้าไปใหม่ แต่ก็โดนต้านอย่างหนักอีกเช่นเดิม จึงต้องถอนออกเป็นครั้งที่ ๒ เพราะไม่แน่ใจว่าจะผ่านการพิจารณาวาระที่ ๑ ได้หรือไม่

ถ้าผมมีอำนาจตัดสินใจเอง ผมจะไม่ถอนร่างกฎหมายฉบับนี้

ออกมา คงจะขอเดินหน้าสู้เพราะเราทำเพื่อให้ส่วนรวมได้ประโยชน์ สนช. ส่วนใหญ่อาจจะเข้าใจและยอมรับให้ผ่านก็ได้ แต่ท่านรัฐมนตรีคงคำนึงถึงงานหลายด้านมากกว่าผม

ในโอกาสข้างหน้า เมื่อมีรัฐบาลใหม่ ฝากท่านรัฐมนตรีใหม่ได้พิจารณาเรื่องนี้ด้วย •

■ เป็นกรรมาธิการ ชี้แจงร่างกฎหมายในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (๒๕๔๙)

■ เป็นกรรมาธิการ ชี้แจงร่างกฎหมายในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (๒๕๕๐)

■ อภิปรายในการประชุม สนช. ที่พัทยา

สอบผ่านก็มี

"ในฐานะเลขานุการรัฐมนตรี ก็ได้ช่วยดูแลเร่งรัด
ผลักดันการเสนอร่างกฎหมายต่อ ครม.
และเมื่อร่างกฎหมายเข้าสู่สภา ก็ได้ช่วยรับหน้าที่
เป็นเลขานุการคณะกรรมาธิการวิสามัญ
พิจารณาร่างกฎหมาย ฉบับนี้อีกเช่นกัน"

นอกจาก **ร่าง พ.ร.บ. เครื่องมือแพทย์** ซึ่งยกร่างกันมานานมีมากกว่า ๑๐๐ มาตรา สามารถผ่านสภาออกมาเป็นกฎหมายได้ในสนช. ชุดนี้แล้ว ยังมีร่างกฎหมายอีกอย่างน้อย ๒ - ๓ ฉบับที่ติดขัดมานาน แต่สามารถผ่านออกมาเป็นกฎหมายได้เช่นกัน

ฉบับหนึ่งคือ **ร่าง พ.ร.บ. สุขภาพจิต** ออกมาเพื่อคุ้มครองดูแลสิทธิและสุขภาพของผู้ป่วยทางจิตซึ่งดูแลตนเองไม่ได้ในขณะเดียวกันก็ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถดำเนินการเพื่อบังคับรักษาผู้ป่วยทางจิตที่อาจเป็นอันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่นได้ เช่น มีแนวโน้มจะทำร้ายตนเองหรือผู้อื่น มีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการ กำหนดองค์คณะของแพทย์และผู้เกี่ยวข้องที่จะเข้ามาดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยทางจิต ตลอดจนกำหนดระบบการอุทธรณ์เพื่อถ่วงดุลการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่

กฎหมายลักษณะนี้ ในต่างประเทศมีมานานแล้ว แต่ในบ้านเราพยายามทำมานาน แต่เพิ่งจะสำเร็จในคราวนี้

ถ้ามีกฎหมายฉบับนี้ กรณีที่มีผู้ป่วยทางจิตหญิงไปดักแทงเด็กนักเรียนที่โรงเรียนชื่อดัง หรือกรณีการฟ้องร้องแพทย์ที่รับรักษาอาจารย์กวดวิชาชื่อดังจนเป็นข่าวลือลั่น ก็คงจะไม่เกิด หรือถ้าเกิดก็คงจะมีกฎหมายเฉพาะคุ้มครองดูแลผู้เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม

ในหน้าที่เลขานุการรัฐมนตรี ผมทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือและเร่งรัดผลักดันร่างกฎหมายฉบับนี้ให้เข้าสู่การพิจารณาของ ครม. เพื่อส่งไปยัง สนช. โดยเร็ว เพราะเวลาทำงานของรัฐบาลชั่วคราวมีเพียงปีเศษ ๆ เท่านั้น

เมื่อร่างกฎหมายไปถึงสภา ผมก็เข้าไปช่วยดูแลใกล้ชิด โดยรับหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างกฎหมายนี้ เพื่อดูแลให้การพิจารณาขั้นกรรมาธิการเป็นไปอย่างรอบคอบและรวดเร็วที่สุด สามารถส่งกลับเข้าสู่สภาพิจารณาวาระที่ ๒ และ ๓ ผ่านออกมาเป็นกฎหมายได้ทันในวันก่อนวันสุดท้ายที่สนช.จะหยุดการพิจารณากฎหมายพอดี

ส่วนอีกฉบับหนึ่ง รัฐมนตรีสั่งการให้ยกร่างเป็นการเร่งด่วนเมื่อเข้ามารับตำแหน่งใหม่ ๆ นั่นคือ **ร่าง พ.ร.บ. การแพทย์ฉุกเฉิน** มีหลักการคือ จัดระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินสำหรับคนไทยทั้งประเทศ โดยกำหนดให้มีสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติเป็นแกนกลางในการบริหารจัดการระบบ สถาบันนี้เป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคล แต่ไม่เป็นส่วนราชการ อยู่ในกำกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่จัดให้มีระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉิน

ที่ได้มาตรฐานไว้บริการประชาชนเมื่อยามจำเป็น โดยให้จัดตั้งกองทุนการแพทย์ฉุกเฉินเพื่อใช้จัดระบบนี้ ซึ่งเงินกองทุนจะมาจากกองทุนด้านสุขภาพอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้ว เช่น กองทุนหลักประกันสุขภาพ กองทุนประกันสังคม และจากงบประมาณสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการพนักงานรัฐวิสาหกิจและครอบครัว เป็นต้น

การดำเนินงานตามกฎหมายฉบับนี้ จะส่งผลดีแก่ประชาชนทุกคนซึ่งไม่สามารถล่วงรู้ได้เลยว่า ใครจะต้องประสบกับภาวะฉุกเฉินด้านสุขภาพที่ไหนเมื่อใดกันบ้าง

ในฐานะเลขานุการรัฐมนตรี ก็ได้ช่วยดูแลเร่งรัดผลักดันการเสนอร่างกฎหมายต่อครม. และเมื่อร่างกฎหมายเข้าสู่สภา ก็ได้ช่วยรับหน้าที่เป็นเลขานุการคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างกฎหมายฉบับนี้อีกเช่นกัน ซึ่งก็ต้องเร่งพิจารณาแข่งกับเวลากันเลยทีเดียว เพราะร่างกฎหมายติดขัดอยู่ในขั้นตอนรัฐบาลนาน มาถึงสภาช้ามาก

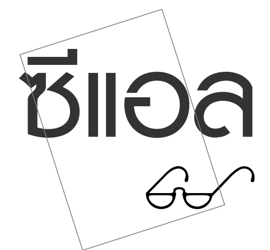
ในที่สุดสามารถเสนอกลับเข้า สนช. พิจารณาวาระ ๒ และ ๓ ได้ทันวันสุดท้ายของการพิจารณากฎหมายของ สนช. พอดิบพอดี

นับเป็นการสอบผ่านอย่างเฉียดฉิวอีกเช่นกัน •

๓๗

เลขา รมต. (จำเป็น)

ซีแอล

"เป็นเรื่องแปลกที่ว่า
นโยบายที่มีผลดีต่อประชาชนอย่างนี้
รัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งมักจะไม่ทำ
หรือไม่ก็ทำสำเร็จได้ยาก
เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามากระทบมากมาย"

ผมจำได้ว่าราวปี พ.ศ. ๒๕๔๒ - ๒๕๔๓ สมัยที่เป็นโฆษกกระทรวงสาธารณสุขอยู่ เคยมีเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์และองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสาธารณสุขมาชุมนุมเรียกร้องให้รัฐมนตรีในสมัยนั้นดำเนินมาตรการบังคับใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตรยา (Compulsory Licensing : CL) แต่เรื่องก็เงียบหายไป เหมือนคลื่นกระทบฝั่ง

ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ประเทศไทยดำเนินนโยบายสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยรัฐรับดูแลค่าใช้จ่ายเพื่อจัดบริการสาธารณสุขให้แก่ประชาชนไม่ว่ายากดีมีจนทุกคน กำหนดให้ประชาชนที่อยู่ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมีสิทธิใช้ยาตามบัญชียาหลักแห่งชาติ ซึ่งเป็นยาที่พิจารณาแล้วว่าเป็นยาจำเป็นในการบำบัดรักษาโรค โดยช่วงแรกยกเว้นกลุ่มยาต้านไวรัสเอดส์ไว้ก่อน เพราะมีงบประมาณไม่เพียงพอ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้ขยายให้ครอบคลุมการเข้าถึงยาต้านไวรัสเอดส์ด้วย ในขณะเดียวกันรัฐบาลก็เพิ่มงบประมาณเพื่อโครงการนี้ขึ้นตามลำดับ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการจัดหายาจำเป็นให้แก่ผู้ป่วยอยู่ดี

เนื่องจากยาหลายชนิดติดสิทธิบัตร จึงมีราคาแพงมากตามที่บริษัทเจ้าของสิทธิบัตรกำหนดเอาตามใจ เพราะผูกขาดการผลิตและการจำหน่าย

เมื่อรัฐมนตรีเข้ารับหน้าที่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ มีดำริที่จะดำเนินนโยบายบังคับใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตรยา เนื่องจากทางสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณาข้อมูลทางวิชาการรอบด้านก่อนหน้านั้นแล้ว พบว่าควรมีการดำเนินมาตรการดังกล่าวกับยารักษาผู้ป่วยเอดส์บางรายการ รวมไปถึงยาจำเป็นสำหรับการรักษาผู้ป่วยโรคอื่นบางโรคที่มีผู้ป่วยต้องการใช้ยามากและเป็นยาที่ยังติดสิทธิบัตรและมีราคาแพง ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขพยายามขอต่อรองลดราคาจากบริษัทผู้ทรงสิทธิบัตรมานานแล้ว แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ บริษัทเหล่านั้นไม่เคยที่จะยอมลดราคาให้เท่าที่ควร

ถ้าสามารถบังคับใช้สิทธิได้ ก็จะทำให้สามารถจัดหายาชนิดเดียวกันที่ผลิตด้วยชื่อสามัญจากบริษัทยาอื่นในราคาที่ถูกกว่ากันมาก จะทำให้ใช้งบประมาณที่มีอยู่จัดหายาได้เพิ่มขึ้น ก็สามารถทำให้ผู้ป่วยเข้าถึงยาจำเป็นเหล่านั้นได้ครอบคลุมมากขึ้น เป็นการช่วยชีวิตผู้ป่วยไม่ให้ต้องเสียชีวิตก่อนเวลาอันสมควร

ในการดำเนินเรื่องนี้ มีข้าราชการกลุ่มหนึ่งติดตามและจับเรื่องนี้มาอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถเป็นทีมงานให้กับรัฐมนตรีได้ทันที

ในฐานะเลขานุการรัฐมนตรี ผมเริ่มเขี่ยลูกให้ โดยเชิญประชุมตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกกระทรวง เพื่อปรึกษาหารือข้อกฎหมายและแนวทางที่จะดำเนินมาตรการดังกล่าวให้ถูกต้องและโปร่งใส

จากนั้นการดำเนินมาตรการบังคับใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตรยาครั้งแรกของประเทศไทยจึงเริ่มขึ้น หลังจากที่รัฐมนตรีประกาศนโยบายได้ไม่นาน เพราะมีข้าราชการและนักวิชาการเตรียมทำงานเรื่องนี้กันมานาน เมื่อรัฐมนตรีเป็นผู้ประกาศนโยบายและรู้จักเลือกใช้คนให้ตรงกับงาน นโยบายจึงถูกแปลงสู่การปฏิบัติอย่างรวดเร็ว

ซีแอล ทำให้รัฐมนตรีกลายเป็นที่รู้จักของผู้คนทั้งสังคม แม้คนส่วนใหญ่อาจจะไม่เข้าใจเรื่องนี้อย่างถ่องแท้นักก็ตาม แต่ประชาชนก็รับรู้ว่ารัฐมนตรีทำเรื่องนี้เพื่อคนจน เพื่อผู้ป่วยที่ควรได้รับยาจำเป็นอย่างทั่วถึง และรับรู้ว่ารัฐมนตรีกล้าต่อสู้กับบริษัทยาข้ามชาติที่มีอิทธิพลและแรงกดดันจากชาติมหาอำนาจอย่างไม่สะทกสะท้าน

แต่ซีแอลเช่นกัน ที่ทำให้ทีมงานเหน็ดเหนื่อยและนั่งไม่ติดไปตาม ๆ กัน เพราะต้องดำเนินการเพื่อแปลงนโยบายให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว ในขณะเดียวกันก็ต้องชี้แจง ปกป้อง และตอบโต้กับข้อกล่าวหาต่าง ๆ ที่ถาโถมเข้ามา ทั้งจริงบ้าง เท็จบ้าง ต้องทำงานกับรัฐบาลและกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการร่วมเดินทางกับรัฐมนตรีเพื่อไปทำงานและชี้แจงข้อเท็จจริงในต่างประเทศกันอีกหลายครั้ง

แม้ว่าผมจะไม่ได้จับเรื่องนี้โดยตรง เพราะมีทีมงานที่ดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ แต่ก็ต้องรับรู้การดำเนินการความเคลื่อนไหว และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อช่วยประสานงานและดำเนินงานบางเรื่องที่จำเป็นให้กับรัฐมนตรีเป็นระยะ ๆ ซึ่งก็เป็นงานที่ท้าทายและได้เรียนรู้มากมาย

เป็นเรื่องแปลกที่ว่า นโยบายที่มีผลดีต่อประชาชนอย่างนี้ รัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งมักจะไม่ทำ หรือไม่ก็ทำสำเร็จได้ยาก เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามากระทบมากมาย

จึงต้องอาศัยรัฐมนตรีเลือดนักสู้ที่มาจากการแต่งตั้งอย่างนี้ •

รู้จักซีแอล

“แต่ที่ประเทศไทยทำแล้วดัง
ถูกกดดันอย่างรุนแรงจากประเทศ
มหาอำนาจอีกซีกโลกหนึ่ง ก็เพราะว่า
ที่ผ่านมา ประเทศไทยทำตัวเป็นเด็กดี
ที่เชื่อฟังประเทศมหาอำนาจมาโดยตลอด”

ก่อนจะทำความเข้าใจ **ซีแอล**
คงต้องว่ากันเรื่อง **สิทธิบัตร** ก่อน

สิทธิบัตร คือเอกสารที่รัฐออกให้แก่ผู้ลงทุนในการวิจัยเพื่อพัฒนาหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้เชิงพาณิชย์ได้ โดยรัฐให้สิทธิผูกขาดแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรในการผลิตนำเข้า จำหน่าย หรือใช้ประดิษฐกรรมนั้นเป็นเวลานานถึง ๒๐ ปี เพื่อให้ผู้ลงทุนได้ถอนทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาของตน

แต่เนื่องจากเป็นการผูกขาด ไม่มีคู่แข่ง จึงเป็นการเปิดช่องให้ผู้ทรงสิทธิ์สามารถทำการค้ากำไรได้อย่างมากมายเพราะไม่มีคู่แข่ง จึงอาจเกิดปัญหาประชาชนไม่สามารถบริโภคสินค้าหรือบริการจำเป็นเหล่านั้น ซึ่งรวมไปถึงอาหารและยาด้วย ดังนั้น กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศ และกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศไทย จึงกำหนดมาตรการยืดหยุ่นให้รัฐหรือผู้อื่นใช้สิทธิแทนผู้ทรงสิทธิ์ได้ในกรณีเพื่อประโยชน์แก่สาธารณะ ซึ่งเรื่องนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยสากล เป็นการถ่วงดุลระหว่างผลประโยชน์ทางธุรกิจกับผลประโยชน์สาธารณะและมนุษยชาติ

การให้รัฐหรือผู้อื่นใช้สิทธิแทนมี ๓ ลักษณะคือ

หนึ่ง ให้บุคคลอื่นใช้สิทธิแทน เช่น ยาบางตัว ผู้ทรงสิทธิบัตรจดสิทธิบัตรไว้แล้วไม่นำเข้ามา หรือไม่ผลิต หรือนำเข้ามาหรือผลิตแต่ไม่เพียงพอ ราคาสูงเกินไป บุคคลอื่นที่ต้องการผลิตหรือนำเข้ามาจำหน่ายก็ต้องเจรจากับผู้ทรงสิทธิบัตรเพื่อขอใช้สิทธิแทน โดยเสียค่าตอบแทนตามที่ตกลงกันให้ได้เสียก่อน

สอง การใช้สิทธิแทนในภาวะสงครามหรือภาวะฉุกเฉิน นายกรัฐมนตรีโดยมติครม. มีอำนาจออกคำสั่งบังคับใช้สิทธิต่อสิทธิบัตรใด ๆ ก็ได้ เพื่อความจำเป็นในการป้องกันประเทศและรักษาความมั่นคงของชาติ โดยรัฐต้องเสียค่าตอบแทนที่เป็นธรรมแก่ผู้ทรงสิทธิ์

สาม การใช้สิทธิแทนโดยหน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่มีความจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือสงวนรักษาหรือได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม หรือป้องกัน หรือบรรเทาการขาดแคลนอาหาร ยา หรือสิ่งอุปโภคอย่างอื่น หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องสามารถประกาศบังคับใช้สิทธิแทนได้ โดยไม่ได้กำหนดว่าจะต้องเจรจากับผู้ทรงสิทธิบัตรก่อน แต่เมื่อดำเนินการบังคับใช้สิทธิ์แล้วต้องแจ้งให้ผู้ทรงสิทธิ์ทราบโดยไม่ชักช้า และต้องเสนอการจ่าย

ค่าตอบแทนให้ผู้ทรงสิทธิ์ด้วย โดยเสนอต่ออธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา ถ้าผู้ทรงสิทธิ์ไม่พอใจในค่าตอบแทนที่รัฐเสนอจ่ายให้ ก็ให้มีการเจรจา ถ้าเจรจาตกลงกันไม่ได้ ให้อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นผู้ตัดสิน

หลักปฏิบัติตามกฎหมายทั้งสามลักษณะนี้ เป็นไปตามข้อตกลงสากลคือ สอดคล้องกับประกาศที่กรุงโดฮา ประเทศกาตาร์ (Doha Declaration on TRIPs and Public Health) ภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งกำหนดว่า ประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก มีสิทธิกำหนดเหตุผลและเงื่อนไขในการบังคับใช้สิทธิ์ทั้ง ๓ ลักษณะนี้ได้ด้วยตนเอง

การบังคับใช้สิทธิ์เหนือสิทธิบัตรยาที่กระทรวงสาธารณสุขทำเป็นการดำเนินการตามลักษณะที่ ๓ เพื่อประโยชน์สาธารณะคือ เพื่อให้ผู้ป่วยเอดส์และโรคหัวใจที่อยู่ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีโอกาสเข้าถึงยาจำเป็นได้มากขึ้น ซึ่งสามารถครอบคลุมไปถึงผู้ป่วยภายใต้ระบบประกันสังคม และผู้ป่วยภายใต้ระบบสวัสดิการรักษาพยาบาลของข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจและครอบครัวด้วย

เพราะเมื่อบังคับใช้สิทธิโดยรัฐแล้ว กระทรวงสาธารณสุขก็สามารถจัดหายาชนิดนั้น ๆ ที่ผลิตในชื่อสามัญจากบริษัทต่างประเทศอื่นเข้ามาใช้กับผู้ป่วยภายใต้โครงการนี้ ซึ่งมีราคาถูกกว่ากันอย่างมาก ดังนั้น ด้วยงบประมาณเท่าเดิม ก็สามารถจัดหายาจำเป็นช่วยเหลือผู้ป่วยได้เป็นจำนวนมากขึ้นทันที ประโยชน์ก็จะตกกับสาธารณะทันที

ยาที่กระทรวงสาธารณสุขบังคับใช้สิทธิ มี ๓ ชนิด คือ ยาเอฟาวิเรนซ์ (Efavireng) และยาโลพินาเวียร์ + ริโทนาเวียร์ (Lopinavir + Ritronavir) ซึ่งเป็นยาต้านไวรัสเอดส์ จำเป็นสำหรับผู้ติดเชื้อเอดส์ สามารถยืดอายุผู้ป่วยให้ยืนยาวได้อย่างชัดเจน อีกตัวหนึ่งเป็นยาช่วยป้องกันการแข็งตัวของเลือด ช่วยป้องกันการอุดตันของหลอดเลือดในผู้ป่วยโรคหัวใจ คือ ยาโคลพิโดเกรล (Clopidogrel)

ยาตัวแรก ก่อนการบังคับใช้สิทธิ ผู้ป่วยเอดส์หนึ่งคนต้องเสียเงินซื้อยาเดือนละ ๑,๓๐๐ บาท หลังบังคับใช้สิทธิ์ ราคาเหลือเดือนละ ๖๕๐ บาท ด้วยเงินงบประมาณเท่าเดิม จึงสามารถจัดหายาให้ผู้ป่วยได้เพิ่มจากเดิมถึง ๒ เท่า ซึ่งเมื่อดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องคาดว่าราคายาน่าจะต่ำลงได้อีกเหลือเพียงร้อยละ ๒๐ ของราคาเดิมเท่านั้น

ยาตัวที่สอง ก่อนการบังคับใช้สิทธิ์ ผู้ป่วยหนึ่งคนต้องใช้เงิน

ซื้อยาถึงเดือนละ ๖,๐๐๐ บาท หลังบังคับใช้สิทธิ์ ราคายาจะถูกลงกว่าครึ่ง

ยาตัวที่สาม ถ้าเป็นยาที่จำหน่ายโดยบริษัทผู้ทรงสิทธิ์ มีราคาเม็ดละกว่า ๗๐ บาท แต่หลังบังคับใช้สิทธิ์แล้ว สั่งยาเดียวกันสูตรชื่อยาสามัญจากต่างประเทศ เช่น อินเดีย จะมีราคาเหลือไม่เกินเม็ดละ ๑๐ บาทเท่านั้น

การบังคับใช้สิทธิ์โดยรัฐเช่นนี้ ทำให้รัฐสามารถจัดหายาจำเป็นให้แก่ผู้ป่วยภายใต้ระบบสวัสดิการของรัฐทุกระบบได้ทั่วถึงมากขึ้นอย่างชัดเจน ในขณะเดียวกันรัฐก็ยังคงจ่ายชดเชยค่าตอบแทนสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิ์ในอัตราที่เหมาะสมต่อไปด้วย ไม่ใช่บังคับใช้สิทธิ์ของเขาฟรี ๆ และในเวลาเดียวกัน บริษัทยาผู้ทรงสิทธิ์ก็ยังจำหน่ายยาให้แก่ผู้ป่วยที่เป็นลูกค้ากลุ่มบน คือ กลุ่มที่สามารถจ่ายค่ายาเองได้ต่อไปด้วย เพราะลูกค้ากลุ่มนี้มักจะไม่เปลี่ยนไปใช้ยาชื่อสามัญที่ผลิตโดยบริษัทอื่นอยู่แล้ว บริษัทก็ไม่ได้เสียลูกค้าเดิมไปไหน

ในทางกลับกัน ลูกค้าที่อยู่ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เดิมก็ไม่เคยได้ใช้ยาเหล่านี้อยู่แล้ว เพราะแต่เดิมงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด สามารถซื้อยาให้แก่ผู้ป่วยที่จำเป็นได้ในปริมาณที่

น้อยอยู่แล้ว แต่เมื่อยามีราคาถูกลง ถ้าบริษัทผู้ทรงสิทธิ์ยอมปรับราคาลดลงอย่างเหมาะสม (คือไม่คิดเอากำไรสุดโหดตลอดไป) ก็จะสามารถขายยาได้มากขึ้นอีกด้วย

อย่างที่เรียกว่า **“กำไรน้อย กำไรมาก”** คือขายแบบเอากำไรน้อยจะขายได้กำไรมาก เพราะขายได้มากขึ้นนั่นเอง

การดำเนินมาตรการบังคับใช้สิทธิ์โดยรัฐเหนือสิทธิบัตรยาเช่นนี้ เป็นการทำครั้งแรกในประเทศไทยก็จริง แต่ไม่ใช่ครั้งแรกในโลก เพราะมีประเทศอื่นทำมาก่อนแล้วมากมาย เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา อิตาลี เกาหลี บราซิล อัฟริกาใต้ ซิมบับเว โมแซมบิก แซมเบีย อินเดีย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย เป็นต้น

ที่เขาทำ ๆ กันมาก็ไม่เห็นมีปัญหาแรงต้านหรือแรงกดดันอะไรมาก แม้แต่ในประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างสหรัฐอเมริกาและแคนาดาก็ยังทำกับยาจำเป็นหลายตัว

แต่ที่ประเทศไทยทำแล้วดัง ถูกกดดันอย่างรุนแรงจากประเทศมหาอำนาจอีกซีกโลกหนึ่ง ก็เพราะว่าที่ผ่านมา ประเทศไทยทำตัวเป็นเด็กดีที่เชื่อฟังประเทศมหาอำนาจมาโดยตลอด

ดังนั้น เมื่อกล้าแสดงความหัวแข็ง

ก็ต้องถูกสั่งสอนเป็นธรรมดา •

ทำไปชี้แจงไป

"จะปล่อยให้ผู้ป่วยต้องตาย
จากการไม่มีโอกาสใช้ยา
ที่จำเป็นต่อชีวิตของพวกเขา
ทั้ง ๆ ที่ในโลกนี้มียาเหล่านั้น และมีผู้ผลิตขาย
ในราคาที่ไม่สูงอยู่แล้วกระนั้นหรือ"

ถ้ามองการพัฒนาประเทศด้วยการเน้นเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก เราก็มักจะมองข้ามเป้าหมายเชิงสังคม มนุษย์ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และวิถีชุมชน คือ มุ่งที่ตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเอาเป็นเอาตาย

กรณีการบังคับใช้สิทธิ์โดยรัฐเหนือสิทธิบัตรยาเช่นนี้ เป้าหมายเพื่อประโยชน์ของประชาชนผู้เจ็บป่วยยากไร้ได้เข้าถึงยาจำเป็นอย่างทั่วถึง ซึ่งจะทำให้พวกเขามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เป็นเป้าหมายเชิงสังคม

การดำเนินนโยบายนี้ เป็นไปตามทำนองคลองธรรมวางอยู่บนมนุษยธรรม ถูกต้องตามกฎหมายและกติกาสากลทุกประการ

แต่องค์กรภาคธุรกิจบางส่วน รวมทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านเศรษฐกิจ มองแล้วไม่ชอบใจ เพราะเกรงจะกระทบกับงานด้านเศรษฐกิจและการพาณิชย์ เนื่องจากประเทศมหาอำนาจซึ่งเป็นคู่ค้ารายใหญ่ของประเทศไม่พึงพอใจ และกดดันกลับมาอย่างหนักทั้งที่กระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและที่รัฐบาลโดยตรง โดยจับประเด็น **“การส่งออกของไทย”** เป็นตัวประกัน

มีบางคนมองว่า *“กระทรวงสาธารณสุขทำเรื่องนี้อย่างไร้เดียงสา”*

ซึ่งเป็นมุมมองที่สยบยอม และมองแบบยึดเป้าหมายเชิงเศรษฐกิจเป็นสรณะ มองข้ามมิติเชิงมนุษยธรรม

รัฐมนตรีบอกว่า *“จะปล่อยให้ผู้ป่วยต้องตายจากการไม่มีโอกาสใช้ยาที่จำเป็นต่อชีวิตของพวกเขา ทั้ง ๆ ที่ในโลกนี้มียาเหล่านั้นอยู่แล้ว และมีผู้ผลิตขายในราคาที่ไม่สูงอยู่แล้วกระนั้นหรือ”*

โชคดีที่ประชาชนและสื่อมวลชนส่วนใหญ่ส่งเสียงเชียร์ จึงเป็นเสมือนกำแพงพิงหลังหรือเกราะคุ้มกันให้กับรัฐมนตรีและทีมงานได้เป็นอย่างดี

แต่รัฐมนตรีและทีมงานเรื่องนี้ก็ต้องเหน็ดเหนื่อยกับการชี้แจงข้อเท็จจริงอย่างถี่ยิบ ทั้งกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย ผู้แทนองค์กรและผู้แทนประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงสื่อมวลชนทั้งไทยและเทศนับรวมแล้วเป็นร้อยครั้ง

นอกจากนี้ก็ต้องเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลไปแดนไกล เพื่อทำการชี้แจงกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ณ ประเทศมหาอำนาจ ตามคำบัญชาของหัวหน้ารัฐบาล

คนที่เข้าใจและหนุนเราก็มีไม่น้อย

แต่ที่รุมกินโต๊ะพวกเรา ราวกับว่าเราเป็นประเทศเมืองขึ้นของเขาก็มี

ฟังแล้วเลือดคนไทยพุ่งพล่าน แต่ก็ต้องสงบนิ่งไว้เพื่อรักษามารยาท

ในอีกทางหนึ่ง ในฐานะที่ผมดำรงตำแหน่งเลขานุการของคณะกรรมาธิการสาธารณสุข สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ก็ได้เชิญกระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปชี้แจงข้อมูลเรื่องการทำซีแอลโดยละเอียดซึ่งคณะกรรมาธิการมองเห็นความจำเป็นของการทำเรื่องนี้และเห็นว่ากระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการเรื่องนี้อย่างถูกต้องดีแล้ว โดยประธานคณะกรรมาธิการได้มีหนังสือไปถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อสนับสนุนเรื่องนี้ และเสนอให้พิจารณาถึงยาจำเป็นตัวอื่นที่มีราคาแพงมากจนผู้ป่วยไม่สามารถเข้าถึงอีกด้วย

ต่อมาภายหลัง รัฐมนตรีได้ตัดสินใจทำการบังคับใช้สิทธิโดยรัฐเหนือสิทธิบัตรยากับยารักษาโรคมะเร็งเพิ่มอีก ๓ - ๔ ตัว ในช่วงท้ายก่อนพ้นตำแหน่งอีกด้วย

การทำซีแอลของไทย มีเรื่องราวตื้นลึกหนาบางมากมายที่สมควรถอดออกมาไว้เป็นบทเรียน ซึ่งจะมีคุณค่าอย่างมากต่อการศึกษาเรียนรู้ของคนรุ่นหลัง ผมคิดว่าคงจะมีบุคคลหรือองค์กรใดที่สนใจทำเรื่องนี้

สำหรับผม ได้ตัดสินใจตั้งแต่กลางปี ๒๕๕๐ ชวนนักเขียนอิสระทีมหนึ่งมาช่วยสังเคราะห์และเขียนเรื่องนี้ออกมาเผยแพร่ต่อสาธารณะเป็นหนังสือที่ชื่อว่า

“อีกก้าวที่กล้า ของหมอขี่ม้าแกลบ

นายแพทย์มงคล ณ สงขลา กับการทำ CL ในประเทศไทย”

พิมพ์ครั้งแรกเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ จัดจำหน่ายโดย **“สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน”**

ถึงวันนี้ รัฐมนตรีอาจยังไม่รู้ด้วยซ้ำไปว่า ใครอยู่เบื้องหลังความสำเร็จของหนังสือเล่มนี้บ้าง (ฮา) •

ตีพิมพ์ใน มติชนสุดสัปดาห์ ๒๙ กุมภาพันธ์ - ๖ มีนาคม ๒๕๕๑

■ ร่วมงานพิธีวางพวงมาลาวันมหิดล ๒๔ กันยายน ๒๕๕๐

เลขา รมต. (จำเป็น)

ควบคุมน้ำเมา

"การดำเนินมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้
ไม่ใช่การต่อต้านธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ไม่ใช่การต่อต้านผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ไม่ใช่การยกเรื่องมาตรฐานทางศีลธรรมขึ้นมาเป็นหลัก
แต่เป็นการดำเนินการโดยเหตุผลด้านสุขภาพ
และสุขภาวะของสังคมเป็นหลัก"

เมื่อเข้ารับหน้าที่ใหม่ ๆ ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ รัฐมนตรีประกาศนโยบายควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างจริงจังทันที เนื่องจากมีข้อมูลยืนยันชัดเจนมากว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากจะทำให้ผู้ดื่มเสียสุขภาพด้วยโรคภัยหลายชนิดแล้ว ยังมีผลกระทบทางสังคมรุนแรงกว่าการสูบบุหรี่เสียอีก

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มานำสู่ความรุนแรงในครอบครัวและอาชญากรรมความรุนแรงในสังคมรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทะเลาะวิวาท การข่มขืน หรือนำมาสู่การติดสารเสพติดชนิดอื่นตามมา รวมไปถึงอาชญากรรมในรูปแบบอื่น

มีวิจัยพบว่า เด็กสาวเสียตัวครั้งแรกในอัตราที่สูง หลังดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ประเภทที่โฆษณาว่าเหมาะสำหรับคนรุ่นใหม่

ผลกระทบที่สำคัญจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อสังคมอีกประการหนึ่งก็คือ การนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนที่ทำให้มีคนตายเฉลี่ยวันละกว่า ๓๐ คน ปีละกว่า ๑ หมื่นคน บาดเจ็บพิการอีกเป็นจำนวนมากซึ่งสาเหตุประมาณครึ่งหนึ่งมาจากผู้ขับดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ในประเทศของเรา มุ่งพัฒนาประเทศโดยยึดเรื่องเศรษฐกิจเป็นตัวนำตั้งแต่เริ่มต้นแผนพัฒนาประเทศเมื่อปี ๒๕๐๔ เมื่อมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ก็มักจะละเลยผลกระทบด้านสังคม สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตและวัฒนธรรม

ธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เติบโตและใหญ่โตมาก วงเงินมหาศาลเข้าไปเชื่อมโยงเกือบทุกอณูในทุกสถาบันของสังคม

จริงอยู่ที่ว่าทุกสังคมมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพราะเป็นวิถีวัฒนธรรมมาช้านาน แต่นั่นเป็นไปตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนไม่ถูกกระตุ้นจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรงแบบทุกวันนี้

เมื่อสินค้าเหล่านี้ผูกโยงเข้ากับการขับเคลื่อนธุรกิจยุคใหม่ จึงมีการสร้างแรงชักจูง ดึงดูด โน้มน้าวให้ผู้คนหันไปลอง - ดื่ม - เสพขยายวงมากขึ้น ๆ โดยมีผลกำไรสูงสุดเป็นเป้าหมาย

ถ้าเป็นสินค้าหรือบริการอื่นที่เป็นคุณแก่คนและสังคมก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

แต่เมื่อเป็นสินค้าที่มีผลกระทบทางลบต่อคนและสังคมมาก รัฐจึงมีหน้าที่เข้ามาควบคุมดูแลเป็นพิเศษเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักการสำคัญที่กำหนดอยู่ในรัฐธรรมนูญทั้งปี ๔๐ และ ๕๐

จะปล่อยให้เป็นไปตามกลไกตลาดเสรีอย่างเดียวไม่ได้

ในเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เรื่องที่รัฐต้องเข้ามาควบคุมดูแลเป็นพิเศษ ได้แก่ การกำหนดวิธีการจำหน่ายอย่างเหมาะสม การกำหนดสถานที่ดื่มที่เหมาะสม การควบคุมโฆษณา ซึ่งเป็นช่องทางดึงนักดื่มหน้าใหม่เข้ามาเป็นเหยื่อของธุรกิจ การใช้มาตรการทางภาษี เป็นต้น เพื่อลดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยง่าย

ประเทศที่พัฒนาแล้วจำนวนมาก ให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ เพราะเขาเห็นคุณค่าของประชาชนมากไปกว่ามองเป็นแค่ผู้บริโภค เพื่อการเพิ่มตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น

การดำเนินมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่ใช่การต่อต้านธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ใช่การต่อต้านผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ใช่การยกเรื่องมาตรฐานทางศีลธรรมขึ้นมาเป็นหลักแต่เป็นการดำเนินการโดยเหตุผลด้านสุขภาพและสุขภาวะของสังคมเป็นหลัก

โดยมีเป้าหมายสำคัญที่สุดคือ ลดการชักนำนักดื่มหน้าใหม่ ซึ่งได้แก่ เด็ก เยาวชน และสตรี ไม่ให้ตกเข้าไปเป็นเหยื่อของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้น ๆ

การดำเนินการจึงมิใช่การมองผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นผู้ร้ายหรือเป็นศัตรูและมิได้มองว่าคนที่ดื่มหรือไม่ดื่มนั้นใครดีกว่าใคร

เมื่อรัฐมนตรีประกาศนโยบายเอาจริงกับเรื่องนี้แรงต้านจากฟากธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องจึงเกิดขึ้นทันที

ในขณะที่ภาคประชาสังคมส่งเสียงเชียร์

แต่มีสื่อมวลชนบางคนกล่าวหาว่าทำเพื่อต้องการเรียกให้ธุรกิจวิ่งเข้าหา •

ตัดสินใจเสนอ
กฎหมาย

"ที่จริงร่างกฎหมายฉบับนี้ ยกร่างร่วมสองปีแล้ว
โดยข้าราชการ นักวิชาการและเครือข่ายที่ทำงานด้านนี้
แต่ยังไม่สามารถเสนอในช่วงรัฐบาล
ที่มาจากการเลือกตั้งได้ เพราะเป็นกฎหมาย
ที่กระทบกับธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์"

"พี่หมอกล้ามากที่เสนอร่างกฎหมายฉบับนี้ สมัยผมต้องชั่งใจ"

อดีตรัฐมนตรีท่านหนึ่งบอกกับรัฐมนตรี หลังทราบข่าวว่ารัฐมนตรีสั่งให้เสนอร่างกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีทันทีในสัปดาห์ที่ ๒ หลังจากเข้ารับหน้าที่

ที่จริงร่างกฎหมายฉบับนี้ ยกร่างร่วมสองปีแล้ว โดยข้าราชการนักวิชาการและเครือข่ายที่ทำงานด้านนี้ แต่ยังไม่สามารถเสนอในช่วงรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งได้ เพราะเป็นกฎหมายที่กระทบกับธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทุกพรรคการเมือง และยังกระทบกับธุรกิจสื่อ ทั้งสื่อทีวี วิทยุ และสิ่งพิมพ์ ซึ่งมีการใช้งบโฆษณาปีละหลายพันล้านบาท

แรงต้านจึงมากและหนักหน่วง

แต่เนื่องจากเป็นรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้ง จึงกล้าสั่งลุยและยืนหยัดโดยไม่หวั่นไหว

ร่าง พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เสนอเข้า ครม. หลักใหญ่ก็คือ เป็นการออกกฎหมายเพื่อรวมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้ในกฎหมายฉบับเดียว โดยมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นเจ้าภาพ (ยกเว้นมาตรการทางภาษี มีกระทรวงการคลังเป็นเจ้าภาพ) สาระสำคัญคือ กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายและคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีการกำหนดวิธีการ สถานที่ และวันเวลาจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งสถานที่ห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อป้องกันการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยง่าย และกำหนดให้ห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสื่อต่าง ๆ เป็นต้น

ในคณะรัฐมนตรีมีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง การเสนอรอบแรกถูกตีกลับมาให้คณะทำงานย่อยพิจารณาอีกรอบ ก่อนเสนอกลับเข้า ครม. อีกครั้ง

ในที่สุด ครม. เห็นชอบหลักการ ส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจปรับปรุงแก้ไข

ถึงขั้นตอนนี้ ก็ยากที่จะคาดได้ว่าร่างกฎหมายฉบับนี้ จะกลับเข้าสู่ ครม. เพื่อส่งไปยังสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้เมื่อใด อาจเป็นเดือน อาจหลายเดือน หรืออาจเป็นปีก็ได้ เนื่องจากแรงต้านมีพลังมาก

ในฐานะที่ผมอยู่ใน สนช. จึงเห็นช่องทางเร่งกฎหมายฉบับนี้ให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของสภาเร็วขึ้น นั่นคือ การเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายโดย สนช. กันเอง เนื่องจากรัฐธรรมนูญฯ ฉบับชั่วคราว

ปี ๒๕๔๙ ให้อำนาจ สนช. รวมตัวกันตั้งแต่ ๒๐ คนขึ้นไป เสนอร่างพระราชบัญญัติที่ไม่เกี่ยวกับการเงินเข้าสู่สภาได้

ผมจึงชวนเพื่อนสนช. ได้ ๒๗ คน เข้าชื่อเสนอร่าง พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าสู่ สนช. โดยนำร่างฉบับที่กระทรวงสาธารณสุขเสนอมาปรับปรุงตัดสาระที่เกี่ยวกับการเงินออกทั้งหมด แล้วเสนอต่อประธาน สนช. ทันที

เมื่อประธาน สนช. บรรจุเข้าสู่วาระการพิจารณาของสภา ทาง ครม. ได้ส่งรัฐมนตรีมาขอรับร่าง พ.ร.บ. ฉบับที่ สนช. เสนอไปพิจารณาภายในเวลาไม่เกิน ๓๐ วัน ก่อนพิจารณาวาระที่ ๑ แล้วจึงจะส่งกลับคืน สนช. ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามข้อบังคับของ สนช.

เมื่อครบกำหนด ๓๐ วัน รัฐบาลได้ส่งคืนร่าง พ.ร.บ. ฉบับของ สนช. ที่รับไป กลับมาคืนสภาพร้อมส่งร่าง พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับของรัฐบาล ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาเสร็จแล้วมาประกบด้วย

ก็เป็นอันว่า การเร่งรัดร่าง พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เข้าสู่การพิจารณาของสภาเกิดเป็นผล

เมื่อร่าง พ.ร.บ. ทั้ง ๒ ฉบับ เข้าสู่การพิจารณาของ สนช. ในวาระที่ ๑ มีการอภิปรายพิจารณากันยาว ใช้เวลากว่า ๓ ชั่วโมง มีทั้งฝ่ายสนับสนุน และฝ่ายไม่สนับสนุนที่รุมกันค้านอย่างเป็นงานเป็นการ

ผมนั่งอยู่ในสภา ก็พยายามทำหน้าที่ประสาน ชี้แจง ให้ข้อมูล พร้อมขอเสียงสนับสนุนจากเพื่อน สนช. บางส่วนเท่าที่จะพึงกระทำได้

ในที่สุด สนช. ก็ลงมติรับหลักการวาระที่ ๑ ด้วยคะแนนเสียงเห็นด้วย ๙๘ เสียง ไม่เห็นด้วย ๓๔ เสียง งดออกเสียง ๕ เสียง

คะแนนไม่เห็นด้วย ๓๐ กว่าเสียงเช่นนี้ นับว่าค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับร่างกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่รัฐบาลเคยเสนอมา

นั่นหมายความว่า หนทางข้างหน้ายังมีขวากหนามหนาแน่น •

เกือบแท้ง

"ก็เป็นอันว่า พ.ร.บ. ควบคุม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับแรกของประเทศไทย
คลอดออกมาเป็นกฎหมายได้สำเร็จ
ในยุครัฐบาลและสภาที่มาจากการแต่งตั้ง
แต่เป็นการคลอดที่หวุดหวิดอย่างที่สุด"

สนช. ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญ ๓๑ คน ขึ้นพิจารณาวาระที่ ๒ ใช้เวลาประชุมกันรวม ๒๓ ครั้ง นานถึง ๖ เดือน บรรยากาศการประชุมมีการแบ่งขั้วหนุน - ต้าน ค่อนข้างชัดเจน ในขณะที่ในสังคมวงกว้าง เครือข่ายภาคประชาชนมีการรวมตัวกันเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเพื่อหนุนร่างกฎหมายฉบับนี้ มีการรณรงค์รวบรวมรายชื่อประชาชนกว่า ๑๐ ล้านคน ส่งมอบให้สนช. เพื่อแสดงเจตนารมณ์หนุนร่างกฎหมายฉบับนี้

ในขณะที่ฝ่ายไม่เห็นด้วย ก็มีความเคลื่อนไหวในหลายวิถีทางเพื่อหาทางหยุดยั้งกฎหมายฉบับนี้ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการห้ามโฆษณา

ในที่สุด เมื่อคณะกรรมาธิการฯ พิจารณาเสร็จ ก็ส่งรายงานเสนอต่อประธาน สนช. เพื่อบรรจุเข้าสู่การพิจารณาวาระที่ ๒ - ๓ มีประเด็นที่คณะกรรมาธิการตกลงกันไม่ได้หลายมาตรา มีกรรมาธิการบางส่วนขอสงวนความเห็น และมีสนช. บางท่านขอสงวนคำแปรญัตติหลายมาตรา

รัฐมนตรีในฐานะประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญก็เครียด

ผมในฐานะเลขานุการคณะกรรมาธิการฯ ก็เหนื่อย เพราะต้องเป็นตัวกลางประสานกับทุกฝ่ายทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย

ฝ่ายนี้ว่าฝ่ายโน้น ฝ่ายโน้นว่าฝ่ายนี้ ผมก็ต้องรับและเก็บเอาไว้ โดยหวังเป้าหมายสุดท้ายคือ ให้งานสำเร็จเป็นสำคัญ

ประเด็นที่มีความเห็นขัดแย้งกันมากที่สุดก็คือ เรื่องการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ที่ผ่านมา ธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใช้งบประมาณเพื่อการโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ ปีละหลายพันล้านบาท โดยใช้เงินโฆษณาผ่านสื่อโทรทัศน์สูงที่สุดเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งการตลาดและเพิ่มยอดขาย

ฝ่ายสนับสนุนร่าง พ.ร.บ. ให้ควบคุมการโฆษณา ให้เหตุผลว่าเพื่อป้องกันการโน้มน้าวชักจูงนักดื่มหน้าใหม่อันได้แก่ เด็ก - เยาวชน - สตรี - คนรุ่นใหม่ ไม่ให้ตกเป็นเหยื่อด้วยอิทธิพลของการโฆษณาไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยบอกว่า การโฆษณาไม่มีผลต่อการดื่มหรือไม่ดื่ม ควรปล่อยให้เป็นไปตามกลไกการค้าเสรี ให้ประชาชนใช้ดุลยพินิจเอาเอง

เมื่อถึงการพิจารณารายมาตราในวาระที่ ๒ ของสภาใหญ่ บรรยากาศตึงเครียดมาก มีการอภิปรายและลงมติรายมาตราที่มีความเห็นแตกต่างกันอยู่

อย่างคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีอยู่ข้อหนึ่งที่ระบุว่า *"ต้องไม่เป็นผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์"* มีกรรมาธิการเสียงข้างน้อยบางท่าน (ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับร่าง พ.ร.บ.นี้) ขอแก้เป็นว่า *"ต้องไม่เป็นผู้เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์"* นั่นคือเสนอแบบประชด หวังทำให้สุดโต่งไปเลย

ประเด็นนี้ก็ต้องมีการลงมติ ปรากฏว่าให้คงเดิม ๕๐ เสียง ให้แก้ตามกรรมาธิการเสียงข้างน้อย ๔๙ เสียง กรรมาธิการเสียงข้างมากชนะเพียง ๑ เสียง เท่านั้น

นี่คือเกมการประลองกำลังที่ก้ำกึ่งสูสีกันมาก

แล้วก็มาถึงมาตรา ๓๑ ว่าด้วยเรื่องการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร่างเดิมของรัฐบาลห้ามโฆษณาในทุกสื่อทุกช่องทาง คณะกรรมาธิการเสียงข้างมากปรับให้หย่อนลง โดยให้โฆษณาได้อย่างมีขอบเขตในบางสื่อ และห้ามโฆษณาทางวิทยุโทรทัศน์ในบางช่วงเวลา มาตรานี้มีกรรมาธิการเสียงข้างน้อยขอยืนร่างเดิมของรัฐบาล คือให้สุดโต่ง และมี สนช. บางท่านขอสงวนคำแปรญัตติโดยห้ามโฆษณาชักจูงให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ให้โฆษณาประชาสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์สังคม หรือประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับสังคมได้ โดยให้ปรากฏ

ภาพเครื่องหมายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องหมายบริษัทผู้ผลิตได้ ซึ่งก็เข้าลักษณะการโฆษณาภาพลักษณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการโฆษณาทางอ้อมแบบหนึ่ง

สนช. ลงมติเห็นด้วยกับคำแปรญัตติของ สนช. ท่านนั้น

นั่นหมายความว่า กรรมาธิการเสียงข้างมากแพ้มติรัฐมนตรีในฐานะประธานกรรมาธิการจึงขอถอนร่าง พ.ร.บ. กลับไปปรับปรุงและจะนำมาเสนอต่อสภาอีกครั้งหนึ่ง

ช่วงนั้น เป็นช่วงท้ายที่ สนช. ใกล้จะยุติการพิจารณาร่างกฎหมายแล้ว ผมจึงต้องรีบประสานให้มีการประชุมคณะกรรมาธิการ แล้วรีบเสนอร่างกฎหมายที่ปรับปรุงใหม่เข้าสู่ สนช. เป็นการด่วน เพื่อให้ สนช. พิจารณาได้ทันเวลา

เมื่อประธาน สนช. บรรจุร่างกฎหมายนี้เข้าสู่การพิจารณาวาระที่ ๒ ของ สนช. เป็นครั้งที่ ๒ เป็นช่วงที่มีการประท้วงนอกสภา เพื่อเรียกร้องให้ สนช. ยุติการพิจารณาร่างกฎหมายทั้งหมด เพราะกำลังจะมีการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว

ผมก็ต้องลุ้นว่า จะทำอย่างไรให้ร่างกฎหมายฉบับนี้ผ่านออกมาเป็นกฎหมายให้ได้ เพราะจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนส่วนใหญ่

และเครือข่ายภาคประชาชนก็สนับสนุนและเรียกร้องมาโดยตลอด

เมื่อ สนช. พิจารณาร่างกฎหมายเรียงไปตามคิวจนถึงร่าง พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปรากฏว่ามีการเดินเกมให้เลื่อนวาระไปต่อท้ายคิว(โดยที่รัฐมนตรีผู้เสนอร่างกฎหมายไม่ทราบเรื่องด้วยเลย) ผมต้องรีบประสานงานภายใน ทำให้จับทิศได้ว่ามีความพยายามบล็อกไม่ให้ร่างกฎหมายนี้สำเร็จจริง ๆ

ผมต้องลุกขึ้นอภิปรายไม่เห็นด้วยที่จะเลื่อนการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปต่อท้ายคิว เพราะเป็นร่างกฎหมายเป็นประโยชน์แก่ประชาชน แต่ก็แพ้มติ ร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้จึงต้องเลื่อนไปอยู่ท้ายคิวรอการพิจารณาในวันสุดท้ายที่ สนช. กำหนดว่าจะพิจารณากฎหมาย

มีเพื่อน สนช. บางท่านส่งข่าวว่า นี่เป็นแผนจะปล่อยให้ร่าง พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตกไป พร้อมกับร่าง พ.ร.บ. อื่นอีก ๓ ฉบับ ที่ถูกเลื่อนไปต่อท้ายเหมือนกัน

ผมจึงต้องประสานงาน เดินแผนและเฝ้าระวังอย่างสุดฤทธิ์

ในที่สุดก็พบทางออกสายกลางคือ ต้องยอมตัดสาระสำคัญในบางมาตราที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการโฆษณาออก เพื่อไม่ต้องเข้าไปอภิปรายโต้แย้งถกเถียงกันในสภาอีก โดยให้ร่างกฎหมายนี้

ออกมาเป็นกฎหมายใช้บังคับไปก่อน เอาส่วนดีมาใช้ประโยชน์ สิ่งใดที่ยังไม่ได้ก็ต้องยอม เอาไว้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกันในวันข้างหน้าเมื่อโอกาสเอื้ออำนวยก็แล้วกัน

แม้มีทางออกเช่นนี้แล้ว แต่ทางเดินก็ไม่ง่ายดังคิด

เพราะทราบว่ามีการวางเกมจะให้นับองค์ประชุม สนช. ก่อนการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในตอนกลางคืนของวันที่ สนช. จะพิจารณากฎหมายเป็นวันสุดท้าย (๒๑ ธ.ค. ๕๐) ซึ่งเชื่อว่าช่วงเวลากลางคืนเช่นนั้นองค์ประชุมจะอยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งก็จะทำให้ประชุมต่อไม่ได้ ร่างกฎหมายที่ค้างอยู่ ๔ ฉบับก็จะเป็นอันตกไปทั้งหมด

ผมวิ่งแก้เกมอย่างสุดตัว โดยประสานทั้งในและนอกสภาโดยเฉพาะกับท่านประมุขของฝ่ายนิติบัญญัติ

แล้วที่สุด ร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ก็ได้เข้าสู่การพิจารณาของ สนช. ก่อนเที่ยงคืนของวันนั้น ผมลุกขึ้นชี้แจงในนามคณะกรรมาธิการแทนรัฐมนตรีโดยขอตัดสาระสำคัญบางมาตราออก เพื่อให้การพิจารณารายมาตราที่เหลือเป็นไปอย่างราบรื่นและรวดเร็ว ตามที่ตกลงไว้กับหลาย ๆ ฝ่าย

ร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้จึงสามารถคลอดออกมาเป็นกฎหมายได้เป็นฉบับสุดท้ายของ สนช. ชุดนี้ ด้วยคะแนนเสียงเห็นด้วย ๗๑ เสียง เสียงไม่เห็นด้วยยังคงหนาแน่นเช่นเดิมคือ ๓๖ เสียง

ก็เป็นอันว่า พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับแรกของประเทศไทยคลอดออกมาเป็นกฎหมายได้สำเร็จในยุครัฐบาลและสภาที่มาจากการแต่งตั้ง

แต่เป็นการคลอดที่หวุดหวิดอย่างที่สุด

เพราะเมื่อสภาพิจารณาร่างกฎหมายฉบับนี้เสร็จ ก็มีผู้เสนอขอให้นับองค์ประชุมทันที (ตามแผนการที่ผมทราบมาก่อนนั่นเอง) ประธาน สนช. ต้องสั่งพักการประชุมชั่วคราว เพื่อเช็คจำนวน สนช. ที่ยังเหลืออยู่ ปรากฏว่าเหลือไม่ถึงกึ่งหนึ่ง

ประธานจึงสั่งปิดประชุม ยุติการพิจารณากฎหมายที่ค้างอยู่ทั้งหมด

นี่ถ้าแก้เกมไม่ทันกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็แท้งไปแล้ว •

๙

เลขา รมต. (จำเป็น)

สอบทุจริต

"ผมเคยรับรู้มาตลอดว่ากระทรวงแห่งนี้
มีความสงบร่มเย็น ข้าราชการมีวิชาการ
มีหลักการ ซื่อสัตย์สุจริต
ทำงานกันอย่างจริงจัง
มีผลงานเป็นที่ยอมรับมายาวนาน"

เมื่อรัฐมนตรีเข้ารับหน้าที่ มีเรื่องสำคัญค้างคาเรื้อรังมานานอยู่เรื่องหนึ่ง คือ ปัญหาทุจริตเกี่ยวกับการจัดจ้างติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์และการจัดซื้อรถพยาบาลของกระทรวงที่คาราคาซังผ่านรัฐมนตรีว่าการแล้ว ๒ - ๓ ท่าน

ข้อสงสัยการทุจริต พาดพิงไปถึงทั้งนักการเมืองและข้าราชการประจำระดับสูงหลายคน

รัฐมนตรีที่มาจากการปฏิรูปการปกครอง (ซึ่งมีเหตุผล ๑ ใน ๔ ของการปฏิรูปการปกครองก็คือ การปราบปรามทุจริตคอรัปชั่น) จึงต้องรีบจับเรื่องนี้ขึ้นมาตรวจสอบ

ผมได้รับมอบหมายให้ศึกษาเรื่องทั้งหมดโดยละเอียด จากนั้นก็มีการหารือระหว่างรัฐมนตรีที่ปรึกษารัฐมนตรีและผู้เกี่ยวข้องบางคน

พบว่า ก่อนหน้านั้นมีการตั้งคณะกรรมการสืบหาข้อเท็จจริงหลายชุดแล้ว ได้ข้อมูลมากพอ รัฐมนตรีจึงตัดสินใจสั่งให้ตั้งคณะกรรมการสอบวินัยร้ายแรงกับข้าราชการบางคน ในกรณีการจัดจ้างติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์ และกรณีการเตรียมจัดซื้อรถพยาบาลระดับสูงครั้งแรก

นอกจากนั้นก็ได้ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงการจัดซื้อรถพยาบาลระดับสูงครั้งที่สองที่มีผู้ร้องเรียนเข้ามาเช่นกันเพื่อหามูลความจริงรายงานต่อ สตง. และสั่งการให้มีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ไม่เรียบร้อยที่ตรวจสอบพบ

เรื่องกรณีเหล่านี้ เป็นเรื่องยาว มีข้อมูลตื้นลึกหนาบางมากมาย มีการกล่าวหาโจมตี ร้องเรียนกันไปมา แบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย เป็นความแตกแยกอย่างเรื้อรังในกระทรวงมานานหลายปี

ซึ่งในที่สุดก็ยังไม่รู้ว่าจะจบลงได้อย่างไรเหมือนกัน

เมื่อสมัยที่ผมยังเป็นข้าราชการเด็ก ๆ ทำงานอยู่ในต่างจังหวัด ผมเคยรับรู้มาตลอดว่ากระทรวงแห่งนี้มีความสงบร่มเย็น ข้าราชการมีวิชาการ มีหลักการ ซื่อสัตย์สุจริต ทำงานกันอย่างจริงจัง มีผลงานเป็นที่ยอมรับมายาวนาน แต่ต่อมาเมื่อต้องมาตกอยู่ภายใต้การบริหารงานของฝ่ายนโยบายที่มือไม่สะอาดในบางยุคบางสมัยที่ผ่านมามีผลทำให้เกิดการทุจริตและการพยายามที่จะทุจริต มีการแบ่งแยกแล้วปกครองไม่ยึดหลักคุณธรรม ส่งผลให้ข้าราชการเกิดความแตกแยก แบ่งพวกแบ่งสาย เป็นเรื่องที่น่าเศร้า

มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนกันไปมาครั้งแล้วครั้งเล่า ความสงบร่มเย็นหายไป ความหวาดระแวงปกคลุมไปทั่ว

ไม่น่าเชื่อว่า พลังอำมหิต จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ถึงเพียงนี้ •

โรงพยาบาล **จิตอาสา**

"การมีอาสาสมัครในโรงพยาบาล
จะทำให้การบริการในโรงพยาบาลมีชีวิตชีวาเพิ่มขึ้น
เจ้าหน้าที่มีคนช่วยแบ่งเบาภาระงาน บริการก็ดีขึ้น
ผู้ป่วยและญาติก็ได้รับบริการที่ดีขึ้น
มีความสุขมากขึ้น"

ในช่วง ๒ - ๓ ปีมานี้ มีแนวคิดการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข บนหลักคิด **"บริการที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์"** (Humanized Health Care) เกิดขึ้นและกำลังจะเป็นกระแสใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ เพราะช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ประเทศของเรามุ่งพัฒนาประเทศด้วยการยึดตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้ละเลยมิติด้านอื่นไปมาก

บริการสาธารณสุขก็เช่นกัน หันไปให้ความสนใจที่เงิน ๆ ทอง ๆ กันมากเกินไป ทำให้มิติด้านมนุษย์ สังคม และจิตวิญญาณด้อยลงไป จำเป็นต้องชวนกันคิดทบทวนใหม่

เมื่อรัฐมนตรีเข้ารับงาน ก็ประกาศนโยบาย **"โรงพยาบาลจิตอาสา"** โดยการส่งเสริมให้โรงพยาบาลทุกแห่งชักชวนประชาชน นักเรียน นักศึกษา เยาวชนผู้มีจิตอาสา เข้ามาช่วยทำงานต่าง ๆ ในโรงพยาบาลตามความเหมาะสม

การมีอาสาสมัครในโรงพยาบาล จะทำให้การบริการในโรงพยาบาลมีชีวิตชีวาเพิ่มขึ้น เจ้าหน้าที่มีคนช่วยแบ่งเบาภาระงาน บริการก็ดีขึ้น ผู้ป่วยและญาติก็ได้รับบริการที่ดีขึ้น มีความสุขมากขึ้น บรรยากาศการทำงานในโรงพยาบาลก็จะมีมิติของความเป็นเพื่อนมนุษย์ซึ่งกันและกันมากขึ้น พฤติกรรมของทุกฝ่ายจะเปลี่ยนไปในทางที่ดี

เดิมมีโรงพยาบาลบางแห่งพยายามทำอยู่บ้างแล้ว เช่นที่โรงพยาบาลน้ำพอง โรงพยาบาลอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ก็มีอาสาสมัครมาช่วยบริการผู้ป่วยนอกทุกวัน ที่โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จังหวัดนนทบุรี ก็มีอาสาสมัครมาช่วยทำงานในแผนกต่าง ๆ ของโรงพยาบาลวันละร่วมร้อยคน ทำอย่างนี้มาหลายปีแล้ว เป็นต้น

แต่เมื่อมีนโยบายจากรัฐมนตรี การเมืองส่งสัญญาณให้ชัดเจนขึ้น จึงมีการขยายวงทำกันมากขึ้นตามลำดับ

บางโรงพยาบาลมีอาสาสมัครมาคอยต้อนรับผู้ป่วย ให้คำแนะนำช่วยเหลือ

บางแห่งมีนักเรียนมาคอยช่วยเหลือผู้ป่วยที่พักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล

บางแห่งมีอาสาสมัครมาเล่นดนตรี มาช่วยจัดกิจกรรมให้กับผู้ป่วยและญาติ

บางแห่งมีอาสาสมัครไปเยี่ยมบ้าน ไปคอยดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง ไปค้นหาผู้ป่วยที่เป็นเบาหวานเป็นความดันโลหิตสูงแต่ไม่รู้ตัว ฯลฯ

ซึ่งล้วนเป็นการพัฒนาที่ทำให้ทุกฝ่ายมีความสุข เป็นเรื่องที่น่ายินดี

ในขณะเดียวกัน รัฐมนตรีได้เห็นชอบให้จัดทำโครงการเปิดโรงพยาบาลชุมชนใหม่ ๙ แห่ง เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเรียกชื่อเล่น ๆ ว่า **"โรงพยาบาลจิตอาสา"**

โรงพยาบาลจิตอาสาเหล่านี้ เปิดให้มีตัวแทนภาคประชาชนเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารโรงพยาบาลร่วมกับผู้บริหารฝ่ายโรงพยาบาล เพื่อวางแผน กำกับดูแล และช่วยกันพัฒนาบริการของโรงพยาบาลให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จะมีผลทำให้สัมพันธภาพระหว่างชุมชนกับโรงพยาบาลเป็นไปอย่างใกล้ชิด พึ่งพาอาศัย เกื้อกูลซึ่งกันและกัน แม้โรงพยาบาลจะขึ้นกับสังกัดกระทรวงแต่ก็เป็นเสมือนโรงพยาบาลของชุมชนมากขึ้น ซึ่งในอนาคตต่อไปหากจะมีการพัฒนาให้เป็นโรงพยาบาลของชุมชนอย่างแท้จริงได้ก็จะดีที่สุด

มีการทยอยทำพิธีเปิดโรงพยาบาลจิตอาสาไปแล้วหลายแห่งอย่างเช่นที่โรงพยาบาลลืออำนาจ จังหวัดสุรินทร์ โรงพยาบาลยี่งอ

จังหวัดนราธิวาส โรงพยาบาลวัดจันทร์ บนเขตที่สูงของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

บางแห่งกำลังอยู่ระหว่างเตรียมการ

แนวคิดบนนโยบายเช่นนี้ น่าจะขยายผลให้กว้างขวาง

ความขัดแย้งระหว่างโรงพยาบาลกับประชาชนที่ดูเหมือนว่ากำลังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จะได้ลดน้อยถอยลงได้บ้าง •

โรงงาน**วัคซีน**

นอกจากใช้มาตรการควบคุม
ป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ เพื่อลดความเสี่ยง
ที่จะแพร่กระจายจากสัตว์มาติดคนแล้ว
ก็ยังต้องจำเป็นต้องพัฒนา **"วัคซีน"**
มาฉีดให้กับคน เพื่อลดความรุนแรง

เป็นที่ทราบกันดีว่า ไข้หวัดนกกำลังเป็นมหันตภัยสำหรับมนุษยชาติในยุคสมัยนี้

ที่จริงไข้หวัดใหญ่ทั้งหลายก็คือ ไข้หวัดที่กลายพันธุ์มาจากสัตว์เช่นกัน

ไข้หวัดนกก็เป็นไข้หวัดใหญ่ชนิดหนึ่ง ที่กำลังกลายพันธุ์ไปเรื่อย ๆ ช่วงแรกนี้ เมื่อมนุษย์ยังไม่คุ้นเคย เมื่อใครได้รับเชื้อเข้าไปก็จะเกิดอาการรุนแรงและมีอัตราเสียชีวิตค่อนข้างสูง ต่อไปเมื่อเชื้อโรคปรับตัวลดความรุนแรงลง ก็จะแพร่ระบาดได้กว้างขึ้น เมื่อการระบาดกว้างขวาง มนุษย์มีความต้านทานเพิ่มขึ้น ไข้หวัดชนิดนี้ก็จะลดความร้ายแรงลงตามลำดับ

แต่เราจะรอให้เป็นไปตามธรรมชาติอย่างนั้นไม่ได้ เพราะผู้คนจะต้องเจ็บป่วยล้มตายเป็นจำนวนมาก

ทางแก้นอกจากใช้มาตรการควบคุมป้องกันการแพร่กระจายเชื้อเพื่อลดความเสี่ยงที่จะแพร่กระจายจากสัตว์มาติดคนแล้ว ก็ยังต้องจำเป็นต้องพัฒนาวัคซีนมาฉีดให้กับคน เพื่อลดความรุนแรง หากคนได้รับเชื่อไข้หวัดนกในภายหลัง

การฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่ (ซึ่งมีอยู่หลายสายพันธุ์) จึงเป็นอีกมาตรการหนึ่งของการป้องกันโรคนี้

ปัจจุบันโลกมีเทคโนโลยีการผลิตวัคซีนไข้หวัดใหญ่แล้ว แต่การผลิตยังจำกัด หากมีการระบาดของไข้หวัดใหญ่อย่างรุนแรงจะขาดแคลนวัคซีนทั้งโลก มีเงินมากสักเท่าใดก็หาซื้อที่ไหนไม่ได้ ประเทศของเราจึงควรรีบตั้งโรงงานเพื่อผลิตวัคซีนไข้หวัดใหญ่ให้ได้เอง เพื่อใช้ในประเทศของเราเป็นการลงทุนเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงด้านสุขภาพให้กับคนไทย ไม่ใช่ลงทุนเพื่อหวังความคุ้มทุนทางเศรษฐกิจ ถ้ามีวัคซีนผลิตได้เกินความต้องการในประเทศก็สามารถขายให้กับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคของเราได้ด้วย

รัฐมนตรีมีนโยบายเรื่องนี้ชัดเจน พร้อมกันนั้นก็สั่งการให้องค์การเภสัชกรรมทำโครงการตั้งโรงงานผลิตวัคซีนไข้หวัดใหญ่เป็นการเร่งด่วน เพื่อเสนอต่อ ครม. และของบประมาณปี ๒๕๕๑ ให้ทัน จะได้เริ่มลงมือก่อสร้างโดยเร็ว จะชักช้าต่อไปไม่ได้ เพราะแนวโน้มการระบาดใหญ่ของไข้หวัดนกมีมากขึ้นเรื่อย ๆ

ผมจึงต้องรับหน้าที่เข้าประสานช่วยดูเรื่องการเสนอโครงการและการตั้งงบประมาณ

การเสนอโครงการต่อ ครม. รอบแรกมีปัญหา เพราะเสนอเร็วเกินไป ยังไม่ผ่านการขอความเห็นจากคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามเงื่อนไขในฐานะที่องค์การเภสัชกรรมเป็น

รัฐวิสาหกิจ จึงต้องกลับไปขอมติคณะกรรมการก่อน เวลาก็เสียไปอีก

แต่ในที่สุดโครงการจัดตั้งโรงงานวัคซีนไข้หวัดใหญ่ก็ได้เข้า ครม. และผ่านออกมา โดยอนุมัติให้ใช้งบประมาณต่อเนื่อง ๓ ปี มูลค่าทั้งโครงการประมาณ ๑,๔๐๐ ล้านบาท

แต่ปี ๒๕๕๑ จะได้แค่เงินค่าออกแบบเท่านั้น การก่อสร้างจริงก็จะล่าช้าไปอีก ๑ ปี

จึงต้องทำเรื่องขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณประจำปี ๒๕๕๑ ให้ ครม. อนุมัติอีกรอบ

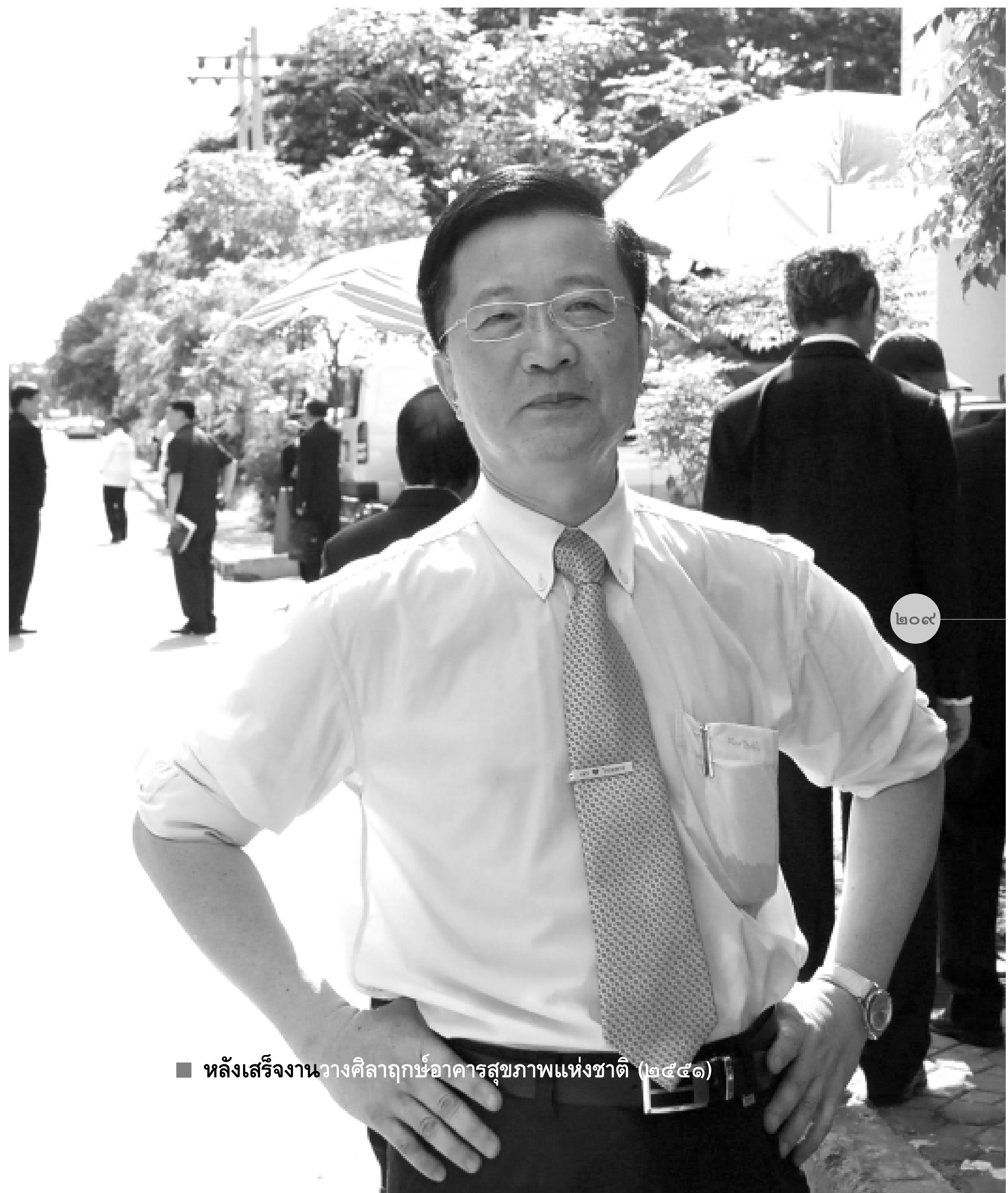
แล้วก็ไปรอลุ้นในคณะกรรมาธิการงบประมาณของสภานิติบัญญัติแห่งชาติอีกต่อหนึ่ง

โชคดีที่สำนักงบประมาณเข้าใจและให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

และมีท่านประธานคณะกรรมาธิการสาธารณสุขผู้มากด้วยบารมีนั่งเป็นคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณา ร่าง พ.ร.บ. งบประมาณ ฯ ช่วยดูแลให้ด้วย

ทุกอย่างจึงสำเร็จ น่าจะเริ่มก่อสร้างโรงงานวัคซีนไข้หวัดใหญ่ได้ในปี ๒๕๕๑ นี้

แต่กว่าประเทศไทยจะผลิตวัคซีนไข้หวัดใหญ่ได้เองก็ยังต้องรออีกระยะหนึ่ง •

■ หลังเสร็จงานวางศิลาฤกษ์อาคารสุขภาพแห่งชาติ (๒๕๕๑)

กระจายอำนาจ

"ผมจึงอยากให้การทดลอง
ถ่ายโอนสถานีอนามัย
ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการหารูปแบบ
การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในครั้งนี้
เป็นเหมือน **ลิงตัวที่ร้อย**"

ผมเคยไปประเทศบราซิลมาแล้ว ๒ ครั้ง

ครั้งล่าสุดไปกับคณะของรัฐมนตรี ดูงานการพัฒนายาและการบริการสาธารณสุขท้องถิ่น แล้วเลยไปประชุมเรื่องการสาธารณสุขมูลฐานที่ประเทศอาร์เจนติน่า

บราซิลอยู่ในอเมริกาใต้ มีพื้นที่ใหญ่โตมากประมาณ ๑๖ เท่าของไทย มีประชากร ๓ เท่าของไทย คือประมาณ ๑๘๐ ล้านคน มีทั้งผิวขาว เหลือง และดำ คนบราซิลมีอัธยาศัยดี สนุกสนาน

เวลาพูดถึงบราซิล เราจะนึกถึงดนตรีจังหวะ **“แซมบ้า”** และนึกถึง **“เปเล่”** ไข่มุกดำ ราชาลูกหนังของโลก

คนบราซิลส่วนใหญ่พูดภาษาโปรตุกีส เพราะเคยเป็นเมืองขึ้นของโปรตุเกสมานาน ระดับการพัฒนาใกล้เคียงกับไทย ยังมีคนจนอยู่มากทั้งในชนบทและในเมือง (คาดว่ามีคนยากจนประมาณ ๕๐ ล้านคน) ความร่ำรวยกระจุกอยู่ในเมืองคล้ายบ้านเรา

แต่เพิ่งอ่านข่าวเจอว่า เมื่อเร็ว ๆ นี้เขาขุดเจอบ่อน้ำมันใหญ่เป็นที่สองของโลก ประชาชนจะมีฐานะ อยู่ดีกินดีขึ้นมามากน้อยสักแค่ไหนไม่รู้เหมือนกัน

ประเทศบราซิลมีรัฐธรรมนูญเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ก้าวหน้ามาก มุ่งเน้นประชาธิปไตยและส่งเสริมการกระจายอำนาจอย่างเป็นรูปธรรม

เขาแบ่งการปกครองประเทศเป็น ๒๖ รัฐ และ ๑ เขตนครหลวง แต่ละรัฐแบ่งหน่วยปกครองท้องถิ่น (municipality) ย่อยลงไปอีก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับของเขามีบทบาทหน้าที่และอำนาจในการบริหารและจัดบริการสาธารณะชัดเจนมาก รัฐบาลส่วนกลางดูแลเฉพาะเรื่องใหญ่ ๆ ได้แก่ความมั่นคง การบังคับใช้กฎหมายรวม การบริการสาธารณะระดับสูงหรือที่ต้องรวมศูนย์ การสนับสนุนงบประมาณและสนับสนุนความเข้มแข็งของท้องถิ่น

ผมและคณะมีโอกาสไปเยี่ยมโรงพยาบาลในชนบทคล้ายโรงพยาบาลประจำจังหวัดของบ้านเรา ขึ้นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของที่นั่น แพทย์ พยาบาล บุคลากร สาธารณสุขทั้งหมดเป็นบุคลากร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีพยาบาลเป็นผู้อำนวยการ ทำหน้าที่บริหารโรงพยาบาล แพทย์ทั้งหลายทำหน้าที่บริการประชาชนตามวิชาชีพของตน ไม่ต้องมาแย่งกันเป็นผู้บริหาร

กระทรวงสาธารณสุขของรัฐบาลกลางทำหน้าที่รักษากฎหมายกลาง สนับสนุนวิชาการ ดูแลมาตรฐานบริการและสนับสนุนงบประมาณในโครงการที่เป็นแผนงานระดับชาติ

ข้อดีคือ สายการบังคับบัญชาสั้น สามารถจัดบริการโดยคนในท้องถิ่น เพื่อคนในท้องถิ่น ได้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการ แต่ก็มีข้อเสียเหมือนกันคือ งานบางอย่างที่ต้องทำข้ามขอบเขตพื้นที่ หรือต้องการวิชาการขั้นสูง หรืองานด้านป้องกันควบคุมโรคบางอย่างด้อยลงไป ต้องอาศัยการหนุนเสริมจากส่วนกลางอย่างดีพอ

ของบ้านเรา พูดเรื่องการกระจายอำนาจกันมานาน ที่ชัดที่สุดก็คือสิ่งที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ และมีการออกกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจ พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่การดำเนินการจริงไม่เป็นไปตามแผน เพราะเราติดการรวมศูนย์อำนาจมาช้านาน

งานด้านสาธารณสุข มีการถ่ายโอนกิจกรรมบางอย่างไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่บ้าง แต่นับว่าเป็นส่วนน้อย เคยมีความพยายามกำหนดแนวทางการถ่ายโอนสถานพยาบาลไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาตั้งแต่ราวปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๕

แต่ไม่มีการดำเนินการจริง ทั้งที่เป็นช่วงสมัยรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

รัฐมนตรีที่มาจากการแต่งตั้งได้หยิบเรื่องนี้ขึ้นมาทำต่อ โดยผลักดันการทดลองถ่ายโอนสถานีอนามัยประมาณ ๓๐ แห่งไปให้ อบต. ซึ่งมีการเตรียมการโดยละเอียดอย่างเป็นขั้นเป็นตอนมาก่อน ยึดหลักความสมัครใจและความพร้อมของทั้ง ๒ ฝ่าย

การถ่ายโอนนี้ เริ่มดำเนินการเพียง ๓๐ แห่ง จากสถานีอนามัยทั้งประเทศราว ๑๐,๐๐๐ แห่ง เป็นการดำเนินการเพื่อหาบทเรียนมาใช้ประกอบการพิจารณาในขั้นต่อ ๆ ไป แม้ทำเพียงนิดเดียว แต่ก็มีแรงต้านมหึมาจากข้าราชการระดับสูงส่วนหนึ่งในส่วนกลาง จนเกือบจะกลายเป็นความขัดแย้งที่รุนแรง

บางคนบอกว่า เป็นความปกติธรรมดาของการเปลี่ยนแปลงที่ต้องมีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายที่ต่อต้านความเปลี่ยนแปลง

ผมก็ไม่รู้เหมือนกันว่า ถ้าบ้านเรายังคงมุ่งแนวอนุรักษ์นิยมรวมศูนย์อำนาจการบริหารงานสาธารณะและการจัดบริการสาธารณะไว้เช่นนี้อีกต่อไป บ้านเราจะพัฒนาไปได้อย่างไรในยุคที่สังคมมีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ

ผมจึงอยากให้การทดลองถ่ายโอนสถานีอนามัยซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการหารูปแบบการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในครั้งนี้ เป็นเหมือน **ลิงตัวที่ร้อย**

กาลครั้งหนึ่ง มีรถบรรทุกหัวมันประสบอุบัติเหตุพลิกคว่ำที่ริมทะเล หัวมันกระจายเกลื่อนชายหาด ฝูงลิงจากป่าใกล้เคียงพากันมาเก็บหัวมันกิน แต่ก็กินได้ไม่สะดวกนัก เพราะหัวมันเต็มไปด้วยเม็ดทราย ลิงทุกตัวจึงต้องค่อย ๆ กินเหมือนกันอย่างนั้น

แล้วก็มีลิงตัวที่ร้อยคว้าหัวมันปนทรายไปแกว่งในน้ำทะเล ทรายหลุดออกหมด ลิงจึงกินหัวมันปลอดเม็ดทรายได้อย่างเอร็ดอร่อย

จากนั้น ลิงทั้งฝูงจึงทำตามทุกตัว (ฮา) •

๙ เลขา รมต. (จำเป็น)

พ.ร.บ.สุขภาพ แห่งชาติ

“สุขภาพหมายความกว้างถึงเรื่องของ
สุขภาวะที่เป็นองค์รวมทั้งมิติทางกาย
ทางใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ
สุขภาพคือเรื่องของการ
อยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข”

ร่าง พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ เป็นร่างกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่มีการจัดทำกันมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ แต่จนถึงปี ๒๕๔๙ ก็ยังไม่สัมฤทธิ์ผล

ร่างกฎหมายฉบับนี้ ไม่ใช่กฎหมายทางการแพทย์และสาธารณสุข ไม่ใช่กฎหมายว่าด้วยเรื่องมดหมอหยูกยา แต่เป็นกฎหมายที่เปิดมุมมองใหม่ในเรื่องสุขภาพ โดยมองว่า **สุขภาพหมายความกว้างถึงเรื่องของสุขภาวะที่เป็นองค์รวมทั้งมิติทางกาย ทางใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ สุขภาพคือเรื่องของการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข**

สุขภาพจึงเป็นเรื่องของทุกคน ทุกภาคส่วนในสังคม ทุกคนล้วนมีส่วนสำคัญต่อการสร้างสุขภาพหรือสร้างให้เกิดสุขภาวะทั้งในระดับตนเองครอบครัว ชุมชน องค์กร และสังคมโดยรวม

ร่างกฎหมายฉบับนี้ กำหนดสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพขึ้นใหม่บางประการ เช่น

“บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ”

ในขณะเดียวกันก็กำหนดหน้าที่ไว้ว่า

“บุคคลมีหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการให้เกิดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ”

“บุคคลมีสิทธิทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตตน หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วยได้” เป็นต้น

พร้อมกันนี้ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการมาจาก ๓ ฝ่ายคือ ฝ่ายการเมืองระดับชาติและการเมืองท้องถิ่น ฝ่ายวิชาการวิชาชีพ และตัวแทนภาคประชาสังคม ทำหน้าที่เสนอแนะและให้คำปรึกษาต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพคือทำหน้าที่เชื่อมประสานพลังทุกฝ่ายในสังคมเข้ามาทำงานพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพร่วมกัน เหมือนเป็นกลไก **“ตัวช่วย”** รัฐบาลในการทำงานเชิงนโยบายที่มีผลต่อสุขภาพนั่นเอง

มีการกำหนดให้สนับสนุนกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่เรียกว่า **“สมัชชาสุขภาพ”** ทั้งในระดับพื้นที่และระดับชาติ รวมไปถึงสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในสังคมเข้ามาทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพร่วมกัน แล้วก็เสนอและผลักดันนโยบายเหล่านั้นให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

อย่างเป็นรูปธรรม

นี่คือการออกแบบเครื่องมือทำงานตามแนวทางประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีการทดลองดำเนินการมา ๖ - ๗ ปี ในช่วงที่ยกร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้

สำหรับการยกร่างกฎหมายฉบับนี้ก็เช่นกัน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางเพื่อให้ทุกฝ่ายในสังคมได้เข้ามาช่วยกันคิดช่วยกันร่าง โดยเริ่มจากการทำงานทางวิชาการแล้วยกร่างออกมาเป็นกรอบความคิดระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการ แล้วนำไปรับฟังความคิดเห็นทั่วประเทศ

จากนั้น จึงค่อยยกร่างพระราชบัญญัติ แล้วนำร่าง พ.ร.บ. กลับไปรับฟังความคิดเห็นในเวทีสมัชชาสุขภาพทุกจังหวัดทั่วประเทศ แล้วปรับปรุงร่าง พ.ร.บ. นำเข้ารับฟังความเห็นในเวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

ในช่วงที่ยกร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้นั้น มีความคิดว่าจะทำให้ พ.ร.บ. ฉบับนี้เป็นเสมือนกฎหมายแม่บทด้านสุขภาพของคนไทย เพื่อที่จะกำหนดปรัชญา ทิศทาง แนวทางของระบบสุขภาพแห่งชาติ เรียกชื่อกันเล่น ๆ ว่าเป็น **“ธรรมนูญด้านสุขภาพของคนไทย”**

มีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๓ สมัยช่วงปลายของรัฐบาลชวน ๒ ตั้งคณะกรรมการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (คปรส.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะกิจภายใต้สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) เป็นหน่วยงานเลขานุการ

เมื่อยกร่างกฎหมายเสร็จ นำเข้าสู่สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เดือนสิงหาคม ๒๕๔๕ นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมารับร่างกฎหมายไปดำเนินการในขั้นตอนบริหารเพื่อส่งเข้าสู่ขั้นตอนนิติบัญญัติ

โดยมีการวางแผนว่า ตั้งแต่เริ่มยกร่าง จนถึงกฎหมายสำเร็จน่าจะใช้เวลาประมาณ ๓ ปี

แต่ร่างกฎหมายที่ส่งให้รัฐบาลรับไปดำเนินการ ไปติดขัดที่ขั้นตอนของฝ่ายบริหารนาน ๒ ปีเศษ กว่าจะผ่าน ครม. ไปกฤษฎีกา แล้วกลับมา ครม. อีกครั้งหนึ่ง เพื่อส่งไปยังสภาผู้แทนราษฎร ก็ย่างเข้าปลายปี ๒๕๔๘

ร่าง พ.ร.บ. ที่ผ่านการพิจารณาของกฤษฎีกา มีการตัดเนื้อหาส่วนที่เป็นรายละเอียดออกทั้งหมด โดยระบุให้ไปเขียนเป็น **“ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ”** เพื่อให้เป็นส่วนประกอบของกฎหมาย

ฉบับนี้ในภายหลัง โดยสาระสำคัญของกฎหมายคงไว้ในส่วนที่เป็นโครงสร้างและกลไกการทำงาน โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแหงชาติขึ้นเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ อยู่ในกำกับนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

สภาผู้แทนราษฎร พิจารณาร่างกฎหมายฉบับนี้วาระที่ ๑ ในวันสุดท้ายของการประชุมสภา (๑๔ ธ.ค. ๒๕๔๘) มีมติรับหลักการด้วยคะแนนเห็นด้วย ๒๗๗ เสียง งดออกเสียง ๓ เสียง ไม่มีผู้ไม่เห็นชอบ แสดงว่าทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านในขณะนั้นให้การสนับสนุนทั้งหมด

จากนั้นร่าง พ.ร.บ. ก็เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมาธิการวิสามัญที่สภาแต่งตั้งขึ้น จำนวน ๔๗ คน

ในฐานะที่ผมได้รับมอบหมายให้มาทำหน้าที่ดูแลงานนี้ตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ ในตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ ก็ได้เข้าไปเป็นกรรมาธิการด้วย โดยได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยเลขานุการของคณะกรรมาธิการ

คณะกรรมาธิการฯ พิจารณาร่างกฎหมายไปได้ ๗ ครั้ง ก็เกิด

การยุบสภาเสียก่อน เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

ก็เป็นอันว่าร่าง พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ ต้องชะงักลงอีกครั้งหนึ่ง หลังจากใช้เวลาตั้งแต่เริ่มทำมาเกือบ ๖ ปี โดยไม่รู้เลยว่าจะมีโอกาสสำเร็จเมื่อใด

เพราะหลังจากนั้น บ้านเมืองก็เข้าสู่ยุควิกฤตที่มีความแตกแยกเกิดขึ้นในสังคมอย่างรุนแรง จนกระทั่งมีการปฏิรูปการปกครองเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ก็จบลง ร่างกฎหมายที่ค้างอยู่ในสภาก็ตกทั้งหมด

ต้องรอเริ่มตั้งต้นกันใหม่ •

โอกาสเปิด

"ผมต้องสวมหมวก ๓ ใบคือ
เป็นทั้งหัวหน้าหน่วยงานเจ้าของร่างกฎหมาย
เป็นทั้งเลขาฯ รัฐมนตรีทำหน้าที่ผลักดัน
และเป็นทั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ทำหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมายฉบับนี้"

เดือนตุลาคม ๒๕๔๙ หลังการปฏิรูปการปกครองฯ เมื่อมีรัฐบาลจากการแต่งตั้งเข้าบริหารประเทศ

โดยไม่คาดคิดมาก่อน ผมได้รับการชวนให้มาทำหน้าที่เลขานุการรัฐมนตรีว่าการอีกบทบาทหนึ่ง

ผมจึงมีหน้าที่ต้องตรวจสอบว่ามีร่างกฎหมายใดตกค้างอยู่ในสภาเดิมบ้าง แล้วก็ประสานหน่วยงานเจ้าของเรื่องพิจารณาทบทวนว่าร่างกฎหมายฉบับใดสมควรดำเนินการต่อก็ให้รีบเสนอต่อรัฐมนตรีเพื่อให้ครม. พิจารณากันใหม่

ผมเองก็เสนอร่าง พ.ร.บ. สุขภาพแหงชาติต่อรัฐมนตรีทันทีเมื่อท่านเข้ารับงาน จากนั้นก็เข้าสู่การพิจารณาของครม. อย่างรวดเร็ว

เดือนถัดมาร่างกฎหมายฉบับนี้ก็เข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ช่วงนั้นมีร่างกฎหมายเข้าครม. และส่งเข้าสภาน้อยมาก เพราะทั้ง ๒ ส่วนเพิ่งเริ่มเข้ารับหน้าที่ใหม่ได้ไม่นาน

ร่าง พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติจึงผ่านการพิจารณาวาระที่ ๑ ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ ด้วยคะแนนเสียงเห็นด้วย ๑๑๘ เสียง ไม่เห็นด้วย ๕ เสียง งดออกเสียง ๑ เสียง

ผมต้องสวมหมวก ๓ ใบคือ เป็นทั้งหัวหน้าหน่วยงานเจ้าของร่างกฎหมายฉบับนี้ เป็นทั้งเลขานุการรัฐมนตรีทำหน้าที่ผลักดันอยู่ในฝ่ายบริหาร และเป็นทั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมายฉบับนี้ไปพร้อม ๆ กัน

จะเรียกว่าผลประโยชน์ทับซ้อนก็คงไม่ผิด

แต่ไม่ใช่ผลประโยชน์ของตัวผม หากเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวมมากกว่า

มีการตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นพิจารณาวาระที่ ๒ จำนวน ๓๓ คน รัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมาธิการ ฯ ด้วยตัวเอง มีตัวแทนเครือข่ายภาคประชาชนที่ร่วมกันยกร่าง พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติกันมาตั้งแต่ต้น ได้เข้าร่วมเป็นกรรมาธิการด้วยหลายคน

ผมถูกแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมาธิการอีกตามเคย

ใช้เวลาพิจารณาในขั้นกรรมาธิการโดยพิจารณาต่อเนื่องสัปดาห์ละ ๒ วัน ไม่นานก็เสร็จ แล้วจึงสรุปรายงานเสนอต่อประธาน สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในปลายเดือนธันวาคม ๒๕๔๙

ถือเป็นการช่วงชิงเวลา ในช่วงที่โอกาสเปิด หลังจากผลักดันกันมานานกว่าครึ่งทศวรรษ •

เกือบ**ตกม้าตาย**

“**พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ**
จึงกลายเป็นกฎหมายฉบับแรกของปี ๒๕๕๐
ที่สภานิติบัญญัติมีมติให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้
หลังจากที่มีการดำเนินงาน
มานานถึง ๖ ปีเศษ”

ช่วงต้นของการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ ในวาระที่ ๒ ใน สนช. ผ่านพ้นไปด้วยดี

แต่พอถึงช่วงครึ่งหลังของร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ ซึ่งใช้เวลาพิจารณานานกว่า ๒ ชั่วโมง มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านได้อภิปรายชี้ว่าในร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ มีจุดบกพร่องอยู่บางที่ อาจเป็นเพราะว่าในช่วงพิจารณาขั้นกรรมาธิการ ไม่มีนักกฎหมายช่วยดูแลปรับปรุงให้สมบูรณ์เท่าที่ควร ถ้าร่างกฎหมายผ่านออกไปตามที่คณะกรรมาธิการเสนอเข้ามา อาจมีปัญหาในทางปฏิบัติตามมา

เมื่อเจอจุดบกพร่องที่เราไม่คาดคิดมาก่อน ประกอบกับข้ออภิปรายเหล่านั้น ล้วนมีเหตุผลน่ารับฟังทั้งสิ้น

ผมจึงหารือกับท่านรัฐมนตรี แล้วจึงขออนุญาตต่อท่านประธานสภานิติบัญญัติ หยุดพักการประชุม ๒๐ นาที เพื่อปรึกษาหารือคณะกรรมาธิการ

หลังการหารือกันแล้ว สภาก็เปิดประชุมต่อ คณะกรรมาธิการได้ขออนุญาตต่อสภา ขอถอนร่าง พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติกลับไปพิจารณาทบทวนปรับปรุงแก้ไขตามข้อสังเกตของสมาชิกสภา

นิติบัญญัติแห่งชาติก่อน แล้วจะนำกลับมาเสนอใหม่ในการประชุมคราวต่อไป

ที่ประชุม สนช. ปรบมือให้เพราะเห็นว่าคณะกรรมาธิการรับฟังข้อท้วงติงจาก สนช. ด้วยดี และอนุญาตให้คณะกรรมาธิการถอนร่าง พ.ร.บ. ไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไข คณะกรรมาธิการจึงนัดประชุมปรับปรุงแก้ไขร่าง พ.ร.บ. เป็นการด่วน แล้วรีบเสนอกลับไปยังท่านประธาน สนช. โดยเร็ว

หลังปีใหม่ ๒๕๕๐ ถัดจากวันที่มีระเบิดถล่มใน กทม. หลายจุด ไม่กี่วัน เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเปิดประชุม (๔ มกราคม ๒๕๕๐) ก็เข้าสู่การพิจารณาร่าง พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติที่ค้างอยู่เป็นเรื่องแรก

ผมได้รับมอบหมายจากคณะกรรมาธิการให้เป็นผู้ชี้แจงแทน โดยได้กล่าวขอบคุณสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ได้กรุณาชี้แนะเพื่อทำให้ร่างกฎหมายมีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นก็ได้ชี้แจงประเด็นต่าง ๆ ที่คณะกรรมาธิการได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อสังเกตของ สนช. ทุกประเด็น

ที่ประชุม สนช. ใช้เวลาพิจารณาในรอบนี้ไม่ถึง ๒๐ นาที ก็เห็นชอบในวาระ ๒ และให้ผ่านร่าง พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ ประกาศ

ใช้เป็นกฎหมายได้ ด้วยคะแนนเสียงเห็นด้วย ๑๕๔ เสียง ไม่เห็นด้วย ๙ เสียง งดออกเสียง ๒ เสียง

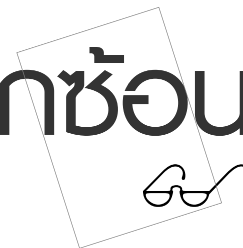
พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ จึงกลายเป็นกฎหมายฉบับแรกของปี ๒๕๕๐ ที่สภานิติบัญญัติมีมติให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้

หลังจากที่มีการดำเนินงานมานานถึง ๖ ปีเศษ

สำหรับผม จากผู้ที่ร่วมทำให้ท้อง แทบไม่น่าเชื่อว่าต้องมาเป็นผู้ร่วมทำคลอด พ.ร.บ. ฉบับนี้ด้วยตนเองด้วย

คิดไปก็คล้ายกับสมัยที่ผมอยู่โรงพยาบาลชุมชนเมื่อ ๓๐ ปีก่อน ภรรยาผมตั้งครรภ์ ผมก็ทำหน้าที่เป็นหมอทำคลอดลูกของผมทั้งสองคนด้วยตัวเอง...ดูว่าจะคล้ายกันโดยบังเอิญ •

โรคแทรกซ้อน

“แต่ก็มีบุคคลอีกผู้หนึ่งยังคงติดใจ
คิดวิตกกังวลเลยเถิดไปไกลว่า
กฎหมายมาตรานี้จะเปิดช่องทางให้มี**การุณยฆาต**
หรือมีการปล่อยให้ผู้ป่วยเสียชีวิต
เพื่อหวังนำอวัยวะของผู้ป่วยไปเปลี่ยนถ่ายให้ผู้อื่น”

เมื่อ พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติผ่านสภาแล้ว มี สนช. ท่านหนึ่งลงมาแถลงข่าวไม่เห็นด้วยกับมาตราที่ให้สิทธิประชาชนสามารถปฏิเสธการรักษาพยาบาลในวาระสุดท้ายของชีวิตตนได้ ในกรณีที่การรักษาพยาบาลนั้นเป็นไปเพียงเพื่อยืดการตาย แต่ไม่สามารถให้ฟื้นกลับคืนมามีชีวิตได้ดังเดิมอีกแล้ว โดยต้องทำเป็นหนังสือแสดงเจตนารมณ์ไว้ล่วงหน้า

ท่านมองว่าจะทำให้เกิด**การุณยฆาต คือ การฆ่าด้วยความเมตตากรุณา**

ซึ่งที่จริงเป็นคนละเรื่องกันเลย

ในกฎหมายฉบับนี้ให้สิทธิแค่แจ้งความจำนงไว้ล่วงหน้าว่าไม่ให้หมอทำอะไรบ้าง เช่น ไม่ให้เจาะคอ ไม่ให้ปั๊มหัวใจ ไม่ใช้ยาฉีดกระตุ้นหัวใจ คือขอจากไปอย่างสงบตามวิถีธรรมชาติ ไม่ใช่อนุญาตให้หมอฉีดยาให้ตาย หรือทำอย่างหนึ่งอย่างใดให้ตาย

แต่ถ้าผู้ป่วยมีความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานจากโรคภัย หมอก็ต้องให้การรักษาช่วยเหลือบรรเทาอาการตามหลักมนุษยธรรมและจริยธรรม จะทอดทิ้งไม่ได้อยู่แล้ว

เมื่อมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เราจึงไปร่วมกับคณะกรรมาธิการการสาธารณสุขสภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดเวทีสาธารณะพูดคุยเรื่องนี้ โดยเชิญทุกฝ่ายมาคุยกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งบรรยากาศก็เป็นไปด้วยดี

แต่ก็มีบุคคลอีกผู้หนึ่งยังคงติดใจคิดวิตกกังวลเลยเถิดไปไกลว่า กฎหมายมาตรานี้จะเปิดช่องทางให้มีการุณยฆาต หรือมีการปล่อยให้ผู้ป่วยเสียชีวิต เพื่อหวังนำอวัยวะของผู้ป่วยไปเปลี่ยนถ่ายให้ผู้อื่นไปโน่น ถึงขั้นเตรียมการยื่นถวายฎีกาขอให้ระงับการประกาศใช้ พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติกันเลยทีเดียว

เมื่อผมทราบเรื่องก็ต้องรีบพูดคุยเจรจาทำความเข้าใจกันยกใหญ่

โชคดีที่ในที่สุดบุคคลผู้นั้นเข้าใจ และมองเห็นว่าส่วนดีในกฎหมายฉบับนี้มีมากมาย จึงควรให้มีการประกาศใช้ตามที่สภาฯ ให้ความเห็นชอบแล้ว สมกับที่ประชาชนจำนวนมากได้ร่วมกันยกร่างขึ้นและรอคอยมาเป็นเวลานานหลายปี

การคิดจะยื่นฎีกาขอยับยั้งกฎหมายฉบับนี้จึงยุติลง

พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติจึงได้ผ่านทุกขั้นตอน จนลงประกาศในราชกิจจานุเบกษามีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการในอีกเดือนสองเดือนถัดจากนั้นมา

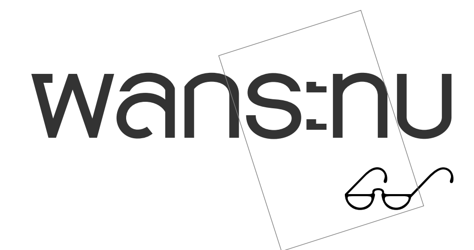
ความสำเร็จของงานนี้ พี่น้องภาคีเครือข่ายที่ได้ร่วมกันยกร่าง พ.ร.บ. มาด้วยกันเป็นจำนวนมากได้เฮ

หลังจากรอและลุ้นกันมานาน

(จนเกือบหมดแรงไปตาม ๆ กัน) •

เลขา สมต. (จำเป็น)

ผลกระทบ

“การบอกข่าวร้ายกับเธอก็หนักหนาอยู่แล้ว
แต่ยังมีข่าวเล็ดลอด ออกไปถึงชุมชนอีกด้วย
เธอต้องประสบกับความอับอายอย่างรุนแรง
กระทบไปถึงคุณพ่อคุณแม่ด้วย
ถึงขนาดคิดจะฆ่าตัวตาย”

เวลาเปลี่ยนรัฐมนตรีครั้งหนึ่ง ประชาชนที่เคยร้องทุกข์ร้องเรียนเรื่องต่าง ๆ ไว้แล้วแต่ยังไม่บรรลุผล ก็มักจะมาร้องเรียนซ้ำใหม่เป็นเช่นนี้เสมอ ซึ่งเป็นเรื่องน่าเห็นใจ

มีอยู่กรณีหนึ่ง เป็นสตรีวัยไม่ถึงสามสิบ ด้วยความที่เธอเป็นคนมีจิตใจเป็นกุศลจึงไปบริจาคโลหิตที่โรงพยาบาลประจำจังหวัดแห่งหนึ่งเป็นประจำตั้งแต่เป็นนักศึกษา

จนกระทั่งวันหนึ่ง เธอไปบริจาคโลหิตตามปกติ เจ้าหน้าที่ธนาคารเลือดคนหนึ่งมาบอกเธอว่า

"สงสารพี่ เลือดที่พี่บริจาคครั้งก่อนต้องทิ้งไป ไปให้ใครไม่ได้"

เธอก็ตกใจ ถามไปว่าเกิดอะไรขึ้น เจ้าหน้าที่บอกว่าผลการทดสอบสงสัยว่าเลือดของเธอจะมีเชื้อเอดส์

เธอตกใจแทบสิ้นสติ เพราะทั้งชีวิตเธอรู้ตัวดีว่าไม่เคยมีเพศสัมพันธ์กับใคร ไม่มีใครยุ่งกับยาเสพติดชนิดใด ๆ ไม่เคยเจ็บป่วยถึงขนาดต้องรับเลือด จะมีแต่มาบริจาคโลหิตให้คนอื่นเป็นประจำเท่านั้น

การบอกข่าวร้ายกับเธอก็หนักหนาอยู่แล้ว แต่ยังมีข่าวเล็ดลอดออกไปถึงชุมชนอีกด้วย เธอต้องประสบกับความอับอายอย่างรุนแรงกระทบไปถึงคุณพ่อคุณแม่ด้วย ถึงขนาดคิดจะฆ่าตัวตาย

ยังโชคดีที่คิดได้ แต่เธอต้องลาออกจากการศึกษากลางคันแล้วย้ายหนีข่าวร้ายเข้ากรุงเทพฯ พร้อมกันนั้นเธอก็ไปขอตรวจเลือดที่อื่นอีกหลายแห่ง ผลก็คือ เลือดของเธอปกติ

ญาติของเธอจึงพาเธอไปพบกับผู้บริหารโรงพยาบาลแห่งนั้นเพื่อขอความกระจ่าง และเรียกร้องค่าเสียหายที่เธอต้องประสบกับชะตากรรมครั้งนี้

ความจริงปรากฏว่า การตรวจเลือดบริจาคของเธอให้ผลในระดับที่น่าสงสัย คือผลตรวจไม่ยืนยันชัดเจน ซึ่งไม่ได้หมายความว่าเลือดของเธอมีเชื้อเอดส์ ที่จริงต้องมีการตรวจซ้ำเพื่อยืนยันให้ชัดเจนก่อน และต้องมีกระบวนการพูดคุยให้ข้อมูลอย่างเป็นกิจจะลักษณะ ซึ่งโรงพยาบาลแห่งนั้นไม่ได้ทำ

แถมเจ้าหน้าที่ที่บอกข้อมูลกับเธอ ก็เป็นเจ้าหน้าที่ระดับผู้ช่วยที่ไม่ได้มีหน้าที่โดยตรงในการแจ้งผลการตรวจเลือดอีกต่างหาก

แสดงว่าระบบบริการของโรงพยาบาลแห่งนั้นไม่เรียบร้อย คือไม่ได้มาตรฐาน จนส่งผลกระทบต่อประชาชนที่มาโรงพยาบาลเพื่อมาบริจาคโลหิตช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อย่างไม่น่าจะเกิด

การเจรจาเรียกร้องค่าเสียหายที่เธอต้องย้ายที่เรียน ย้ายที่อยู่และต้องอับอายผู้คนในวงสังคมที่เธอเคยอยู่อาศัย ไม่บรรลุผล

มีการร้องทุกข์ต่อเนื่องเป็นปี ๆ

เมื่อเธอมาพบผม ผมจึงขอใช้บริการของแพทย์รุ่นพี่ท่านหนึ่งที่ทำงานด้านการไกล่เกลี่ยด้วยสันติวิธีและพึ่งพาที่ปรึกษารัฐมนตรีอีกท่านหนึ่งช่วยเป็นธุระให้ โดยผมเชิญผู้เกี่ยวข้องมาคุยปรึกษาหารือ

ผลการทำงานเจรจาไกล่เกลี่ยของท่านทั้งสอง

ทางโรงพยาบาลยินดีช่วยเหลือเงินทุนการศึกษาให้เธอจำนวนหนึ่ง ซึ่งเธอและญาติก็พอใจ แม้จะไม่ได้เท่าที่เธอเรียกร้องก็ตาม

เรื่องจึงจบลงด้วยความสมานฉันท์ •

เกือบถึง**ศาล**

“เขาจึงร้องเรียนมาที่รัฐมนตรี
โดยขอยื่นคำขาดว่า ถ้ารัฐมนตรีไม่ดำเนินการใด ๆ
ภายในเวลาเที่ยงของวันรุ่งขึ้น
เขาจะแถลงข่าวกับสื่อมวลชน
และดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลทันที”

มีอยู่วันหนึ่ง ผมติดงานหลายงานตลอดทั้งวัน จึงต้องนำแฟ้มงานกลับไปเซ็นที่บ้านตอนกลางคืน

เจอเรื่องร้องเรียนเรื่องหนึ่ง จากชาวต่างชาติที่มามีครอบครัวตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย ทำหนังสือถึงรัฐมนตรี แจ้งว่าภรรยา (คนไทย) ของเขาตั้งครรภ์และฝากครรภ์กับแพทย์โรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในจังหวัดที่อาศัยอยู่ เมื่อคลอดบุตรออกมา มีความผิดปกติตั้งแต่กำเนิดคือ มีผนังหน้าท้องไม่สมบูรณ์

แพทย์ต้องส่งต่อไปรักษาในโรงพยาบาลที่มีความพร้อมมากกว่า

ในขณะส่งต่อมีการห่อตัวเด็กด้วยพลาสติกที่ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก แต่เด็กได้รับความร้อนมากเกินไป จนเกิดแผลไฟไหม้ที่สะโพกและแผ่นหลัง เป็นปัญหาซ้ำเติมเพิ่มขึ้นไปอีก

เรื่องนี้มีการร้องเรียนที่โรงพยาบาลและที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในพื้นที่แล้ว แต่ไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลือหรือมีการแสดงความรับผิดชอบกับสิ่งที่เกิดขึ้นเท่าที่ควร

เขาจึงร้องเรียนมาที่รัฐมนตรี โดยขอยื่นคำขาดว่า ถ้ารัฐมนตรีไม่ดำเนินการใด ๆ ภายในเวลาเที่ยงของวันรุ่งขึ้น เขาจะแถลงข่าวกับสื่อมวลชนและดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลทันที

เขาเขียนบอกว่า ที่จริงเขารักประเทศไทยมาก อยากใช้ชีวิตอยู่เมืองไทย ไม่อยากทำอะไรให้เป็นเรื่องราวใหญ่โต แต่ที่ผ่านมาเขาไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลือตามความสมควรบนหลักการที่ควรจะเป็น

ที่จริงหนังสือเขามาก่อนหน้านั้นวันสองวันแล้ว แต่ระบบเสนอเรื่องมีขั้นตอนหลายขั้น กว่าเรื่องจะถึงผมก็เกือบถึงเวลาที่เขากำหนดเป็นเงื่อนไขแล้ว

ผมจับความคิดของเขาได้ว่า หากมีการดูแลช่วยเหลือความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม เขาคงไม่คิดฟ้องหรือร้องเรียนให้ยาวความแน่ เพราะคงไม่มีผู้ป่วยหรือญาติผู้ป่วยคนใดอยากค้าความ

ผมคิดถึงรุ่นพี่ที่ทำงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยกรณีความขัดแย้งระหว่างผู้ป่วยหรือญาติกับแพทย์ด้วยสันติวิธีท่านเดิมที่เคยช่วยไกล่เกลี่ยกรณีความขัดแย้งที่เรื้อรังมานานจนจบลงไปด้วยดี เมื่อไม่กี่เดือนที่ผ่านมา

ผมจึงรีบโทรศัพท์ปรึกษาทันที...พี่ท่านนั้นใจดีมาก บอกว่าพรุ่งนี้เช้าจะประสานพูดคุยให้ แล้วจะแจ้งผลให้ทราบ

วันรุ่งขึ้นท่านโทรกลับมาบอกว่าได้คุยกับผู้ร้องแล้ว นัดจะเดินทางไปพบพูดคุยเพิ่มเติม และจะช่วยเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยเรื่องนี้ให้ ผู้ร้องพร้อมจะยุติการฟ้องศาลและแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน

เอาไว้ก่อน

ก็เป็นอันว่า มีคนช่วยจัดการกับงานที่เป็น **“เผือกร้อน”** ไปได้อีกชิ้นหนึ่ง

กรณีนี้ ในที่สุดมีการนัดพูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยก่อนหน้านั้นมีการนัดคุยกันหลายวง หลายรอบ ในที่สุดก็มีการตกลงช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวผู้เสียหายส่วนหนึ่ง พร้อมกับมีข้อตกลงที่จะดูแลรักษาความเสียหายและความผิดปกติของผู้ป่วยให้อย่างต่อเนื่อง

เรื่องนี้ จึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จบลงได้ด้วยดี เป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย •

เสียใจ

“ในขณะที่ผมยังไม่ได้รับรายงานความคืบหน้าใด ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชนก็เสนอข่าว เธอถูกลอบยิงจนเสียชีวิตที่หน้าบ้านพัก ตำรวจสอบสวนพบว่ามีสาเหตุเกี่ยวพันกับเรื่องที่เธอร้องเรียนสถานพยาบาลแห่งนั้น”

การเกิดปัญหาจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพ การใช้บริการที่เกี่ยวกับสุขภาพมีขึ้นอยู่เนือง ๆ ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ

มีสตรีท่านหนึ่ง ไปใช้บริการเสริมความงามจากสถานพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งที่บริการด้วยเทคนิคที่โฆษณาว่าใหม่สุดยอด ได้ผลดีสุดเยี่ยม

แต่ผลที่ออกมา ทำให้ใบหน้าของเธอผิดปกติไปจากเดิม แทนที่จะงามขึ้น กลับเป็นตรงกันข้าม

เธอจึงต้องเดินทางเข้าร้องทุกข์ร้องเรียนกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลายเป็นข่าวใหญ่โตทางสื่อมวลชนต่อเนื่องเป็นปี ทางฝ่ายสถานพยาบาลเอกชนแห่งนั้นก็สู้สุดฤทธิ์ ไม่ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ยอมจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหาย แถมไล่ฟ้องกลับแบบตาต่อตาฟันต่อฟัน

เธอรู้สึกว่าหน่วยงานราชการและองค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้องดึงเรื่องปกป้องช่วยเหลือผู้ดำเนินการสถานพยาบาลแห่งนั้น และไม่จริงใจที่จะช่วยเหลือเธอในฐานะผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายอย่างชัดเจน

ทั้ง ๆ ที่เทคนิคที่ใช้บริการกับเธอ ไม่ได้มาตรฐานและไม่เป็นที่ยอมรับในทางวิชาการแพทย์สาขานี้

เธอมาเล่าเรื่องให้ผมฟัง พร้อมแสดงข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ให้ดูมากมาย ผมก็ทำได้แค่รับรู้ถึงเรื่องราวด้วยความเห็นใจ เพราะเรื่องที่เธอร้อง เข้าไปอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งหมดแล้ว สิ่งที่ผมทำได้ในขณะนั้นก็คือ รีบทำเรื่องแจ้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขอทราบผลการพิจารณาเรื่องที่เธอร้องเรียนว่าดำเนินการไปถึงไหน โดยขอให้รายงานให้ทราบโดยเร็วเพื่อรายงานต่อรัฐมนตรีต่อไป แล้วก็มอบทีมงานให้ช่วยประสานติดตามเป็นระยะ ๆ

แล้ววันหนึ่งต่อมาในขณะที่ผมยังไม่ได้รับรายงานความคืบหน้าใด ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเลย สื่อมวลชนก็เสนอข่าวเธอถูกลอบยิงจนเสียชีวิตที่หน้าบ้านพัก ตำรวจสอบสวนพบว่ามีสาเหตุเกี่ยวพันกับเรื่องที่เธอร้องเรียนสถานพยาบาลแห่งนั้น

จึงเป็นเรื่องที่น่าเศร้า ที่ผมไม่สามารถทำอะไรเพื่อช่วยปกป้องชีวิตของเธอได้เลย •

อัยการ
ศาลปกครอง

“ชายคนที่ให้ข้อมูลกับผม
เล่าเรื่องราวได้ละเอียด
ยังกับเขาอยู่ในเหตุการณ์ตลอด
และกล่าวร้ายต่อเจ้าหน้าที่อย่างรุนแรงมาก
ไม่น่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานกลาง”

"ฮัลโหล คุณเป็นเลขารัฐมนตรีใช่ไหม มีเรื่องสำคัญให้ช่วยจัดการ ผู้อำนวยการโรงพยาบาล........แย่มาก มีเรื่องกับญาติคนไข้ แล้วประกาศห้ามญาติคนไข้เข้าโรงพยาบาล ลิดรอนสิทธิประชาชน ผู้ตรวจราชการชื่อนายแพทย์........ก็แย่มาก เข้าข้างพวกเดียวกัน ไม่ยอมจัดการอะไรเลย นี่กำลังจะฟ้องศาลอาญาเอาเรื่องผู้อำนวยการกระทรวงจะจัดการอย่างไร ขอให้รีบจัดการด้วย"

ผมได้รับโทรศัพท์ในค่ำวันหนึ่ง เสียงผู้ชายปลายสายบ่งบอกถึงความไม่พอใจอย่างรุนแรง ระบายออกมาเป็นชุด จับต้นชนปลายไม่ถูก

ผมต้องใช้น้ำเย็นเข้าลูบ ค่อย ๆ ซัก ค่อย ๆ ถามว่าอะไรเป็นอะไร แต่คำอธิบายดูวกวนยังไงพิกล

ผมไม่เคยได้ยินเรื่องนี้มาก่อน จึงพยายามให้เขาเล่าออกมาให้มากที่สุด แล้วถามไปว่า

"คุณเป็นใคร ทราบเรื่องนี้ได้อย่างไร ชื่อเสียงเรียงนามว่าอะไร ผมจะได้ติดต่อกลับได้ถูก"

"ผมชื่อพิพัฒน์"

"ทำงานอะไรอยู่ที่ไหนครับ"

"เป็นอัยการศาลปกครองอยู่ที่จังหวัด......"

สุดท้ายผมบอกเขาไปว่า จะตรวจสอบข้อมูลให้และจะติดต่อกลับในวันสองวัน

สรุปความจากที่เขาเล่า เขาบอกว่า ที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดภาคตะวันออก ผู้อำนวยการโรงพยาบาลแสดงอำนาจบาตรใหญ่กับญาติคนไข้ ถึงขนาดห้ามญาติคนไข้เข้าโรงพยาบาล มีการร้องเรียนมาหลายปีแล้ว แต่กระทรวงไม่ยอมทำอะไรเลย เพราะเข้าข้างพวกเดียวกัน ตัวเขาทำงานอยู่ศาลปกครอง ลงไปสอบข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่แล้ว เป็นจริงอย่างที่ร้องเรียนทุกประการ ไม่น่าเชื่อว่าผู้อำนวยการโรงพยาบาลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีพฤติกรรมแย่อย่างนี้ ประชาชนกำลังจะขับไล่ผู้อำนวยการคนนี้ และกำลังจะฟ้องดำเนินคดีอาญากับผู้อำนวยการ แต่ได้ข่าวว่าผู้อำนวยการกำลังจะย้ายหนี กระทรวงควรจะต้องลงโทษให้หนัก ......ฯลฯ ......

วันรุ่งขึ้น ผมรีบเช็คข้อมูลไปที่ผู้ตรวจราชการ ซึ่งเคยดูแลเขตพื้นที่นี้ ผู้ตรวจบอกว่า

"เคยมีกรณีญาติผู้ป่วยคนหนึ่ง เป็นผู้ชาย เข้าไปข่มขู่พยาบาลที่อยู่เวรในโรงพยาบาล เพราะไม่พอใจที่พยาบาลขอร้องให้ออกจากตึก

ผู้ป่วย เพราะเลยเวลาเยี่ยมดึกมากแล้ว เกิดเป็นความขัดแย้งกัน ชายคนดังกล่าวไม่พอใจมาก ขู่จะทำร้ายพยาบาล จนในที่สุด ผู้อำนวยการต้องคอยให้ยามตรวจตราห้ามชายคนดังกล่าวเข้าไปในตึกผู้ป่วยของโรงพยาบาลเพื่อรักษาความปลอดภัยให้พยาบาลที่ขึ้นทำงาน ผู้ชายคนนั้นจึงร้องเรียนไปทั่วด้วยข้อหาหลายข้อหา

จังหวัดและเขตตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงแล้ว ไม่พบว่าเป็นการกลั่นแกล้งประชาชนตามที่ร้อง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลแห่งนี้เป็นคนทำงานดีมาก มีผลงานยืนยันได้ และตั้งใจอยู่ทำงานในชนบทมานาน แต่คนร้องก็ไม่หยุด พอมีผู้ว่าราชการจังหวัดย้ายมาใหม่ หรือมีผู้ตรวจราชการมาใหม่ ก็ร้องเรียนเรื่องเก่าซ้ำ ๆ อยู่เรื่อยเป็นปีมาแล้ว ไม่ยอมหยุด"

จากนั้นผมก็เช็คข้อมูลอีกแหล่งสองแหล่งได้ความสอดคล้องกัน

จึงเป็นดังที่ผมสันนิษฐานไว้ในใจตั้งแต่ต้นแล้ว

เพราะชายคนที่ให้ข้อมูลกับผม เล่าเรื่องราวได้ละเอียดยังกับเขาอยู่ในเหตุการณ์ตลอด และกล่าวร้ายต่อเจ้าหน้าที่อย่างรุนแรงมาก ไม่น่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานกลาง ยิ่งอ้างว่าตัวเองเป็นเจ้าหน้าที่ศาลปกครอง ถ้าเป็นจริง น่าจะมีระบบการทำงานร่วมกันอย่างเป็นทางการและเปิดเผยมากกว่านี้ คงไม่ใช่การติดต่อทางโทรศัพท์ และไม่น่าจะรู้รายละเอียดและเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยอารมณ์รุนแรงถึงขนาดนั้น

ที่สำคัญคือ ผมรู้ว่า ตำแหน่ง **"อัยการศาลปกครอง"** ที่เขาอ้างนั้น ไม่มีอยู่ในสารบบของศาลปกครอง (ฮา) •

ส่งท้าย

"ผมกรองงานก่อสร้างส่งให้พื่อนุมัติเป็นสิบราย
ไม่เคยได้พบหน้าผู้รับเหมาแม้แต่รายเดียว
กาแฟแก้วเดียวก็ไม่เคยมีใครมาเลี้ยง
ไม่เห็นเหมือนที่เขาบอกกันเลยว่า
ตำแหน่งนี้มีอิทธิพล หาผลประโยชน์ได้แยะ"

สิบสองเดือนที่รับหน้าที่เลขานุการ (รมต.) จำเป็น แม้จะเหน็ดเหนื่อยเพราะต้องทำงานหลายหน้าที่ไปพร้อม ๆ กัน แต่ก็ได้เรียนรู้งานและเรื่องราวอันเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่ง และยังได้รู้จักกัลยาณมิตรและเครือข่ายใหม่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีส่วนช่วยกันทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จอีกมากมาย แต่ก็คงได้ผู้ไม่เป็นมิตรเพิ่มขึ้นไม่ใช่น้อยด้วยเช่นกัน

ที่จริงยังมีเรื่องราวที่เกิดขึ้นอีกมาก แต่หลายเรื่องไม่เหมาะสมที่จะนำมาเล่าสู่สาธารณะ จึงนำมาเล่าได้เท่าที่สมควรเท่านั้น

มีอยู่วันหนึ่ง ผมพูดเล่นกับรัฐมนตรีว่า

“ผมกรองงานก่อสร้างส่งให้พี่อนุมัติเป็นสิบราย ไม่เคยได้พบหน้าผู้รับเหมาแม้แต่รายเดียว กาแฟแก้วเดียวก็ไม่เคยมีใครมาเลี้ยง ไม่เห็นเหมือนที่เขาบอกกันเลยว่า ตำแหน่งนี้มีอิทธิพล หาผลประโยชน์ได้แยะ”

รัฐมนตรีท่านตอบว่า

“เขาเห็นหน้าหมอ เขาก็ไม่กล้าแล้ว”

ไอ้หน้าผมเนี่ย มันเป็นยังไงหรือครับ (ฮา) •